

Západočeská univerzity v Plzni

Fakulta právnická

Obor právo a právní věda

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Porušování principu právního státu v ústavním systému

Polska v letech 2015–2021

Zpracoval: Marek Uksa

Vedoucí práce: JUDr. Tomáš Pezl, Ph. D.

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Marek UKSA**
Osobní číslo: **R16M0307P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Porušování principu právního státu v ústavním systému Polska v letech 2015 – 2021**
Zadávací katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

Přiblížení dané problematiky z jiného pohledu, analyzování jejích kritických části a dedukování, jaký vliv měly jednotlivé kroky vlády na destabilizaci principu právního státu.

Ve své práci se student zaměří na jednotlivá časová období, jež mapují postupné ovládnutí moci soudní, moci výkonnou. Jednotlivá období se dělí do 3 částí, z nichž první je zaměřena na ovládnutí Ústavního soudu, druhá na obdobné kroky vůči soudu Nejvyššímu a Národní soudcovské radě a v konečné řadě, také třetí část věnovaná kritice ze strany Evropské Unie.

Úvod

Polský ústavní systém, se zaměřením na postavení Ústavního soudu

Problematika nezávislosti Justice

Důsledky ústavní krize, s ohledem na kritiku ze strany Evropské Unie

Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskie + Ustawa o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U.Nr 102, Poz. 643
- Komentář k Ústavě ? Boguszak, Skrzydło, Winczorek
- GDULEWITZ, E., Red. Polskie prawo konstytucyjne 6. Vyd. Lublin: Verba, 2010
- CZESZEJKO-SOCHACKI, Zdzisław. Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym. Warszawa: Trybunał Konstytucyjny, 2003.
- DĄBROWSKI, Marcin. Funkcje Trybunału Konstytucyjnego związane z hierarchiczną kontrolą konstytucyjności prawa. Olsztyn: Wydawnictwo UWM, 2015.
- Prokop, K. Polish Constitutional law, Białystok, Temida 2, 2011
- FRANKOWSKI, S., BODNAR Introduction to Polish Law
- Úroveň právního státu v členských zemích (2020 + 2021)
- Ústavy států Evropské unie
- Poland's Constitutional Crisis ? Prof. Matczak
- Prof. Norman Davies – The Polish Constitution Day

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Tomáš Pezl, Ph.D.**
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce: **23. února 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci, na téma Porušování principu právního státu v Polsku v letech 2015-2021, zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, v seznamu použitých pramenů a literatury.“

Plzeň, březen 2022

Marek Uksa

Poděkování

Velice rád bych tímto poděkoval především vedoucímu diplomové práce, JUDr. Tomáši Pezlovi, za podněty a připomínky, které pomohli tuto práci vytvořit a realizovat do současné podoby. Zároveň bych rád ocenil přístup JUDr. Pezla, který svojí erudovaností a entusiasmem probouzí zájem o ústavní právo po celou dobu studia.

Dále bych rád poděkoval přátelům, kteří mě během studia podporovali a kolegům, kteří mě při psaní práce inspirovali svými připomínkami. Jmenovitě bych rád poděkoval Mgr. Dominiku Hodovi, za odborné rady a podporu v těžkých chvílích a Kristýně Platovské, která mi byla oporou po celou dobu studia, a to i v životě.

Obrovské poděkování patří rovněž mé rodině, která mi prvotně umožnila studovat, a poté mě, během této doby, psychicky podporovala.

ÚVOD	1
1. POLSKÝ ÚSTAVNÍ SYSTÉM, SE ZAMĚŘENÍM NA POSTAVENÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU	3
1.1. POJETÍ PRÁVNÍHO STÁTU A JEHO VÝVOJ	3
1.2. ÚSTAVNÍ VÝVOJ V PRŮBĚHU 20. STOLETÍ.....	7
1.3. PRINCIP PRÁVNÍHO STÁTU V POJETÍ POLSKÉHO ÚSTAVNÍHO SYSTÉMU	9
1.4. PRINCIP PRÁVNÍHO STÁTU V POJETÍ EVROPSKÉ UNIE	11
1.5. ÚSTAVNÍ SYSTÉM POLSKA	13
1.6. ÚSTAVNÍ SOUD	14
1.7. NEJVYŠŠÍ SOUD.....	14
1.8. NÁRODNÍ SOUDCOVSKÁ RADA	15
2. PROBLEMATIKA NEZÁVISLOSTI JUSTICE	16
2.1. OBECNĚ K PROBLEMATICE NEZÁVISLOSTI JUSTICE	16
2.2. DESTABILIZACE ÚSTAVNÍHO SOUDU.....	16
2.3. KROKY VŮČI NEJVYŠŠÍMU SOUDU A NÁRODNÍ SOUDCOVSKÉ RADĚ.....	30
3. DŮSLEDKY ÚSTAVNÍ KRIZE, S OHLEDEM NA KRITIKU ZE STRANY EVROPSKÉ UNIE	45
4. ZÁVĚR	66
RESUMÉ	68
SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	70
PRÁVNÍ POSUDKY	70
MONOGRAFIE	72
ZÁKONY	73
JUDIKATURA	75
EVROPSKÉ PŘEDPISY	82
ODBORNÉ ČLÁNKY.....	83
OSTATNÍ ZDROJE	83

ÚVOD

Ústavní krize v Polsku, je v současné době velmi skloňovaným pojmem. A to nejen s ohledem na vydaná rozhodnutí SDEU a Ústavního soudu Polska, ale rovněž s ohledem na nejistotu, kterým směrem se tato země vydá do budoucna. Dodržování principu právního státu je totiž neodmyslitelnou součástí demokratického státu, stejně jako členského státu EU, a proto je nezbytné trvat na jeho dodržování, přičemž současná situace naznačuje, že jeho dodržování není samozřejmostí a že jeho důsledky mohou být dalekosáhlé. Zároveň reformy justice, které tuto krizi způsobily, byly provedeny již v roce 2015 a od této doby vyvstalo značné množství otázek, které se z právního hlediska zdají být vhodné k zodpovězení. Přičemž rozsah provedených reforem, stejně jako rozsah porušování právního rámce, je natolik závažný, že lze uvažovat o systémovém ohrožení právního státu.¹

Vzhledem k těmto skutečnostem, se autor ve své práci zaměří z počátku především na výkladu pojmu „právní stát“ a jeho zasazení v kontextu ústavního vývoje ve světě i v Polsku. Dále pojednává o aktuálním pojetí tohoto principu ze strany Polska i EU a následně se zabývá ústavním systémem, jeho hlavními orgány, a především Ústavním soudem, Nejvyšším soudem a Národní soudcovskou radou. Samotnou Ústavní krize lze, z důvodu přehlednosti, dělit do 3 částí, z nichž první je zaměřena na ovládnutí Ústavního soudu, druhá na obdobné kroky vůči soudu Nejvyššímu a Národní soudcovské radě a v konečné řadě, také třetí části věnované kritice ze strany Evropské Unie. Přičemž budou tyto události z důvodu přehlednosti vyznačeny, jelikož značné množství kroků činí tuto ústavní krizi značně nepřehlednou. Kapitola, pojednávající o důsledcích krize a kritice ze strany EU by měla přispět k ucelení názoru na systémové posílení moci výkonné a zákonodárné, na úkor té soudní, a zároveň poukázat na dalekosáhlé důsledky, které by mohli mít vliv i na jednotlivé občany. Hypotéza práce by se dala vyjádřit takto: „Jaký vliv měly reformy justice na destabilizaci soudnictví a na porušování principu právního státu? Jaké důsledky takováto krize přináší a je možné uvažovat nad odchodem Polska z EU?“

¹ Benátská Komise, EUROPEJSKA KOMISJA NA RZECZ DEMOKRACJI PRZEZ PRAWO (KOMISJA WENECKA) OPINIA W SPRAWIE NOWELIZACJI USTAWY Z 25 CZERWCA 2015 R. O TRYBUNALE KONSTYTUCYJNYM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ [Online] Wenecja, 11. 3. 2016, [cit. 03-03-2022]. Dostupné z https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/03/HFPC_opinia_komisja_wenecka_tlumaczenie_PL.pdf

Autor ve své práci vychází především z odborné literatury, i s přispěním cizojazyčné, dále platné právní úpravy, stanovisek odborných komor a v neposlední řadě ze soudní judikatury, a to jak vnitrostátní, tak evropské. Při zpracovávání bude užito jak deskriptivní metody, tak kritické analýzy jednotlivých rozhodnutí či přijatých normativních aktů.

Možný přínos práce spatřuje autor především v přiblížení dané problematiky z jiného pohledu, analyzování jejích kritických částí a dedukování, jaký vliv měli jednotlivé kroky vlády na destabilizaci principu právního státu. Jde tedy o mapování celé ústavní krize a analýzu jejích částí s ohledem na vyvolané důsledky.²

Práce se nezaměřuje na celkový právní vývoj na území Polska, nýbrž na kritické události, spojené s problematikou nezávislosti justice a sní spojené porušování principu právního státu, jelikož právě tyto reformy vyvolávají řadu právních otázek.

² EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE Zpráva o právním státu 2020 Kapitola o stavu právního státu v Polsku [online] V Bruselu dne 30.9.2020 [cit. 02-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0320&from=EN>

1. POLSKÝ ÚSTAVNÍ SYSTÉM, SE ZAMĚŘENÍM NA POSTAVENÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU

1.1. Pojetí principu právního státu a jeho vývoj

„Prvním ze všech zákonů je bezpochyby poslouchat zákony. Nejhorším ze všech zlořádů je poslouchat zákony jen zdánlivě, aby se pak mohly ve skutečnosti tím bezpečněji porušovat; tak se brzy stanou nejlepší zákony těmi nejzhoršivějšími.“ — Jean Jacques Rousseau³

Tento právně-filozofický citát, který je příznačný pro teoretické pojetí principu právního státu, v sobě obsahuje prvek nutnosti právní úpravy samotné a prvek nutnosti dodržování takovéto úpravy. Pokud by však samotná úprava chyběla, či by došlo k přeměně prvku dodržování na pouhé zdánlivé dodržování, ocitáme se na prahu, kde dochází k pozvolnému přechodu z demokracie na autokracii. Je tedy patrné, že formálnost úkonu je významná, avšak není plně dostačující sama o sobě, ale je třeba ji obohatit o materiální stránku věci.

Takto by se dalo stroze vyjádřit, jaký byl vývoj pohledu na stav, při kterém panovník, potažmo stát, začal omezovat svou moc pomocí předem stanovených zásad, které nepřekračoval. Dochází tedy k odpoutání se od tzn. „policejního státu“, tedy ke stavu, kdy byla státní moc uplatňována neomezeně a přechodu na stav nový, kde se stát podrobuje lidu a řídí se zákony.⁴ Samozřejmě k takové změně nedošlo přes noc, ale trvalo značnou dobu, než byla ideologie vlády lidu zakořeněna. To s sebou přináší i do jisté míry odlišnost v obecném pojetí.

Nově vzniklý stav, označovaný jako „právní stát“, byl utvořen pod vlivem liberalismu a právního pozitivismu, což se projevuje ve formální stránce tohoto institutu. O prvcích samotného institutu a o jejich významu bude pojednáno níže.

Obecné pojetí principu právního státu představuje stav, kdy je státní moc uplatňována pouze na základě a v mezích zákona a není tedy překračován jeho zákonný

³ Viz Jean Jacques Rousseau, Citáty slavných osobností [online] 30. ledna 2022 [cit. 01-03-2022] Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/3942-jean-jacques-rousseau-prvnim-ze-vsech-zakonu-je-bezpochyby-poslouchat-za/>

⁴ Viz GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 310 s. str. 197. ISBN 978-80-7380-454-1

rozsah. Takováto formulace je sice sebevysvětlující, avšak velmi moderní. V praxi došlo k jejímu vytvoření pomocí formulace pravidla, kdy pro lid platí zásada „co není zakázáno je dovoleno“ a opačně pro státní orgány a instituce „co není dovoleno, je zakázáno“ a „pouze lid sám se může v právech omezovat“.⁵

Projev myšlenky vlády lidu a koncepce výše uvedených zásad plyne z formulací zachycených v souvislostech s Velkou francouzskou revolucí, která přispěla k uchopení teoretického pojetí „*L'était de droit*“ (právní stát)⁶. Zdrojem moci je ve státě tedy lid, který vytváří vůli a je omezen zákonem stejně, jako moc státní, která je projevem vládnutí lidu.

Takovýto vývoj však zaznamenala kontinentální právní kultura a je příhodné odlišit ji od angloamerického pojetí pojmu, jelikož zde nepřevažuje dominance zákona a právo se tzv. „nalézá soudy“. Problematika vyplývá z pramenů práva samotných, kdy je soudní rozhodnutí (které by v modelovém případě mohlo být rozhodnutím jediného „nezávislého“ soudce) závazné pro obdobné případy. Legitimita, odvozená od tvůrce zákonů, tedy zákonodárného sboru, který byl ustanoven na základě demokratických voleb, je např. ve Spojených Státech Amerických nahrazována rozhodováním v porotách. To s sebou přináší ideu spravedlivého procesu, který je veden „vůli lidu“, ale rovněž dochází k utváření reality prostřednictvím těchto porot, a ne pomocí předem stanovených zákonných pravidel. Je tedy patrný nedostatek v esenciálním principu, který ovládá pojetí právního státu v kontinentálním typu právní kultury, a to princip právní jistoty.⁷ Je však nutné zdůraznit, že lehce odlišné pohledy, které se při vývoji tohoto pojmu vyvinuly, se navzájem nevyklučují, ale jde spíše o rozšíření kategorizace institutu.

Striktní legalita, do této doby brána jakožto žádoucí stav, se na přelomu 19. a 20. st. potýká s krizí liberalismu, která přináší názorové střety, kdy má být právo „dotvářeno“ soudy. Jde o vytvoření tzv. „volných norem“, které poskytnou soudci možnost subsumovat jednání pod obecnou formulaci a nebude tedy právně upraven každý existující případ jednání na světě, řečeno s nadsázkou.

V návaznosti na sílící fašistické a nacistické tendence v Evropě ve 20. století a vypuknutí dvou světových válek v poměrně krátkém časovém odstupu, došlo

⁵ Viz Tomoszek, M.: Podstatné náležitosti demokratického právního státu. Praha: Leges, 2015, 192 s. ISBN 978-80-7502-116-8

⁶ Srov. Tamtéž. str. 15-20

⁷ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 310 s. str. 197. ISBN 978-80-7380-454-1

k naprostému popření jakýchkoliv zásad, byť jen vzdáleně spojených se zásadou vlády práva a jejího dodržování. Princip právního státu byl úmyslně destabilizován a státní moc byla v Evropě uplatňována opět neomezeně, pomineme-li však vznik států, po skončení 1. sv. války a jejich snahy o demokratická zřízení. Což s sebou přináší celkovou krizi obecného, resp. formálního pojetí tohoto principu, a teprve po 2. sv. válce dochází k systematickému vymezení obsahu jeho materiální složky a vytvoření obecných principů, na kterých je zásada právního státu založena. Mezi ně se řadí vázanost státu právem, dělba moci, koncepce a úprava základních lidských práv a demokratický charakter státu, kdy pojmem demokratický je zde v kontextu systému vlády, a je tedy významný z hlediska principu většiny, při respektování práv menšiny a individuality. Takto nastavená koncepce je historickým základem pro pozdější vývoj tohoto institutu v jednotlivých zemích, jelikož širší pojetí je limitováno pouze autorem, jak bude naznačeno níže.

Princip právního státu se v moderním pojetí obecně zformuloval do myšlenky, že existenci demokratického právního státu je třeba ochránit a jakýkoliv pokus o destabilizaci těch nejzákladnějších principů má být znemožněn, případně ztížen. Zde je vidět patrný posun, kdy dochází k ochraně veřejné moci nejen před vnějšími hrozbami, ale rovněž k ochraně před vnitřním převzetím moci, což by se dalo interpretovat jako myšlenkový přerod, který chápe nutnost formálního pojetí doplněného o pojetí materiální, jelikož pouze stát představuje záruku demokracie.⁸

Kromě komplexního pojetí právního státu se setkáváme s pojmem demokratický právní stát, kdy nejde o označení právního státu, který je právní a demokratický, ale jde o nadřazenější, lépe řečeno vyvinutější pojem, který bývá užíván v post komunistických zemích, jako reakce na právní stát, který tak působil pouze navenek. Faktické dodržování zde bylo často obcházeno, přestože byla formálně dodržena všechna pravidla, uvedená výše, nutná pro právní stát.

Pro srovnání je příhodné užít znění Ústavy České republiky. V dikci českého ústavního práva jde o čl. 1 Ústavy: „*Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.*“⁹ a v Ústavě PR o článku 2. „*Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.*“¹⁰

⁸ KLÍMA, Karel et al. Státověda. 2 vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 431s ISBN 978-80-296-7.

⁹ Zák. č. 1/1993 Ústava České republiky

¹⁰ Viz Polská republika, KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 01-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov>.

Již v zákonné úpravě lze pozorovat odlišné prvky ve znění, kdy Česká republika prohlašuje, spolu s odkazem na demokratický právní stát, že se jedná o svrchovaný a jednotný stát. Oproti tomu v Polsku zákonodárce vtěsnil, vedle vlády práva a republikánské formy vlády, která je chápána jako Commonwealth v Lockově pojetí¹¹ také zásadu sociální spravedlnosti společnosti. Jedná se zásadu, která je typická pro nábožensky orientované státy, v tomto případě se konkrétně jedná o křesťanství, a to i za předpokladu, že se staví k volnému vyznání, jako tomu je např. v Polsku.¹² Jedná se o důsledek nestability pro občany země na počátku 20. století, která přinesla ideu sociální spravedlnosti, která jako hlavní atribut představila lidskou důstojnost, a od ní následně odvozuje příkaz spravedlnosti a oprávněnosti. Čistě prakticky se tedy jedná o prvotní směřování k jistému sociálnímu zabezpečení, plynoucím ze strany státu všem osobám, které jsou k tomu oprávněny. Nemusí však vždy jít pouze o „solidaritu“ státu s jedincem, ale obecné pojetí stanoví, že např. dělník musí být za svou práci náležitě a dostatečně odměněn, aby mohl vést řádný a důstojný život, který mu za práci náleží. Ke státní solidaritě musí jít samozřejmě ruku v ruce „solidarita“ lidská, kdy jsou občané nabádáni, aby se starali o slabé, nemocné a práce neschopné.

Doplňování principu demokratického právního státu zásadou sociální spravedlnosti je obohacující, a přestože např. v České republice jsou uvedené dílčí úpravy zakomponovány do více ustanovení, její zařazení ukazuje právně kulturní vyspělost s důrazem na lidská práva, jež jsou neodmyslitelnou součástí pojetí principu demokratického právního státu a jeho idejí.

Samotný princip však byl zakomponován již do Ústavy Polské lidové republiky z roku 1989¹³ a postupně převzat do Malé Ústavy.¹⁴ Pokud bychom však pátrali hlouběji v historii, nalezneme významné právní předpisy ústavní síly, které se svým obsahem zdají

[pl/prawo/konst/polski/kon1.htm](https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm)

¹¹ Viz FILIP, Jan, Zdeněk KOUDELKA, Jiří KROUPA, Jan SVATOŇ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Renata VLČKOVÁ. Soudobé ústavní systémy. 2. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 241 s. Edice učebnice PrF MU v Brně ; č. 259. ISBN 80-210-2520-4.

¹² Viz Čl. 54 Polská republika, KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 03-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

¹³ Polská lidová republika. Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. In: Dz. U. 1982 nr 11 poz. 83, Polská lidová republika. 1982, [online]. [cit. 03-03-2022]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19820110083>.

¹⁴ Srov. FILIP, Jan, Zdeněk KOUDELKA, Jiří KROUPA, Jan SVATOŇ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Renata VLČKOVÁ. Soudobé ústavní systémy. 2. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 241 s. Edice učebnice PrF MU v Brně ; č. 259. str. 134-135 ISBN 80-210-2520-4.

být velmi moderní a poskytují nám komplexnější pohled na vyspělost právní kultury v Polsku. Tak už v roce 1791 měli tzv. „Konstytucju 3 maja“, která v sobě nesla prvky toliko dělby moci, suverenity lidu, svobody vyznání, a došlo k zřízení zákonodárního sboru, spolu s vládním aparátem, který zajišťoval vládnutí. Jelikož panovník měl, po vzorech konstituční monarchie Spojeného Království panovat a ne vládnout, proto byla tato pravomoc svěřena tzv. „Stráži práva“.¹⁵ Jednou ze symbolicky nejvýznamnějších ústav, které vznikly na území dnešního Polska, je Ústava Polského knížectví z roku 1807, kterou, pro zajímavost, měl údajně nadiktovat Napoleon Bonaparte během jedné hodiny. Co je však významnější, je ustanovení katolického náboženství jako náboženství státního, doplněného o svobodu vyznání. Tento typický prvek pro knížectví, spolu se správním dělením na arcibiskupství a biskupství, zůstal v Polské společnosti zakořeněn dodnes a důsledky lze pozorovat v posledních letech, kdy dochází k intolerantním střetům mezi ortodoxními katolíky a svobodně myslící generací „mileniálů“, což se projevuje do politických názorů a ty následně do formování společnosti.

1.2. Ústavní vývoj v průběhu 20. století

Pro celkový kontext ústavního vývoje je nezbytné shrnout události 20. století, kdy v počátcích nového století, po skončení 1. sv. války, evropské státy vzkvétali na výsluní demokratických principů a kontroly dodržování těchto zásad. Stát disponoval vysokou úrovní ústavních norem s ohledem na pojetí principu právního státu, resp. demokratického právního státu. K odklonu dochází vydáním tzv. „Květnové Ústavy“ v roce 1935, která nezakotvovala lid jako primární zdroj moci, ale státní moc je soustředěna do pravomocí prezidenta.¹⁶ Na druhou stranu je nutné zmínit vývoj jiného prvku právního státu, a to v oblasti lidských práv, resp. sociální solidarity státu s občanem. Pod silným vlivem socialismu tak dochází k vytvoření ideji, při kterých jsou zdůrazňovány zásluhy jedince pro obecné blaho a obecný prospěch. Což bychom mohli brát jako podklad pro rozvoj dnešního pojetí státního zřízení, s ohledem na sociální spravedlnost a jeho významnou roli v Polském ústavním systému.

¹⁵ Muzeum Łazienki Królewskie Archiwum Główne Akt Dawnych, KONSTYTUCJA 3 MA JA 1791 na podstawie tekstu ustawy rządowej z archiwum sejmu czteroletniego. [online] Polsko 2015 [cit. 03-03-2022] Dostupné z: http://agad.gov.pl/wp-content/uploads/2018/12/Konstytucja-3-maja_PL-v5.pdf

¹⁶ Polská republika, Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r. Dz.U., NR 26 poz. 146 [online]. Polsko 1935 [cit. 04-03-2022]. Dostupné z <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19350300227/O/D19350227.pdf>

Ústava Polské lidové republiky z roku 1952 byla, dle usnesení Senátu o právní kontinuitě mezi 2. a 3. republikou,¹⁷ ústavou vnucenou a nemohla tedy narušit ústavní základy položené na Ústavě z roku 1935. V určitém logickém souladu zde vystupuje formální pojetí principu právního státu a jeho faktického dodržování. Pokud dochází pouze ke zdánlivému dodržování právních norem, je zde narušení této zásady toliko citelným, že lze pochybovat o demokratičnosti samotného státního zřízení.

Spolu se silícím tlakem na odpojení se od Sovětského svazu, vyvstává potřeba kodifikace nové, demokratické ústavy. Tyto přípravné práce začali již v roce 1989 a to, jak ve zvláštních komisích Sejmu, tak zvláštních komisích Senátu nebo odborné obci. Rozsáhlé práce, zabývající se pojetím ústavnosti a veškerých jeho esenciálních principů, vyústili v myšlenku, že bude lidu umožněno, prostřednictvím referenda, hlasovat nejen o přijetí této nové Ústavy, ale rovněž o jejích základních principech, na kterých má být založena. Nakonec od této možnosti bylo upuštěno a ponechalo se pouze referendum o celkové platnosti. Během osmi let, které uplynuly od pádu komunismu v Polsku, byly zpracovány stovky analýz, které měli za cíl představit ideální ústavní systém.¹⁸ Je však nutné zdůraznit, že v průběhu této doby docházelo k častým politickým střetům, k opakování voleb či změně vlád, a to se přímo i nepřímo podepsalo na vydání Ústavy. V dubnu 1997 dochází k přijetí Ústavy oběma komorami parlamentu a následnému potvrzení přijetí této Ústavy v lidovém hlasování. Podrobněji k tomuto tématu níže.

Vzhledem k obsahu práce a jejímu směřování k problematice nezávislosti justice, se jeví jako vhodné uvést významné okolnosti vzniku Ústavního soudu a jeho prvotní struktury, včetně kontroverzních pravomocí.

Myšlenka vytvoření orgánu, který je ochranou zákonnosti a jejího souladu s Ústavou, vznikala v 70. letech 20. století. Opouští se názorový pohled na nemožnost přezkoumatelnosti úkonů prováděných Sejmem a dochází k vytvoření nového státního orgánu, Státní rady (Rada Państwa), která měla pravomoc „bdít nad souladem zákonů s ústavou“.¹⁹ Zřízením tohoto orgánu však nedošlo přímo k určení pravomocí, a proto

¹⁷ Polská republika, Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 kwietnia 1998 r. o ciągłości prawnej między II a III Rzeczpospolitą Polską. [online]. Polsko, M.P. 1998 nr 12 poz. 200 [cit. 03-03-2022]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP19980120200>

¹⁸ FILIP, Jan, Zdeněk KOUDELKA, Jiří KROUPA, Jan SVATONĚ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Renata VLČKOVÁ. Soudobé ústavní systémy. 2. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 241 s. Edice učebnice PrF MU v Brně ; č. 259. ISBN 80-210-2520-4.

¹⁹ Polská republika, Ustawa z dnia 10 lutego 1976 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. 1976 nr 5 poz. 29[online]. Polsko 1976 [cit. 04-03-2022] Dostupné z : <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19760050029>

nelze hovořit o orgánu ochrany ústavnosti. Bylo však stanoveno, že případné stanovení nesouladu zákonného rámce, vydaného Sejmem, s Ústavou Polské lidové republiky (dále jen PLR), není po Sejm závazné. Tímto tedy nebyla naplněna základní myšlenka, která ke zřízení vedla, tedy omezení absolutní moci Sejmu ústavními základy, jejichž soulad bude kontrolován a případný nesoulad odstraněn.

Ke zřízení Ústavního soudu „*Trybunał Konstytucyjny*“, jakožto ochránce ústavnosti, s oporou v takovýchto normách, došlo v roce 1982 v rámci novely Ústavy PLR. Novela stanovila, že Ústavní soud rozhoduje o souladu zákonů s Ústavou PLR.²⁰ Mohlo by se tedy na první pohled zdát, že došlo k vytvoření specializovaného soudu, který bývá, v kontinentálním typu právní kultury označován jako „negativní zákonodárce“.²¹

1.3. Princip právního státu v pojetí polského ústavního systému

Pro pochopení principu právního státu v pojetí Polského ústavního systému, je třeba nejprve stanovit, který právní názor, resp. které právní pojetí, zde bude rozebíráno. Přestože jsou základní zásady a východiska výslovně stanovena v hlavě I. Ústavy PR, v polské literatuře²² se pojetí základních zásad tzn. „zasad naczelnych“ liší dle autorů i právnických škol. Varšavský teoretik S.Sagan²³ se přiklání pouze k osmi základním zásadám a těmi jsou republika, demokratický právní stát, unitarita, svrchovanost lidu, dělba moci, občanská společnost, decentralizace a samospráva, vztah státu a církve na zásadách autonomie a nezávislosti. Dále lze zmínit Krakovskou učebnici ústavního práva, která však sama nese pouze sedm zásad s dovětkem, že sami nedostačují k charakteristice společenského zřízení, a proto jí nebude věnována větší pozornost.²⁴ Nejobsáhlejší rozbor

²⁰ Viz Polská republika, Čl. 3 odst. 1 Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. 1982 nr 11 poz. 83 [online]. Polsko 1982. [cit. 04-03-2022 Dostupné z : <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19820110083>

²¹ Wiesław Skrzydło (red.) ; E. Gudlewicz, *Polskie prawo konstytucyjne* - [Wyd. 4], stan prawny na dzień 1 września 2006 r. - Lublin : Verba, 2005. - 463 s. 399-411 ; ISBN 978-83-89468-56-7

²² Např. B. Banaszak: *Prawo konstytucyjne*. C.H. Beck, Warszawa 1999, 631 s ; S. Sagan: *Prawo konstytucyjne PR*. Wydawnictwo Naukowe „Scholar“, Warszawa 1999, 274 s ; P. Sarnecki (red.) a kol.: *Prawo konstytucyjne PR*. 3. vyd., C.H. Beck, Warszawa 1999, 415 s.

²³ S. Sagan: *Prawo konstytucyjne PR*. Wydawnictwo Naukowe „Scholar“

²⁴ Srov. FILIP, Jan, Zdeněk KOUDELKA, Jiří KROUPA, Jan SVATOŇ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Renata VLČKOVÁ. *Soudobé ústavní systémy*. 2. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 241 s. Edice učebnice PrF MU v Brně ; č. 259. ISBN 80-210-2520-4.str.137

základních zásad poskytuje W.Skrzydło z univerzity v Lublani, která obsahuje a konkretizuje třináct zásad, které rozvíjí výše uvedených sedm zásad, doplněných o zásady svobod a práv člověka a občana, politické reprezentace, bikameralismus, parlamentní formy vlády a nezávislost soudů.²⁵ Z uvedeného je patrné, že jednotlivé zásady na sebe přirozeně navazují, stojí vedle sebe a navzájem se doplňují a případně i chrání. Pro účely pochopení principu demokratického právního státu bude využívána tato literatura, a to z důvodu její komplexního pojetí.

Pochopení a zařazení zásad je esenciálním prvkem při zkoumání porušování principu demokratického právního státu, jelikož i samotný institut v sobě obsahuje určité atributy, bez kterých je samostatně nefunkční.

Dle polského pojetí, vzniká princip demokratického právního státu, spojením dvou elementů, a to formálních a materiálních. Demonstrativní výčet, poskytnutý odbornou literaturou, poskytuje neoddělitelné atributy, které musí být splněny zároveň, a aby mohl existovat legitimní právní stát. Jedná se o tyto prvky:

- a) *„ochrana základních lidských práv,*
- b) *suverenita lidu,*
- c) *pluralismus politického uspořádání,*
- d) *svobodné a demokratické volby,*
- e) *sociální stát, založený na realizaci zásady sociální spravedlnosti,*
- f) *podílení se společnosti na výkonu státní moci,*
- g) *nezávislé a nestranné soudy,*
- h) *kontrola vlády na ústavní i místní úrovni“.*²⁶

Obecně je princip právního státu založený na hodnotách přirozeného práva a standardech práva mezinárodního. Jedná se o nezměnitelnou zásadu Ústavy PR, která měla vliv na proces právního vývoje v Polsku i na zřízení Ústavního soudu samotného. Přičemž byla tato zásada přijata již do Ústavy PLR z roku 1989.

Ústavní soud dále rozvíjel pojetí této zásady, a to rozšiřováním jeho atributů. Definoval pro demokratický právní stát určitý „standard“, který se skládá z formálních i materiálních prvků. *„Právní stát je takový stát, jehož orgány jsou zřízeny na základě zákona a pohybují se v jeho mezích.“*²⁷ Dále Ústavní soud ve svých rozhodnutích

²⁵ Wiesław Skrzydło (red.) ; E. Gudlewicz, Polskie prawo konstytucyjne - [Wyd. 4], stan prawny na dzień 1 września 2006 r. - Lublin : Verba, 2005. – 463 s.109-111; ISBN 978-83-89468-56-7

²⁶ Viz tamtéž. Str. 110

²⁷ Srov. Tamtéž str. 110

rozšiřuje pojetí principu právního státu a přidává atributy, které by neměly být opomenuty.

Jedná se o:

- a) „zásadu ochrany nabytých práv (K 7/90)
- b) zásada sociální spravedlnosti, (K 15/91)
- c) zásada respektování dobré vůle, (K 1/91)
- d) zásada předvídatelnosti práva, (K 3/91)
- e) zásada nezávislosti soudní moci, (U 1/92)
- f) *nullum crimen sine lege* (S 1/94)“²⁸

1.4. Princip právního státu v pojetí Evropské Unie

Princip demokratického právního státu, je jednou z výsostných zásad, uvedených v čl. 2 SEU, na kterých je EU založena. Jelikož se jedná o obecnou zásadu, její přesný rámec, s ohledem na lehce odlišné pojetí toho institutu, je pojímán odlišně v jednotlivých členských státech. Pokud však SDEU zaujímá stejné stanovisko, jako Komise, je pro výklad tohoto institutu vhodná specifikace, včetně postupů pro nápravu. Zároveň je třeba zdůraznit, že dodržování principu právního státu, je předpokladem pro členství v EU dle čl. 49 SEU. Samotný proces nápravy však byl blíže specifikován ve Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě, kterým byl přijat nový postup pro posílení právního státu v rámci EU.²⁹

Důvodem přijetí tohoto usnesení byly známky ohrožení právního státu, které Komise zaznamenala, a zároveň nutnost posílení provádění principu právního státu na vnitrostátní úrovni. Do této doby musela Komise přijímat, v každém jednotlivém případě, řešení vytvořené pro danou situaci. Proto by v tomto novém postupu měli existovat možnosti řešení, které jsou adekvátnější, než nezávazný dialog či drastické vystoupení z EU, jelikož právě to byly do této doby obecné postupy pro narovnání principu právního státu v zemi.³⁰

²⁸ Viz Tamtéž str.111

²⁹ Viz Evropská Komise, SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ, Nový postup EU pro posílení právního státu [online]. /* COM/2014/0158 final */ Brusel 2014 EUR-Lex [cit. 05-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0158&from=EN>

³⁰ Srov. Tamtéž. Bod 1-2

Dále Komise ve sdělení uvádí atributy, které obsahuje komplexní princip demokratického právního státu, jako tomu je v čl. 2 SEU. Jedná se o: „*zásady zahrnující zákonnost, která předpokládá průhledný, odpovědný, demokratický a pluralistický proces přijímání zákonů; právní jistotu; zákaz svévole výkoné moci; nezávislé a nestranné soudy; účinný soudní přezkum zahrnující respekt k základním právům; a rovnost před zákonem.*“³¹ Nutno podotknout, že při tomto taxativním výčtu vychází Komise z judikatury SDEU. Princip právního státu však dále rozvíjí jeho formální a materiální požadavky, bez kterých by samotně nemohl působit. Včetně jeho provázaností s ochranou lidských práv a soudní ochranou práv, spočívající v jejich vymahatelnosti.³²

Nový mechanismus ochrany bude aplikován v případě, že orgány členského státu systémově narušují fungování institucí, zajišťující ochranu právního státu na vnitrostátní úrovni, přičemž nemá být aplikován při jednotlivém selhání, ale pouze při systémovém ohrožení. Jedná se tedy např. o komplexní problematiku nezávislosti justice, ústavního systému či narušení principu dělby moci.³³

Proces posílení principu právního státu se skládá ze tří částí a je založen na dialogu s členským státem, zhodnocení dané situace a stanovení vhodných opatření, ke zjednáání nápravy, při respektování zásady rovného přístupu k členským státům. Postupně se tedy jedná o posouzení Komise, doporučení Komise a kroky v návaznosti na doporučení, které mohou pramenit v podání žaloby u SDEU. Komise při svých krocích zároveň obstarává právní posudky odborné veřejnosti a zřízených odborných rad, zabývajících se problematikou nedodržování právního státu.³⁴

V rámci Posouzení Komise vydá stanovisko pro právní stát, ve kterém uvede náležitosti uvedené výše. V případě neprovedení změn či potřeb vážnějšího dialogu může Komise využít institutu Doporučení, ve které stanoví přesná opatření, nutná k narovnání právního státu. Přičemž opět vychází jednak z dialogu s členským státem a jednak konzultuje situaci s odbornou veřejností i orgány EU. Pokud není vyhověno ani opatřením v Doporučení, může tento krok Komise opakovat, jelikož situace se může dále vyvíjet. Pokud nedojde ke splnění patřeni nutných zajištění zásad, plynoucích z čl. 2 SEU, může Komise využít mechanismy uvedené v čl.7 SEU.³⁵

³¹ Viz Tamtéž

³² Srov. Tamtéž Bod 3

³³ Viz Tamtéž Bod 3

³⁴ Viz Tamtéž Bod 3-4

³⁵ Viz Tamtéž Bod 4

1.5. Ústavní systém Polska

Polsko je parlamentní republikou, přičemž dle preambule Ústavy PR samotné, je současná třetí republika, založena na hodnotách té první a druhé. Ústavně zakotvený systém dělby moci, představuje trojí dělení, přičemž moc zákonodárnou představuje Sejm a Senát, moc výkonnou potom vláda a prezident a moc soudní nezávislé soudy.³⁶

Dle nastíněného institucionálního rámce lze dále pojednávat o jednotlivých složkách dělby moci. Zákonodárná moc, představuje dvoukomorový parlament, přičemž dolní komora – Sejm se, dle čl. 95 Ústavy PR skládá z 460 poslanců, volených na čtyřleté období. Kromě legislativní činnosti Sejmu rovněž náleží kontrola vlády. Horní komora parlamentu, tedy Senát, se skládá se, dle čl. 96 Ústavy PR z 100 senátorů, kteří se rovněž podílejí na legislativní činnosti. Nutno podotknout, že při komparaci pravomocí Sejmu a Senátu, dospějeme k závěru, že Sejm, díky svým pravomocem v oblasti justice, silně dominuje.

Moc výkonná je reprezentována vládou a přímo voleným prezidentem, což představuje model racionální parlamentarismu, přičemž racionalita zde znamená přímou volbu.³⁷ Vládu tvoří většina v Sejmu, kterému je rovněž, dle čl. 157 Ústavy PR, odpovědna a se skládá z jednotlivých ministrů, kteří mají vlastní oblast působnosti. Přímou volený prezident představuje kontrolu parlamentarismu a podílí se na pravomocích, spolu s vládou. Zvláštností je jeho nedávné posílení pravomocí, při jmenování soudců.

Systém soudnictví je rozdělen na dvě části, a to na soudy obecné a soudy správní. Obecné soudy tvoří trojstupňová soustava, jejíž obsah tvoří 318 okresních soudů a 46 krajských soudů, dále 11 soudů apelačních, tedy odvolacích a na vrcholu této soustavy stojí Nejvyšší soud.³⁸

³⁶ Wiesław Skrzydło (red.) ; E. Gudlewicz, Polskie prawo konstytucyjne - [Wyd. 4], stan prawny na dzień 1 września 2006 r. - Lublin : Verba, 2005. - 463; s. 228 – 441. ISBN 978-83-89468-56-7

³⁷ FOREJTOVÁ, M., FORMÁNKOVÁ, V., ODEHNALOVÁ, J., PEZL, T., TOMEŠ, M., VOSTRÁ, Z. Ústavní soudnictví. 1. vyd. Brno : Václav Klemm - Vydavatelství a nakladatelství, 2014, 232 s. 63-67 ISBN: 978-80-87713-09-9

³⁸ Srov. EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE, Zpráva o právním státu 2021, Kapitola o stavu právního státu v Polsku, [online]. V Bruselu, dne 20.7.2021 [cit. 15.03.2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021SC0722&from=EN>

Struktura správního soudnictví je rozdělena na 16 správních soudů a Nejvyšší správní soud, jejichž pravomoci se upínají ke kontrole veřejné správy a dohledu nad zákonností aktů místních samospráv a jejich institucí.³⁹

Ochrana ústavnosti je poskytována Ústavním soudem, který je specializovaným koncentrovaným soudem, stojící mimo strukturu obecný a správních soudů.

1.6. Ústavní soud

Ochrana ústavnosti je poskytována Ústavním soudem, který je specializovaným soudem, stojící mimo strukturu obecný a správních soudů

Postavení Ústavního soudu upravují čl. 188–197 Ústavy PR. Skládá se z 15 soudců, kteří jsou zvoleni Sejmem a mají dostatečné právní vzdělání. Jejich jmenování provádí prezident, přičemž lze konstatovat, že tato pravomoc je čistě jako pojistka demokracie, a nikoliv podílení se prezidenta na této pravomoci. Předsedu a místopředsedu jmenuje, dle čl. 194 odst. 2 Ústavy PR, prezident republiky, na návrh pléna tohoto soudu.

Mezi základní pravomoci Ústavního soudu, patří posuzovat soulad předpisů s Ústavou a působit jako „negativní zákonodárce“.⁴⁰ Dále řeší kompetenční spory mezi ústředními orgány v zemi. Právní aktem, zahajující řízení před Ústavním soudem může být rovněž ústavní stížnost FO i PO, stanovená v čl. 190 a v čl. 191 Ústavy PR.

Soud se v plenárních záležitostech usnáší nadpoloviční většinou a jeho soudci jsou při výkonu funkce nezávislí, rozhodují na základě ústavy a není možné je pro takovéto rozhodnutí stíhat.⁴¹

1.7. Nejvyšší soud

Nejvyšší soud stojí na vrcholu hierarchie obecný soudů a vykonává dohled, nad soudy nižší instance. Dále, dle čl. 183 Ústavy PR, se řídí Ústavou a zákonem, jeho předsedu a místopředsedu jmenuje prezident na dobu 6 let, přičemž samotný proces výběru dozal

³⁹ Viz Tamtéž str. 2

⁴⁰ Viz čl. 188 Polská republika, KONSTITUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 16-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

⁴¹ Viz čl. 196 a čl. 197 Tamtéž.

značných změn, které jsou podrobněji reflektovány v kapitole 3. Počet soudců byl rovněž rozšířen, na stávajících 120 členů tohoto kolegia. Zřízením Kárného senátu tohoto soudu, se následně vystavila kritice, z, jelikož tento orgán byl shledán, že není nezávislý.⁴²

1.8. Národní soudcovská rada

Národní soudcovská rada je orgán, mající odpovědnost za obsazování soudů, přičemž se na této pravomoci sama podílí. Zároveň má působit jako orgán, zajišťující nezávislost soudců.⁴³ Rovněž i tento orgán doznal značných strukturálních změn, v návaznosti na přijaté zákony. Podrobněji o tomto tématu v kapitole 3.

Složení této rady vychází z čl. 187 Ústavy PR, který stanoví, že tomto orgánu zasedá Předseda Nejvyššího soudu, Ministr spravedlnosti, předseda Nejvyššího správního soudu a fyzická osoba jmenovaná prezidentem. Dále 15 soudců, vybraných napříč soudní soustavou, 4 poslanci, vybraní Sejmem a 2 senátoři, vybraní Senátem. Přičemž volební období je čtyřleté.

Takováto struktura může napomoci samotné nezávislosti soudců, je však nutno dodržovat zásady, které tento orgán činí nezávislým. Pokud takovéto záruky neexistují, nemůže tento orgán jmenovat soudce napříč instancemi.

⁴² Srov. EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE, Zpráva o právním státu 2021, Kapitola o stavu právního státu v Polsku, [online]. V Bruselu, dne 20.7.2021 [cit. 16.03.2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021SC0722&from=EN>

⁴³ Viz čl. 186 Polská republika, KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 16-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

2. PROBLEMATIKA NEZÁVISLOSTI JUSTICE

2.1. Obecně k problematice nezávislosti justice

Problematika nezávislosti justice je kulantnějším vyjádřením pojmu „Polská ústavní krize“, jak jí ve své práci⁴⁴ označil prof. Marcin Matczak z Varšavské Univerzity. Jedná se o období, které započalo v roce 2015 a které přineslo takové reformy v justici, že došlo k narušení základních principů demokratického právního státu, tedy esenciálního prvku, na kterém je založeno nejen Polsko, ale rovněž i celá Evropská Unie. Nejedná se pouze o jakýsi kontroverzní zákon, ale o faktické „ovládnutí“ moci soudní mocí výkonnou v průběhu několika let. Již zmíněná reforma je především dlouhodobější proces, a proto tato krize trvá i v současnosti.

Tento proces destabilizace soudní moci je z hlediska zkoumání porušování principu právního státu naprosto zásadní a pro přehlednost budou nejvýznamnější události, mající přímý vliv na tuto destabilizaci, uváděny v časové ose, doplněné o komentář. Dále je kapitola členěna na dílčí části, věnované destabilizaci Ústavního soudu, obdobné kroky vůči Nejvyššímu soudu a Národní soudcovské radě.

2.2. Destabilizace Ústavního soudu

V roce 2013 byl ústavními právníky vypracován návrh zákona o ústavním soudu, který byl, po provedení změn prezidentem republiky, předložen Sejmu. Nutno podotknout, že v Sejmu mělo v té době většinu politické uskupení „Platforma Obywatelska“ (česky: Občanská platforma, dále jen PO). Jedná se o liberální politickou stranu, která byla hlavní vládní stranu první i druhé vlády Donalda Tuska. Nejedná se tedy o Prawo i Sprawiedliwość (česky: Právo a spravedlnost, dále jen PiS), tedy o polskou sociálně konzervativní politickou stranu, která vyhrála volby v roce 2015 a jako první vláda od

⁴⁴ Matczak Marcin, Poland's Constitutional Crisis: Facts and interpretations. [online] The foundation for Law, Justice and Society in association with the centre for Socio-Legal Studies and Wolfson College, University of Oxford. 2017 [cit. 06-03-2022]. Dostupné z https://monitorkonstytucyjny.eu/wp-content/uploads/2018/07/Matczak_Polands-Constitutional-Crisis-Facts-and-interpretations_0.pdf

pádu komunismu získala většinu v Polském Sejmu i Senátu.⁴⁵ Hlavním představitelem strany, která vznikla již v roce 2001, je Jarosław Kaczyński. Stranu založil se svým bratrem Lechem, který byl prezidentem v době událostí Smolenské tragédie. Od této doby získává strana v Polsku stále více podporovatelů, a to i přesto, že právě tato strana celou ústavní krizi způsobila.

V první polovině roku 2015 byl výše zmíněný návrh zákona o ústavním soudu po posouzení komisí Spravedlnosti a lidských práv a komisí Zákonnodárné, na jejich společném zasedání změněn. A to včleněním článku 137,⁴⁶ který upravuje, v přechodných a závěrečných ustanovení, volbu ústavních soudců, kterým zanikne mandát v roce 2015. Konkrétně třem soudcům zanikal mandát 6. listopadu, dalším dvěma potom 2. a 8. prosince 2015. Po provedeném čtení v Sejmu byl zákon schválen a předložen Senátu a následně prezidentovi republiky, který stvrdil platnost zákona svým podpisem.

25. června 2015 nabył účinnosti Zákon o ústavním soudu Dz.U. 2015 poz. 1064 (dále jen Zákon o ÚS z 2015), který přinesl očekávanou změnu justice. Nutno podotknout, že jde o jinou reformu, než kterou vzápětí začne provádět strana PiS.

8. října 2015 proběhlo poslední zasedání Sejmu před volbami. Na tomto zasedání strana PO provedla volbu pěti soudců, kterým zanikal mandát do konce roku. Tito soudci měli být následně jmenováni prezidentem republiky. K tomu však nedošlo, resp. prezident Andrzej Duda (bývalý člen PiS) odmítl převzít slib, čímž tedy nedošlo k zakončení procesu jmenování a soudci se nemohli ujmout svého mandátu.⁴⁷

V Polsku, obdobně jako v Česku, funguje princip diskontinuity, který aplikuje na fungování Sejmu tzv. „uzavřený charakter“, tedy obecný předpoklad, že nelze projednávat návrhy z minulého volebního období a fakticky tak nelze zahlcovat Sejm novými návrhy atd. Nejedná se o zásadu vyjádřenou přímo v Ústavě PR, ale její existence je dovozena judikaturou a odbornou obcí.⁴⁸ Přímé spojení mezi zásadou diskontinuity a

⁴⁵: Rieger Lukáš, Výsledky voleb [online]. © CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie: 27. 10. 2015 [cit. 08-03-2022]. Dostupné z http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctnacdenniky/2015/14denik_18_2015_polske%20volby.pdf

⁴⁶ Polská republika, čl. 137. Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 1064 [online] 30. 6. 2015 [cit. 08-03-2022] Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001064>

⁴⁷ Polská republika, Report of the Team of Experts on the Issues Related to the Constitutional Tribunal [online] 15.6. 2016 [cit. 09-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/ASEA-ADRKC8/%24File/Report%20of%20the%20Team%20of%20Experts%20on%20the%20Issues%20Related%20to%20the%20Constitutional%20Tribunal.pdf>

⁴⁸ BANASZAK, Bogusław. Opinia prawna stanowiąca odpowiedź na dwa pytania: 1. Czy przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 2015, poz. 1064) dotyczące wyboru sędzi w Trybunału w 2015 r. są zgodne z Konstytucją? 2. Czy nie zakończona ślubowaniem przed

jmenováním soudců je totiž jedním z hlavních argumentů strany PiS pro ospravedlnění nepřijetí slibu prezidentem.

Rozpor mezi právním názorem⁴⁹ a rozhodnutím soudu, které však není komplexním pohledem na tento případ jmenování soudců, již rozpuštěným Sejmem, ale vztahuje se k principu diskontinuity obecně. Lze tedy zvažovat, jestli lze tuto zásadu navázat a priori na volbu soudců nebo se zdá účelnější přezkoumávat, z jakého důvodu nedošlo ke jmenování, jelikož by mohlo docházet k úmyslnému oddalování vykonání aktu, a tedy k plnění ústavních pravomocí pouze zdánlivě.

12.října 2015 proběhly volby do dolní komory Parlamentu Polské Republiky Volby, které zásadně změnili směr, kterým se bude Polsko v následující dekádě ubírat. Nutno poznamenat, že tou dobou měla nově zvolená strana jasnou vládní většinu v Sejmu, ale i většinu v Senátu a „svého prezidenta“. Což samo o sobě vzbuzuje obavy z autoritářských tendencí.

6. listopadu 2015 zanikl mandát tří ústavních soudců. Nahradit je měli soudci, kterým nebylo umožněno složit slib do rukou prezidenta.⁵⁰

10 listopadu 2015 byl podán skupinou poslanců návrh ústavnímu soudu (K 29/15), aby posoudil soulad Zákona o z ÚS 2015 s Ústavou PR.⁵¹

12. listopadu 2015 se konala ustavující schůze nového Sejmu. Na jejímž zasedání zahájila strana PiS novelizační práce, ve spojitosti se Zákonem o ÚS 2015. Záměrem těchto prací mělo být zrušení předešlé volby soudců, které bylo prováděno ještě za doby OP.

19 listopadu 2015 došlo ke změně některých ustanovení Zákona o ÚS 2015 a to ve zrychleném řízení. Kontroverzní bylo především zavedení možnosti zrušení jmenování soudců předešlých a příprava jmenování nových⁵², takřkajíc „vlastních“ soudců.

Prezydentem procedura obsadzania stanowiska sędziego TK, ma – w świetle wzorca konstytucyjnego i ustawowego – charakter zamknięty, a w szczeg lności czy podlega zasadzie dyskontynuacji?, [online] 30. ledna 2015 Sejm polské republiky [cit. 10-03-2022] Dostupné z https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/WBOI-A4LGYH/%24File/69-15A_Banaszak.pdf

⁴⁹ Srov. tamtéž

⁵⁰ Polská republika, Report of the Team of Experts on the Issues Related to the Constitutional Tribunal [online] 15.6. 2016 [cit. 09-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/ASEA-ADKRC8/%24File/Report%20of%20the%20Team%20of%20Experts%20on%20the%20Issues%20Related%20to%20the%20Constitutional%20Tribunal.pdf>

⁵¹ Sejm polské republiky, Stanowisko_K_29_15 r. Sygn. akt K 29/15 [online] Warszawa, 10 listopadu 2015 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: [https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stnowisko_K_29_15/\\$file/Stnowisko_K_29_15.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stnowisko_K_29_15/$file/Stnowisko_K_29_15.pdf)

⁵² Polská republika, Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym [online]. Polsko 2015 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?>

Lze konstatovat, že rychlost provedení legislativní změny, v tomto směru, je velmi nestandardní, nicméně zároveň je zde vidět absolutní odklon od vývoje právních norem v Polsku. Většina návrhů právních předpisů předkládá odborná obec, vyjadřují se následně komise a výbory zákonodárných orgánů a celý proces je časově velmi náročný. Z toho důvodu nelze považovat lhůtu sedmi dní za dostatečnou.

25. listopad 2015 byl Sejmem schválen návrh zrušit jmenování předchozích soudců. Což ale pouze zpětně legalizovalo odmítnutí vykonávat pravomoci prezidenta republiky, a proto už v této části lze začít hovořit o destabilizaci nezávislosti soudů a soudců.

2. prosince 2015 bylo jmenováno všech pět nových soudců, kteří měli nahradit všechny soudce, jimž zanikl mandát a jejichž postavení se řeší ve spojitosti s článkem 137⁵³ resp. 137a⁵⁴ Zákona o ÚS 2015.

3. prosince 2015 rozhodnul Ústavní soud,⁵⁵ že předchozí zákonodárný sbor byl na základě zásady diskontinuity oprávněn jmenovat pouze tři soudce, kterým zaniká mandát v období daného Sejmu, bez ohledu na problematiku faktického nejmenování. Dále stanovil povinnost prezidenta republiky neprodleně přijmout slib soudce Ústavního soudu.⁵⁶

9. prosince 2015 vydal ústavní soud další „vyrok“⁵⁷ (česky: rozhodnutí) o neplatnosti právního základu jmenování třech soudců, kterým zanikl mandát 6. listopadu 2015. Lze tedy konstatovat, že se jedná o velmi významné pokusy o ovlivnění složení Ústavního soudu, kdy je nutné podotknout, že soud zatím stále plní funkci ochránce ústavnosti. A to právě vzhledem k rozhodnutí K (35/15), kterým ukazuje, že k jeho „ovládnutí“ zatím nedošlo, jelikož pokud by tomu tak bylo, nejspíše by takovéto jednání ze strany PiS

id=WDU20150001928

⁵³ Polská republika, Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 1064 [online] 30. 6. 2015 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001064>

⁵⁴ Polská republika, Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 1928 [online]. Polsko 2015 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001928>

⁵⁵ Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego K 34/15 z 3 grudnia 2015 [online] Varašava 2015 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150002129/T/D20152129TK.pdf>

⁵⁶ Polská republika, Report of the Team of Experts on the Issues Related to the Constitutional Tribunal [online] 15.6. 2016 [cit. 11-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/ASEA-ADK8/%24File/Report%20of%20the%20Team%20of%20Experts%20on%20the%20Issues%20Related%20to%20the%20Constitutional%20Tribunal.pdf>

⁵⁷ Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 9 grudnia 2015 r. Sygn. akt K 35/15 [online] Varašava 2015 [cit. 11-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150002147/T/D20152147TK.pdf>

legalizoval. Tato dvě rozhodnutí jsou velmi důležitá z hlediska kontrastu zájmu Sejmu a požadavku souladu zákonů s Ústavou. Pokud tedy dochází k rozšiřování pravomocí na úkor jiné složky v rámci dělby moci, je vždy ohrožen právní stát.

10. prosinec 2015 se vedoucí kanceláře premiéra obrací na Ústavní soud s tím, že měl rozhodovat ve věci K (35/15) v plném složení, nikoliv však pouze ve stávajícím složení. To vzniklo jakožto důsledek postupného vyloučení soudců, kteří byli tímto zákonem jmenováni.⁵⁸

15. prosince 2015 byla vytvořena další novela Zákona o ÚS 2015,⁵⁹ která svým obsahem dosti připomíná praktiky využívané v nejhorsích autokratických systémech světa. Její přijetí provázelo hladký průběh, přičemž po týdnu dochází ke schválení a postoupení Senátu, který ji schvaluje a následně platnost novely stvrzuje prezident republiky. A to vše přesto, že přijetí této novely provázelo hlasité volání ze strany různých orgánů, soudních či jiných, které důrazně varovaly před narušením systému nezávislosti soudců a pravděpodobného paralyzování rozhodování soudu.

Článek 3 této novely⁶⁰ mění článek 10 Zákona o ÚS, který nově zavádí pravidlo 2/3 většiny přijetí návrhu rozhodnutí a rovněž stanovuje povinnost přítomnosti 13 soudců, aby bylo možné se usnést na rozhodnutí, nejde však o úplně všechna rozhodnutí, ale o jejich převážnou část. Dále v článku 5 zavádí možnost vyvolat disciplinární řízení se soudcem Ústavního soudu, na návrh prezidenta či ministra spravedlnosti. Ale bezesporu nejschopnějším článkem, jakým bylo možno zaútočit na demokratický právní stát, je ustanovení článku 8, na základě, kterého mohl Sejm zrušit soudci mandát. Procedurálně se usneslo plénum Ústavního soudu, které následně předkládá Sejmu tento návrh na odvolání a ten vyslovuje buďto souhlas či nesouhlas.⁶¹

Z výše uvedeného je patrné, že takováto reforma nemůže být v souladu s Ústavou PR, jelikož dle článku 190 odst. 5 Ústavy PR⁶² jsou rozsudky Ústavního soudu přijímány

⁵⁸ Polská republika, Report of the Team of Experts on the Issues Related to the Constitutional Tribunal [online] 15.6. 2016 [cit. 11-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/ASEA-ADKRC8/%24File/Report%20of%20the%20Team%20of%20Experts%20on%20the%20Issues%20Related%20to%20the%20Constitutional%20Tribunal.pdf>

⁵⁹ Polská republika, Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 2217 [online]. Polsko 2015 [cit. 11-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150002217>

⁶⁰ Čl. 3 tamtéž.

⁶¹ Polská republika, Report of the Team of Experts on the Issues Related to the Constitutional Tribunal [online] 15.6. 2016 [cit. 11-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/ASEA-ADKRC8/%24File/Report%20of%20the%20Team%20of%20Experts%20on%20the%20Issues%20Related%20to%20the%20Constitutional%20Tribunal.pdf>

⁶² Polská republika, KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In:

většinou hlasů, nikoliv 2/3 většinou. Pokud se bude zkoumat z právního hlediska za využití argumentačního principu „*A SILENTIO LEGIS*“, tedy pokud norma, v tomto případě ústavní právní síly, více nerozvádí zde uvedenou většinu, vyplývá, že je nutné ustanovení tohoto kogentního právního předpisu brát jako dané a platí zde zásada legální licence.⁶³ Nelze tedy využít extensivní metody výklad. Jakožto oporu pro takovou argumentaci lze odkázat na zprávu Helsinského výboru pro lidská práva, který tuto druhou novelu Zákona o ÚS 2015 podrobil kritice.⁶⁴

Pro komparaci lze uvést, že např. Ústavní soud České republiky ve svém NÁLEZU PL.ÚS 59/2000 vyjádřil svůj obdobný postoj, kdy „*Stojí na stanovisku, že ústavní základ nelze negovat bez ohledu na zmocnění zákonodárce k další zákonné úpravě, obdobně jako je tomu v případě základních práv v čl. 4 odst. 4 Listiny (záruka podstaty a smyslu). Tento přístup k vztahu ústavního a zákonného předpisu již vyjádřil v nálezu Pl. ÚS 35/93 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR)*“.⁶⁵ Z výše uvedeného lze tedy dovodit překročení pravomocí zákonodárce, kdy zákonným ustanovením stanovil povinnost v rozporu znění, resp. smyslu čl. 190. odst. 5 Ústavy PR.⁶⁶

Další změna, tedy možnost usnášet se alespoň ve složení 13 soudců z celkových 15, značně stěžuje práci a celkovou schopnost ústavního soudu vykonávat svoji funkci. Je tomu tak z důvodu vysokého počtu návrhů, které v průběhu roku podají k Ústavnímu soudu oprávněn osoby.⁶⁷

Nová pravomoc, definovaná v článku 8 novely Zákona o ÚS 2015, je přímým narušením neodvolatelnosti soudce, a tedy zaručením jeho nezávislosti. Z toho vyplývá, že zákonný rámeček překračuje ústavní normy, které je toliko možno specifikovat, nikoliv toliko rozšiřovat a je tedy zcela evidentní, že tato novela musí být shledána protiústavní.

Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 01-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

⁶³ Wiesław Skrzydło (red.) ; E. Gudlewicz, Polskie prawo konstytucyjne - [Wyd. 4], stan prawny na dzień 1 września 2006 r. - Lublin : Verba, 2005. - 463;s. 106-146 ISBN 978-83-89468-56-7

⁶⁴ Helsinská nadace pro lidská práva, Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w sprawie połączonych wniosków i pytań prawnych dotyczących zgodności szeregu przepisów ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. [online] Varšava 23.02.2016 [cit. 12-03-2022] str. 6 Dostupné z: https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/dok?dok=F-1852911511%2FK_47_15_HFPR_ac_2016_02_23_ADO.pdf

⁶⁵ Ústavní soud České republiky, Nález Pl.ÚS 59/2000 ze dne 20. 6. 2001, 278/2001 Sb. N 90/22 Sb NU 249 [online] Nezávislost České národní banky při její péči o stabilitu měny, [cit. 12-03-2022] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-59-2000>

⁶⁶ Polská republika, KONSTITUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 12-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

⁶⁷ Srov. Tamtéž str. 3 - 6

29. prosince 2015 došlo k podání návrhu na soulad novely Zákona o ÚS 2015 s Ústavou PR. Soustavně se k připojení návrhu připojili První předseda Nejvyššího soudu, několik skupin poslanců, veřejný ochránce práv a Národní soudcovská rada (Krajowa Rada Sądownicwa, někdy také označována jako Zemská soudnická rada). Věc byla přiřazena pod číslo jednací K47/15.

9. února 2016 se začala tzn. „Benátská komise“ zabývat stavem právního státu v Polsku, resp. srovnat právní stav po provedené reformě soudnictví s mezinárodním, a především evropským právem. Zde je vhodné zdůraznit o jak významný orgán se jedná

*„Benátská komise poskytuje právní poradenství svým členským státům a zejména pomáhá státům, které chtějí uvést své právní a institucionální struktury do souladu s evropskými standardy a mezinárodními zkušenostmi v oblasti demokracie, lidských práv a vlády práva. Pomáhá také zajistit šíření a konsolidaci společného ústavního dědictví, hraje jedinečnou roli při zvládání konfliktů a poskytuje „nouzovou ústavní pomoc“ státům v přechodu“.*⁶⁸ S jejími posudky se seznámíme v průběhu následujících událostí.

9. března 2016 dochází k vydání rozhodnutí ve věci K 47/15. Z hlediska dosavadních událostí a předmětu zkoumání této práce se jedná o nejvýznamnější rozhodnutí učiněné ústavním soudem. Již zmíněnou novelu shledal Ústavní soud v rozporu s Ústavou PR, a to konkrétně pro rozpor se zásadou demokratického právního státu.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí⁶⁹ konstatuje, že přijaté změny ve zmíněné novele jsou v rozporu s principem zajištění spolehlivosti a účinnosti veřejných institucí (vyplývající z preambule Ústavy PR) a principu racionality zákonodárce.⁷⁰ V důsledku toho dochází k omezování ústavního práva na spravedlivý proces,⁷¹ realizované formou tzv. ústavní stížnosti fyzické či právnické osoby, což přináší značně obtížnou situaci, přičemž přední instituce, garantující ústavní práva, nemůže poskytnout takovouto ochranu.

⁶⁸ Benátská komise, Oficiální text, [online] [cit. 12-03-2022] Dostupné z: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Presentation&lang=EN

⁶⁹ Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 47/15 wraz z uzasadnieniem [online] Varašava 2015 [cit. 12-03-2022] Dostupné z: <https://trybunal.gov.pl/newsletter-artykuly/art/8872-wyrok-tk-w-sprawie-k-4715-wraz-z-uzasadnieniem>

⁷⁰ Srov. Polská republika, čl. 2 KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.Ú. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 12-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

⁷¹ Srov. čl. 45 odst. 1 Tamtéž

Dále soud konstatuje, že některá napadená ustanovení rovněž porušují nezávislost Ústavního soudu a nezávislost jeho soudců. Jde především o nové pravomoci prezidenta a ministra spravedlnosti, díky kterým je oprávněn zahájit kárné řízení proti soudci Ústavního soudu.⁷² Tímto přímo dochází k narušení systému dělby moci, a to na úkor moci soudní, ve prospěch moci výkonné a zákonodárné. Narušením ve prospěch moci zákonodárné dochází v důsledku udělení práva Sejmu zrušit mandát ústavního soudce, na žádost pléna.

Toto rozhodnutí je jedním, ze kterých se rozhodla vládní strana PiS nepublikovat v Úředním věstníku právních předpisů, čímž se přímo vystavila kritice ze strany Evropské Unie, která je „uníí práva“, jak konstatoval prof. Příbáň na konferenci ke stavu právního státu v Evropě v roce 2021.⁷³ Lze tedy vidět snahy jak o destabilizaci soudnictví v zemi, tak o jejich nápravu prostřednictvím dialogu s EU.

11. března 2016 Poskytuje Benátská komise posudek, o který požádal v dopise polský ministr zahraničních věcí Witold Waszczykowski, již v prosinci 2015 v souvislosti s plánovanou novelou. Ve svém posudku konstatuje vážné ohrožení demokratického právního státu.⁷⁴ Ohrožení představují především již zmíněná ustanovení. Dále komise konstatuje, že Ústavní soud nemůže plnit svou úlohu, a to vzhledem ke skutečnosti, že verdikt tribunálu ze dne 9. března 2016 nebyl zveřejněn, a proto nemůže vstoupit v platnost. Obdobně jako rozhodnutí z 3. a 9. prosince 2015.

13. dubna 2016 bylo Evropským parlamentem (dále jen „EP“) přijato usnesení o situaci v Polsku. To „svými 513 hlasy pro, schválil a uvedl v něm, že: *„je vážně znepokojen tím, že účinná paralýza Ústavního tribunálu, který byl zřízen jako jeden z ústředních prvků ústavní demokracie, představuje nebezpečí pro demokracii, lidská práva a právní stát.“* Dále ve svém usnesení vyzval polskou vládu, aby bez dalšího odkladu respektovala, zveřejnila a plně provedla rozsudek Ústavního soudu ze dne 9. března 2016, jakožto rozsudky ze dne 3. a 9. prosince 2015, s ohledem na doporučení Benátské komise. Lze si tedy všimnout jednoznačných snah, s cílem napravit právní stát v Polsku, a proto

⁷² Srov. Polská republika, čl. 28a a čl. 31a Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 2217 [online]. Polsko 2015 [cit. 12-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150002217>

⁷³ Institut pro křesťansko-demokratickou politiku ve spolupráci s Wilfried Martens Centre for European Studies, Právní stát v Evropě, 22. října 2021 Praha

⁷⁴ Benátská Komise, EUROPEJSKA KOMISJA NA RZECZ DEMOKRACJI PRZEZ PRAWO (KOMISJA WENECKA) OPINIA W SPRAWIE NOWELIZACJI USTAWY Z 25 CZERWCA 2015 R. O TRYBUNALE KONSTYTUCYJNYM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ [Online] Wenecja, 11. 3. 2016, [cit. 03-03-2022]. Dostupné z https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/03/HFPC_opinia_komisja_wenecka_tlumaczenie_PL.pdf

je stěží uvěřitelné, že by se při těchto krocích vůči nezávislému soudnímu aparátu mohlo jednat o něco jiného než o účelovou destabilizaci s cílem o ovládnutí těchto institucí.

Rovněž byla Evropská Komise (dále jen „Komise“) požádána EP, aby zahájila druhou fázi procedury ochrany právního státu, a to vydáním svého „doporučení pro právní stát“ a nabídkou své podpory Polsku při vývoji řešení k posílení právního státu.⁷⁵

26.dubna 2016 přijalo Valné shromáždění Nejvyššího soudu, za účelem sjednocení judikatury, usnesení, v němž uvedlo, že „*podle čl. 190 odstavec. 2 Ústavy PR, podléhají rozsudky Ústavního soudu okamžitému zveřejnění. Nezveřejněný náleží Ústavního soudu, kterým bylo dané ustanovení prohlášeno za protiústavní, ruší předpoklad jeho souladu s Ústavou, jakmile Ústavní soud v průběhu řízení vyhlásí náleží*“.⁷⁶ Především jde o rozhodnutí K (34/15), K (35/15) a K (47/15), které nebylo dosud uveřejněno v Úředním věstníku.

Tímto je tedy stanovena právní kontinuita, navázaná na výše uvedená rozhodnutí, která nejen že svým obsahem zasahují do personálního složení Ústavního soudu, ale také zrušuje ustanovení, na jejichž základě dochází k systémovému vytlačování soudců.

29.dubna 2016 byl podán skupinou poslanců Sejmu nový návrh zákona o ústavním soudu (sněmovní tisk 558).⁷⁷ Tento legislativní předpis nepřinášel požadovanou změnu a obsahoval sporná ustanovení, která byla přímo odmítnuta Ústavním soudem již v rozsudku K (47/15). Rovněž se tímto návrhem nelze vypořádat s námitky Benátské komise, resp. EP, které byly vzneseny za účelem ochrany demokratického právního státu a jeho všech atributů. Jako příklad neslučitelnosti návrhu s námitkami lze uvést požadavek 2/3 hlasů pro přijetí rozhodnutí, pokud dochází k abstraktní kontrole norem.

22. července 2016 přijal Sejm vládní většinou nový zákon o Ústavním soudu (dále jen „Zákon o ÚS 2016“)⁷⁸. K legislativnímu procesu lze poznamenat, že zřízení odborné komise Sejmu, která dohlížela na přípravu zákona a vypořádání se s připomínkami, vykazovalo prvky demokratického projednávání normy, jelikož byla provedena všechna

⁷⁵ Evropský parlament, Resolution on the situation in Poland, [online] 13/04/2016 Štrasburg Dostupné z https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/printsummary.pdf?id=14324_15&l=en&t=D

⁷⁶ Nejvyšší soud, Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów SN z dnia 26 kwietnia 2016 r. [online] 26.5.2016 Varšava [cit. 13-03-2022] Dostupné z https://ww.w.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/EditForm/Uchwala_Zgr_Og_SSN_26_04_2016.pdf

⁷⁷ Sejm polské republiky, Poselski projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Druk nr 558. [online] 2016 Varšava [cit. 13-03-2022] Dostupné z <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/7C2F14E46093E87AC1257FC70027E5C8/%24File/558.pdf>

⁷⁸ Polská republika, Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2016 poz. 1157 [online]. Polsko 2016 [cit. 13-03-2022] Dostupné z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160001157>

tří čtení, s dostatečným časovým odstupem, a zároveň byly zapracovány připomínky Senátu. Nejedná se tedy a priori o účelový zákon, ale dochází k němu „pod rouškou“ a v rámci možností, legitimního, zákonodárského procesu. Nutno podotknout, že úpravy a pozměňovací návrhy pomohly spíše vládní straně, která tímto našla další způsob, jakým rozhodování Ústavního soudu paralyzovat. A to zejména s ohledem na rozsudek z 9. března 2016 a usnesení ze dne 26. dubna, kterými došlo k právnímu narovnání situace. Fakticky však ke změně nedošlo.

Instituty stížené změnou jsou takové, pomocí kterých lze rozhodování oddalovat či jinak blokovat. To se zdá jako inovativní přístup pro omezení materiálního pojetí právního státu a jeho faktického provedení. Jde tedy především o změny v oblasti projednávání věcí, konkrétně v jejich uspořádání a přidělování soudcům. Dále volby předsedů senátů kolegií, pokud nešlo o rozhodování v plénu. Výjimkou nebyla sporná úprava kárné odpovědnosti soudců.⁷⁹

27. července 2016 Komise, s ohledem na článek 292 Smlouvy o fungování Evropské unie a vzhledem k tomu, že je založena na společném souboru hodnot zakotvených v článku 2 Smlouvy o Evropské unii, mezi něž patří dodržování zásad právního státu, vydává doporučení,⁸⁰ kterým se snaží poukázat na právní nedostatky ústavního systému, který trpí jeho vadami. Zároveň navrhuje patřičné kroky, které je nutno provést k zachování těchto hodnot. Doporučení je činěno na základě zhodnocení právního stavu v Polsku, posouzeného Benátskou komisí a vnitřním šetřením Komise.

Komise v doporučení, směřovaném polským úřadům, apeluje na přijetí příslušných opatření, zejména doporučuje aby:

- a) *plně provedly rozsudky Ústavního soudu ze 3. a 9. prosince 2015.*
- b) *zveřejnily a plně provedly rozsudky Ústavního soudu z 9. března 2016 a následující rozsudky Ústavního soudu a zajistily automatické zveřejnění všech budoucích rozsudků.*
- c) *zajistily, aby každá reforma zákona o Ústavním soudu respektovala rozsudky Ústavního soudu, včetně rozsudků ze 3. a 9. prosince 2015 a rozsudek z 9. března 2016,*

⁷⁹ Report of the Team of Experts on the Issues Related to the Constitutional Tribunal of 15 July 2016 Dostupné z <https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/ASEA-ADRKC8/%24File/Report%20of%20the%20Team%20of%20Experts%20on%20the%20Issues%20Related%20to%20the%20Constitutional%20Tribunal.pdf> str 30 - 40

⁸⁰ Evropská Komise, Doporučení Komise (EU) C/2016/5703 v otázce právního státu v Polsku [online] ze dne 27. července 2016 [cit. 13-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H 1374&from=CS>

d) zajistily, aby Ústavní soud mohl prozkoumat kompatibilitu nového zákona o Ústavním soudu z 22. července 2016 ještě před jeho vstupem v platnost.

e) se zdržely jednání a veřejných prohlášení, která by mohla vést k ohrožení legitimacy a efektivity Ústavního soudu.⁸¹

Toto stanovisko bylo polskou stranou přijato. Dialog mezi EU a členským státem není neobvyklý, bývá běžnou praxí, že v určitých situacích Komise preventivně jedná. Zmíněná situace však přináší ohrožení právního systému jako celku, který by mohl být a částečně je, inspirací pro jiné státy, např. Maďarsko. Právě z toho důvodu Komise apeluje na provedení rozsudků a navázání judikatury na tato rozhodnutí. Zapracování jednotlivých připomínek polskými úřady však zůstává podstatou následujících událostí, které však nikterak neaspirují na primární vyřešení otázek nezávislosti justice, ale jsou spíše vnímány jako impuls k ospravedlnění reformy tohoto aparátu.

2.srpna2016 byl podán návrh na soulad Zákona o ÚS 2016 s Ústavou PR. Věc byla přiřazena pod číslem jednacím K (39/16).⁸² V návrhu skupina poslanců namítala, že: „ustanovení napadeného zákona, jsou v rozporu s čl. 2 ve spojení s čl. 118 odstavec 1 a 3, a preambulí Ústavy PR“.⁸³ K rozhodnutí soudu došlo pouze o devět dní později, kdy soud svým výrokem prohlásil, že novela je v celém rozsahu v rozporu s Ústavou, a to z důvodu porušení zákonodárné procedury, a nesoulad tohoto zákona s čl. 2 Ústavy PR, který zpravidla vyžaduje použití jeho ustanovení na všechny případy, v nichž bylo řízení zahájeno přede dnem účinnosti tohoto zákona.⁸⁴

Narušení procesu tvorby práva spatřuje Ústavní soud především ve zkrácené legisvakační lhůtě, která slouží nejen k seznámení se s právní úpravou, ale rovněž je tato lhůta významná z hlediska přezkumu jejího souladu s Ústavou PR. Přestože se soud zabýval obsahem normy prakticky ihned, po přijetí zákona Sejmem, a to především z důvodu možnosti přezkumu pouze norem pozitivního práva, nemohl ve stanovené době, dojít k účinnému přezkumu. Rovněž je pro podporu argumentů, vhodné uvést, že kritiku lhůty mezi platností a účinností zákona vyřkla již Komise ve svém doporučení.⁸⁵

⁸¹ Viz Tamtéž bod 74 a)

⁸² Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 11 sierpnia 2016 r. Sygn. akt K 39/16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 2016 [cit. 13-03-2022] Dostupné z: <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?sprawa=17799&dokument=16941&cid=1>

⁸³ Viz Tamtéž bod 1-90

⁸⁴ Viz. Tamtéž bod 297 - 445

⁸⁵ Evropská Komise, Doporučení Komise (EU) C/2016/5703 v otázce právního státu v Polsku [online] ze dne 27. července 2016 [cit. 13-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1374&from=CS>

Odlišné stanovisko samozřejmě poskytnuli soudci, kteří by neměli v úřadu této instituce působit. Jedná se jmenovitě např. o soudkyni Julii Przyłębskou, která poskytla disentanční, tedy nesouhlasný názor k rozhodnutím K (39/16).⁸⁶ Především označovala předchozí rozhodnutí K (34/15), K (35/15) a K (47/15) za neplatná, z důvodu neuveřejnění v Úředním věstníku, jak stanovuje zákon. A jelikož nebyla splněna tato formální procedura, nemůže být na rozhodnutí pohlíženo jako na platné, a tudíž z nich vyvozovat judikaturu. Tento právní názor však byl samotným Ústavním soudem již dříve odmítnut, jelikož vyhlášená rozhodnutí jsou, rovněž dle Ústavy PR, přímo závazná. Ke stejnému závěru dospěla Benátská komise, EP i Komise, které v různých formách publikují teze, obsahující přesné výtky a jejich možnosti nápravy. K narovnání právního řádu uveřejněním, nebo alespoň respektováním daných rozhodnutí, však stále nedochází.

19. prosince 2016 je významným dnem, a to z hlediska započetí faktického, resp. personálního ovládnutí Ústavního soudu. Do této chvíle bylo snahou Sejmu a vládní PiS pouze znemožnit rozhodování soudu, pokud to bude v jejich zájmu. Šlo tedy o primární krok na cestě k vytvoření absolutně závislého soudního systému na zákonodárné, resp. výkonné moci. Právě toto prosincové pondělí prof. Andrzej Rzepliński, soudce, který stál v čele boje proti změnám provedených v justici a také soudce, který zamezil výkonu mandátu třem soudcům, jmenovaným bez právního základu v roce 2015, odchází z pozice předsedy Ústavního soudu, a to z důvodu uplynutí volebního období soudce, resp. neprodloužením tohoto mandátu prezidentem republiky.

20. prosince 2016 prezident republiky Andrzej Duda jmenuje Julii Przyłębskou předsedkyní Ústavního soudu, se slovy: „*Dnes vás pověřuji mimořádně zodpovědným úkolem. Je nesmírně důležité, aby v tak důležitých systémových záležitostech, jako je rozhodování ústavního soudu, z hlediska výkonu spravedlnosti, jak je popsán v ústavě, znovu získal plnou kapacitu pro běžnou práci*“.⁸⁷ Což lze považovat za farizejské vyjádření, vzhledem k okolnostem jmenování soudkyně samotné a jejího pohledu na závaznost rozhodnutí ústavního soudu.

První kroky nové předsedkyně, v čele této významné instituce, přímo podporují

⁸⁶ Viz Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 11 sierpnia 2016 r. Sygn. akt K 39/16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 2016 [cit. 13-03-2022] bod 500 - 588 Dostupné z: <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?sprawa=17799&dokument=16941&cid=1>

⁸⁷ Kancelář prezidenta republiky, Prezydent powołał Julię Przyłębską na Prezesa Trybunału Konstytucyjnego Strona główna Aktualności Nominacje [online] 21.12.2016 Varšava [cit. 14-03-2022] Dostupné z: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/nominacje/prezydent-powolal-julie-przylebska-na-prezesa-trybunalu-konstytucyjnego,7504>

již zmíněný pojem „výkon spravedlnosti“ ve spojitosti s rozhodováním. Jde tedy především o přidělení práce třem „kvazisoudcům“, tedy soudcům jmenovaných bez legálního základu, resp. jmenovaných na základě protiústavního zákona. Konkrétně jde o soudce Mariusze Muszyńskiego, Lecha Morawskiego a Henryka Ciocha. Těmto soudcům bylo stejného dne umožněno vykonávat svůj mandát a vynášet rozhodnutí. Byla jim tedy nově přidělována práce, což se doposud nedělo. Čímž došlo k celkem zásadnímu ovlivnění rozhodovacích sil v plénu.

10. ledna 2017 Julia Przyłębská ukládá místopředsedovi Stanisławu Biernatovi, aby si vyčerpal zbytek dovolené dovolenou, a to až do konce června roku 2017.⁸⁸ Dvacátého šestého stejného měsíce, totiž dojde k uplynutí funkčního období toho soudce. Tímto se lze velmi pohodlně zbavit dalšího rozhodovacího hlasu v kolegiu. Pro celkový kontext lze doplnit, že sám soudce požádal o možnost setrvání ve funkci. Na tu však nebyl brán zřetel a ve stejný den došlo také k zastavení přidělování práce tomuto soudci.

12. ledna 2017, tedy o dva dny později, zahajuje Ústavní soud řízení, podané nejvyšším státním zástupcem, ve věci přezkumu jmenování tří soudců z roku 2010. Rovněž jim, od této chvíle, nebyla přidělována práce v rámci rozhodování. Lze si povšimnout, že dochází i k přímému narušování dalšího atributu principu demokratického právního státu, a to ochrany lidských práv. Jelikož právě účelovým zamezením možnosti vykonávat svobodné povolání soudce, do kterého byl zvolen a následně jmenován, je porušením základních lidských práv takového člověka. V kontextu Ústavy PR jde o přímé porušení článku 65, který zní: „*Každý má právo svobodně si zvolit a vykonávat své povolání, stejně jako si zvolit své místo výkonu práce. Výjimky stanoví zákon*“,⁸⁹ ve spojitosti s článkem 33, který hovoří o rovné přístupu mužů a žen k rodinnému, politickému, sociálnímu a hospodářskému životu v Polsku. Dále rovný přístup ke vzdělání, zaměstnání a povýšení, mít právo na stejnou odměnu za práci obdobné hodnoty a na sociální zabezpečení⁹⁰ Lze si povšimnout hodnotové roviny, do kterých jsou tato ustanovení zasazena. Kdy z hlediska ochrany principu právního státu se zdá podstatnější systémový problém s paralyzovaným soudním systémem, jehož právní

⁸⁸ Evropská Komise, DOPORUČENÍ KOMISE (EU) 2017/1520, v otázce právního státu v Polsku komplementární k doporučením (EU) 2016/1374 a (EU) 2017/146 [online] ze dne 26. července 2017, Brusel [cit.13-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H1520&from=IT>

⁸⁹ Viz Polská republika, čl. 65 KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 14-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

⁹⁰ Viz. čl 33. Tamtéž

základ je narušený už od roku 2015, ale podstatou takového systému je primárně ochrana práv, která se tímto stává absolutně neúčinná. A jelikož je kladen důraz na člověka samotného a jeho svobodný přístup k životním etapám, jde v první řadě o porušení základních lidských práv takového jednotlivce.

20. ledna 2017 ohlásila vláda komplexní reformu soudnictví, a to pod rouškou dekomunizace soudnického aparátu, který se od doby samostatnosti nepodařilo odstranit. Jedná se tedy opět o pouhé mlžení až fabulování, které má jasný směr, přisvojit si moc soudní vládním aparátem. Je tomu tak především z důvodu značného posílení pravomocí ministra spravedlnosti, který je zároveň nejvyšším státním zástupcem, resp. generálním prokurátorem. Zbigniew Ziobro je tedy osoba významná z hlediska následujících událostí, jelikož právě jeho působení v úřadu má přímo za následek poškození desítek až stovek soudců a nepřímo porušení práva na právní ochranu a na spravedlivý proces.

K destabilizaci instituce, která je ochrannou ústavnosti došlo, vzhledem k uvedenému, v průběhu pouhého roku a půl. Je tedy na vhodné zamyslet se nad důslednější ochranou, která by mohla takovéto situaci předcházet. Přestože situaci nahrával fakt, že dochází ke jmenování, resp. obměně značného množství soudců, v poměrně krátkém období. Samozřejmě s podporou „*vlastních zákonů*“. Změna, resp. zvýšení velikosti hlasovacího kvora pro změnu ústavních zákonů, se jeví jakožto vhodným aparátem, ale spíše v zemích, ve kterých soutěží vysoké množství politických stran, a proto je nezbytné najít širší konsensus. V úvahu přichází otázka, jak ale předejít změnám, které opírají svoji legitimitu o většinu v obou komorách parlamentu a legálně zvoleným prezidentem. Přestože jsou zde zmiňovány odborné protesty proti provedeným krokům vlády, je třeba zmínit i občasný protesty ve společnosti, které jsou však vždy zneváženy a je na ně pohlíženo asi stejně jako zmíněná rozhodnutí ústavního soudu.

Z právního hlediska je zajímavé se pozastavit na právní kontinuitou, která je narušena nezveřejněním, resp. ignorováním rozhodnutí K (34/15), K (35/15) a K (47/15), která ruší zákony, na základě, kterých jsou jmenováni soudci, kteří následně rozhodují o přezkumu dalších norem či jednotlivých ústavních stížností fyzických osob. Lze tedy provedená rozhodnutí brát jako závazná, přestože jsou provedena soudcem, který k tomu není oprávněn? Z hlediska práva zde dochází k vydání vadného aktu, který trpí vadou tak zásadní, že by na něj mělo být pohlíženo jakožto na nulitní. A to především z důvodu absolutního neoprávnění soudce, resp. instituce k vydání takového aktu. Ve faktické rovině by však, v tomto pojetí došlo k absolutnímu chaosu a destabilizaci nejen justičního systému, ale i veškerých sociálních, ekonomických a dalších procesů.

V kontextu principu právního státu lze přímo poukázat na porušení zásady zákonnosti, ke kterému došlo v důsledku přijetí Zákona o ÚS 2015 i 2016. K přijetí totiž došlo netransparentním postupem, vzhledem k nemožnosti přezkoumat zákon z hlediska souladu s Ústavou PR. Tím došlo i k narušení zásady právní jistoty, vzhledem k nezveřejněným rozhodnutím.⁹¹ Dále dochází jmenovitě k narušení zásady účinného soudního přezkumu a přímému narušení základních lidských práv.⁹² Lze tedy dovodit, že k silnému narušení principu demokratického právního státu došlo již těmito změnami a následný vývoj událostí bude pouze reakcí na vzniklý stav. Pro Polskou ústavní krizi byl však sled těchto událostí pouhý začátek, a to přesto, že k „nejpodstatnějšímu“ narušení principu právního státu již došlo. Následující události totiž pouze prohlubují danou ústavní krizi, a to nejen skrze pokračující soudní reformu, ale rovněž i skrze vyostřené vztahy s Komisí, resp. s Evropskou Unií obecně.

2.3. Kroky vůči Nejvyššímu soudu a Národní soudcovské radě

Jelikož kroky vůči Ústavnímu soudu byly tolik razantní, že z rozhodovací paralýzy se postupně stal ovládnutý nástroj, kterým lze podporovat změny ve společnosti na ústavní rovině, je vhodné zaměřit se nyní na zmíněnou celkovou reformu justice a jednotlivé kroky vůči Nejvyššímu soudu a Národní soudcovské radě.

Pro celkový kontext budou nejprve uvedeny události a následně budou sporné zákony podrobeny právní analýze.

20. ledna 2017 oznamuje Polská vláda záměr komplexní reformy justice, kdy plánuje předložit především zákon o Národní soudcovské radě (Krajowa Rada Sądownictwa, dále jen NSR)⁹³ a zákon o Nejvyšším soudu (dále jen NS). Jelikož se jedná o komplexní reformu, předloží rovněž zákon o obecných soudech a dále např. o Státním zastupitelství, Veřejném ochránci práv nebo o Národní škole soudnictví. To vše za účelem

⁹¹ Srov. Evropská Komise, Doporučení Komise (EU) C/2016/5703 v otázce právního státu v Polsku [online] ze dne 27. července 2016 [cit. 13-03-2022] str. 19—32 Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32017H1520>

⁹² Srov. Evropská Komise, DOPORUČENÍ KOMISE (EU) 2017/1520, v otázce právního státu v Polsku komplementární k doporučením (EU) 2016/1374 a (EU) 2017/146 [online] ze dne 26. července 2017, Brusel [cit.13-03-2022] str. 50—64 Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0103>

⁹³ Označované rovněž „Státní soudní rada“ viz. Evropská Komise, Doporučení Komise (EU) C/2016/5703 v otázce právního státu v Polsku [online] ze dne 27. července 2016 [cit. 13-03-2022] str. 19—32 Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32017H1520>

„dekomunizace“, tedy zbavení se komunistických soudců a vytvoření uceleného systému právní ochrany. Reálným záměrem totiž nemůže být nic jiného, než pokus o narušení systému dělby moci ve státě, ve prospěch moci zákonodárné a výkonné.

1. března 2017 byl k ústavnímu soudu podán návrh,⁹⁴ který má za cíl prohlásit ustanovení zákona o NS, na jehož základě byl jmenován první místopředseda soudu, za rozporné s Ústavou PR. Tímto mělo být účelově zamezeno vykonávat mandát soudce NS. Lze si tedy povšimnout, že zásady dělby moci, právní jistoty a ochrany lidských práv jsou porušovány opakovaně, čímž se krize pouze prohlubuje.

16. května 2017 poskytla Komise Radě EU informace o stavu právního státu v Polsku, a to především z důvodu blížícího se vydání plánu reforem a konvergenčního programu Polska na rok 2017, kterým jsou poskytovány finanční prostředky na investice. Jde tedy o první náznak rétoriky spojování dodržování principů obsažených v čl. 2 SEU a finančních „pravidel“ či spíše možností investic. Zároveň Rada EU v doporučení k těmto programům uvedla, že právní jistota, důvěra v kvalitu regulačních, daňových a ostatních regulací a institutů, by mohla vést ke zvýšení investičního potenciálu.⁹⁵

12. července 2017 byl Sejmem schválen kontroverzní návrh zákona, který měl zapříčinit nucený odchod soudců NS. Na návrh ministra spravedlnosti mohl být rovněž tento soudce opětovně jmenován do úřadu. Z právního hlediska se jedná o změnu zákona o soustavě obecných soudů a některých dalších zákonů.⁹⁶ Jde o změnu provedenou napříč soudními instancemi, spočívající v posílení pravomoci ministra spravedlnosti, který bude nově disponovat širokou paletou pravomocí, které značně narušují rovnováhu moci.

Rovněž byly vládními poslanci v Sejmu předloženy návrhy zákonů o NS, o NSR a o organizaci obecných soudů, které by přinesly nejen porušení nezávislosti soudů a soudců, ale rovněž návrh zavádí destabilizovaný soudní systém na všech úrovních přezkumu, z čehož lze dovodit absenci účinné soudní ochrany osob.⁹⁷

⁹⁴Ústavní soud Polska, Usnesení Sygn. akt P 10/16 BAS-WPTK-958/16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 23.2.2017 [cit. 15-03-2022] Dostupné z: [https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stanowisko_P_10_16/\\$file/Stanowisko_P_10_16.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stanowisko_P_10_16/$file/Stanowisko_P_10_16.pdf)

⁹⁵ Evropská Komise, DOPORUČENÍ RADY k národnímu programu reforem Polska na rok 2017 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Polska z roku 2017 [online] V Bruselu dne 22.5.2017 [cit. 15-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0520&from=cs>

⁹⁶ Polská republika, Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw Dz.U. 2017 poz. 1452 [online] Polsko 12.7.2017 [cit. 15-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001452/O/D20171452.pdf>

⁹⁷ Benátská komise, EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) POLAND OPINION ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE NATIONAL COUNCIL OF THE JUDICIARY, ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE

14. července 2017 zaslala Komise další dopis, směřovaný Polským vládním představitelům, ve kterém se ohrazuje proti návrhům zákonů, resp. proti přijatým systémovým změnám. Konstatuje rozpor s demokratickým právním státem, vyjádřeným v čl. 2 SEU. Rovněž vyzývá k dalšímu dialogu a doporučuje sporný návrh zákona nepřijímat do doby vyřešení podstatných vad, které návrh obsahuje.⁹⁸ K projednání a schválení návrhů Sejmem došlo o pouhý den později. Vzhledem k zaváděným změnám, vývoji dalších událostí a novelizaci návrhů, ke které teprve dojde, se pro tuto chvíli nebudeme zabývat podrobnější analýzou, jelikož takovýto rozbor bude nastíněn v samém závěru této kapitoly.

19. července odpověděla Polská vláda na dopis Komise, ve kterém vyjadřuje opačný názor na porušování základních zásad, resp. článků SEU. Zároveň žádá o vysvětlení problematiky přijetí reforem a nastínění požadovaného stavu. V jednoduchosti strana nepřipouští, že došlo k nějakému narušení nezávislosti soudní moci a s odmítavým postojem začíná užívat rétoriku, ve které začíná docházet ke zpochybňování názoru Komise a Rady EU. Jedná se o klasickou a přirozenou reakci populistické vlády, která v případě kritiky využívá legálnosti, jakožto ospravedlnění svých kroků, bez ohledu na vnitřní hodnoty a principy. Jde tedy o přehnaný formalismus, který má být základním východiskem pro tvorbu a vývoj právních norem. Což je patrné již z ignorování rozhodnutí Ústavního soudu, které bylo vyhlášeno, ale nebylo uveřejněno, čímž, podle vlády nemohlo dojít k nabytí platnosti. Dochází tedy k uplatňování obdobného formalizmu, který byl uplatňován v pojetí principu právního státu do poloviny 20. století.

20. července 2017 došlo k formálnímu schválení již zmíněných návrhů zákonů Senátem. Rovněž, v návaznosti na komunikaci s EU, se začínají projevovat důsledky provedených opatření v kontextu přidělení objemu peněz z fondů EU, a proto polský prezident Duda zvažuje sporné zákony vetovat.

25. července 2017 potvrdil prezident Polské Republiky, Andrzej Duda, že se rozhodl sporné zákony o NS a o NSR vetovat, a ještě tento měsíc zašle rozhodnutí

SUPREME COURT, PROPOSED BY THE PRESIDENT OF POLAND, AND ON THE ACT ON THE ORGANISATION OF ORDINARY COURTS Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session [online] 8-9. 12. 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)031-e)

⁹⁸ Evropská Komise, DOPORUČENÍ KOMISE (EU) 2017/1520, v otázce právního státu v Polsku komplementární k doporučením (EU) 2016/1374 a (EU) 2017/146 [online] ze dne 26. července 2017, Brusel [cit.16-03-2022] Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0103>

Sejmu.⁹⁹ Zároveň poznamenal, že předloží návrhy vlastní. Dále se ale již tolik nevyjadřoval k přijetí zákona o obecných soudech, která zavádí právo, kterým ministr spravedlnosti může vyvolávat kárné řízení se soudci, což může ústít v jeho odvolání.¹⁰⁰ Uvedeným se dosti narušila jejich neodvolatelnost. Ve společnosti zároveň došlo k navození dojmu, že účinná ochrana a základní principy legislativního procesu v Polsku stále existují.

Vše je však třeba zkoumat v kontextu dialogu s EU, který se odehrává na pozadí, přičemž jeho význam plyne pouze z možného snížení objemu investic, které do Polska míří. Zatím si tedy nikdo nepředstavuje možnost jakéhosi „zásadnějšího“ kroku ze strany EU vůči Polsku, v rámci porušování principu právního státu, který by mohl ovlivnit jinou oblast než ekonomickou. Krok prezidenta vetovat zákon, není pouhou reakcí, která vyplývá z hodnotového rozporu, ale má přímou souvislost s přijetím doporučení, které vydá Komise následující den.¹⁰¹

26. července 2017 přijala Komise doporučení č. 2017/1520, v otázce právního státu v Polsku komplementární k doporučením (EU) 2016/1374 a (EU) 2017/146.¹⁰² Komise v něm vyjádřila svůj názor k provedeným změnám a obavy o zhoršující se situaci v justici, který byl popsán výše. Z důvodu ochrany základních principů, vyjádřených v čl. 2 SEU, Komise vydává doporučení, aby Polská vláda přijala následující opatření:

- a) *„obnovit nezávislost a legitimitu Ústavního soudu jako záruky dodržování polské Ústavy tím, že zajistí, aby jeho soudci, předseda a místopředseda byli zvoleni a jmenováni v souladu se zákonem, a tím, že budou v plném rozsahu provedeny rozsudky Ústavního soudu ze dne 3. a 9. prosince 2015, které vyžadují, aby tři soudci, kteří byli v říjnu roku 2015 v souladu se zákonem jmenováni předchozím zákonodárným sborem, mohli nastoupit*

⁹⁹ Kancelář prezidenta republiky, Prezydent przekazał ustawę o SN do ponownego rozpatrzenia przez Sejm. [online] Varšava 31.7. 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://www.prezydent.pl/prawo/zawetowane/prezydent-ustawy-o-krs-i-sn-do-ponownego-rozpatrzenia-przez-sejm,25657>

¹⁰⁰ Benátská komise, EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) POLAND OPINION ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE NATIONAL COUNCIL OF THE JUDICIARY, ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE SUPREME COURT, PROPOSED BY THE PRESIDENT OF POLAND, AND ON THE ACT ON THE ORGANISATION OF ORDINARY COURTS Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session [online] 8-9. 12. 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)031-e)

¹⁰¹ Evropská Komise, DOPORUČENÍ KOMISE (EU) 2017/1520, v otázce právního státu v Polsku komplementární k doporučením (EU) 2016/1374 a (EU) 2017/146 [online] ze dne 26. července 2017, Brusel [cit.16-03-2022] Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0103>

¹⁰² Srov. Tamtéž str. 11- 25

- do funkce soudců Ústavního soudu a aby tři soudci jmenovaní novým zákonodárným sborem bez platného právního základu již dále nerozhodovali o případech, aniž by byli platně zvoleni*
- b) zveřejnit a plně provést rozsudky Ústavního soudu ze dne 9. března 2016, 11. srpna 2016 a 7. listopadu 2016;*
 - c) zajistit, aby nevstoupil v platnost zákon o Státní soudní radě (NSR), zákon o organizaci obecných soudů a zákon o Nejvyšším soudu (NS) a aby byl zákon o Národní škole soudnictví zrušen nebo pozměněn tak, aby byl zajištěn jeho soulad s Ústavou a s evropskými normami nezávislosti soudnictví;*
 - d) zdržet se jakéhokoli opatření zasahujícího do mandátu soudců Nejvyššího soudu a jejich funkce;*
 - e) zajistit, aby jakákoli reforma soudnictví prosazovala právní stát a aby byla v souladu s právem EU a evropskými normami nezávislosti soudnictví a aby byla připravena v úzké spolupráci se soudnictvím a všemi zainteresovanými stranami;*
 - f) zdržet se jednání a veřejných prohlášení, která by mohla dále ohrozit legitimitu Ústavního soudu, nejvyšších soudů, obecných soudů či soudců, a to jak jednotlivě, tak společně, nebo soudnictví jako celku“.¹⁰³*

Vzhledem k předešlé kapitole není třeba se vypořádávat s body a) i b). Podrobněji se ale podívám na ostatní doporučení. Zabránit přijetí zákona o obecných soudech se sice již nepodařilo, ale příhodně reagoval prezident již o den dříve. Zřejmě hodnotové uvědomění ve vhodnou chvíli, jelikož tímto krokem se nezdá reforma neřízenou, ale velmi promyšlenou s cílem zvýšení efektivity. Zároveň je možné Komisi tvrdit, že se Polsko snaží sjednat nápravu.

Co se týče zákona o Národní škole soudnictví, kritická je především pasáž, která zavádí možnost asistentů soudců vykonávat funkci samosoudce I. instance.¹⁰⁴ Výběr Asistenta soudce provádí NSR, která posoudí, zda má kandidát dostatečné „kvality“ a navrhne prezidentovi republiky, aby jej jmenoval. Nutno podotknout, že proces přijetí trvá určitou dobu, během které jsou přímo vystaveni vlivu ministra

¹⁰³ Viz. Tamtéž.V (Bod 5)

¹⁰⁴ Polská republika, Ustawa z dnia 11 maja 2017 r.o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw Dz.U. 2017 poz. 1139 [online] 11.5.2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: https://orka.sejm.gov.pl/proc8.nsf/ustawy/1406_u.htm

spravedlnosti, a to prostřednictvím NSR. Lze tedy konstatovat zřejmé nedostatky v dělbě moci, a přestože by k tlaku na určité rozhodnutí nemuselo přijít, samotná možnost takového jednání, pod rouškou legality, je naprosto neslučitelná s principem demokratického právního státu.

Dále lze zmínit rozsáhlé organizační pravomoci ministra spravedlnosti, v rámci školy, které se týkají např. oprávnění v rámci úpravy stipendií, včetně jejich zrušení, které mají přímý vliv na život budoucího soudce. Přičemž takovéto záležitosti spravuje přímo ředitel školy, který ale přímo podléhá ministru spravedlnosti, obdobně jakožto provedené úkony v rámci školy.¹⁰⁵

V rámci novely zákona o organizaci obecných soudů, byl přijat nový postup v rámci obsazování předsedů soudů, a to takovým způsobem, že bylo uděleno právo ministru spravedlnosti, který je tímto mohl odvolávat, a to bez uvedení důvodu. Nově jmenovaní předsedové tedy automaticky nemusí být nakloněni ministru spravedlnosti, může být však zřejmé, jaká situace nastane v případě, kdy by došlo k antipatii ministru spravedlnosti.

Dalším sporným ustanovením, které je považováno jako účelové a systematické prisvojení si moci soudní mocí výkonnou, je snížení horní hranice důchodu. Muži nově neodcházejí do důchodu v 67 letech věku, ale o dva roky dříve. Ženám byla stanovena horní hranice na 60 let. O prodloužení mohl rozhodnout ministr spravedlnosti, na které však neexistoval právní nárok. V případě nerozhodnutí tedy nebylo možné využít nástrojů pro ochranu před nečinností. Tím je zároveň opět porušena toliko zásada účinné právní ochrany, vyjádřená v samotném zákoně, a to konkrétně v čl. 1, který zní: *„Sądy powszechnie wykonują również inne zadania z zakresu ochrony prawnej, powierzone w drodze ustaw lub przez wiążące Rzeczpospolitą Polską prawo międzynarodowe lub prawo stanowione przez organizację międzynarodową, jeżeli z wiążącej Rzeczpospolitą Polską umowy ją konstytuujícíj wynika, że jest ono stosowane bezpośrednio”*.¹⁰⁶ (Překlad: *Obecné soudy naplňují jiné úkoly v oblasti právní ochrany, stanovené zákonem nebo mezinárodním smlouvou, kterou je Polsko vázáno nebo právem přijatým mezinárodní organizací, pokud ústavní smlouva závazná pro Polskou republiku uvádí, že je přímo použitelná.*“). Na

¹⁰⁵ Viz. Tamtéž. Např. Čl 35)

¹⁰⁶ Polská republika, Čl. 1 Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw Dz.U. 2017 poz. 1452 [online] 12.6.2017 Varšava [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001452/T/D20171452L.pdf>

tomto ustanovení lze poukázat na problematiku závaznosti práva EU, resp. na odkaz na jeho přímou použitelnost v konkrétních případech, která zde vyplývá přímo ze zákona. Toto zhodnocení bude významné především z hlediska následující kapitoly.

Co se týče zásahů do mandátů soudců NS, jsou obavy Komise naprosto oprávněné, jelikož dle vetovaného návrhu mělo dojít k odvolání všech soudců NS. Nové jmenování mělo být ve spojení ministra spravedlnosti a NSR. Dále mělo dojít ke zřízení nové disciplinární komory, která vedla řízení se soudci NS.¹⁰⁷ Přestože zákon nevstoupil v platnost, jeho obsahové části jsou v práci uvedeny především z důvodu, že se jedná o některá ustanovení, která jsou přetrvávající a některá jsou dokonce podrobena rozhodnutím Soudního dvora EU.

Zdržet se prohlášení, která by mohla dále ohrozit legitimitu justice, je v pojetí politické kultury v současném Polsku absolutně nemožné. Sám předseda PiS Jarosław Kaczyński se často vyjadřuje na účet soudů a soudcům tím způsobem, že je označuje za „*zkorumpované až na dno*“. Proto o takovémto doporučení lze s velkou pravděpodobností říci, že bude porušeno velmi rychle či spíše na něj nebude brán zřetel. Ministr spravedlnosti Zbigniew Ziobro se v polovině září rovněž rozhodne toto doporučení porušit a vyjadřuje se ke provedeným reformám, legitimizuje a ospravedlňuje kroky vlády a představuje pokračující koncepci změn.

28. srpen 2017 zaslala Polská vláda odpověď na doporučení Komise, ve kterém zásadně odmítla stanovené výtky a ohradila se proti porušování principu právního státu a zásadám uvedeným v čl. 2 SEU.

11. září 2017 vydal Ústavní soud rozhodnutí K (10/17) ve věci posouzení ustanovení zákona o obecných soudech a zákona o NS, dle kterého prováděly přezkumu jmenování předsedy a místopředsedy Ústavního soudu, s Ústavou PR. Rozhodnutím se Ústavní soud jednoznačně postavil na stranu vládních reforem a ukázal názorovou odlišnost od Ústavního soudu pod vedením prof. Andrzeje Rzeplinskiho. Výrokem došlo ke zrušení napadených ustanovení v zákoně o obecných soudech a o NS. Personální obsazení Ústavního soudu, jeho předsedy a místopředsedy, je plně v kompetencích pléna, resp. Sejmu a prezidenta republiky, stejně jako případný přezkum.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Srov. Polská republika, Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym Dz.U. 2018 poz. 5 [online] 8.12.2017 Varšava [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2018000005/T/D20180005L.pdf>

¹⁰⁸ Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2017 r. sygn. akt K 10/17 [online] Varšava 2017 [cit. 10-03-2022] Dostupné z : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001727/T/D20171727TK.pdf>

13. září 2017 ministr spravedlnosti využil svého nového oprávnění a rozhodl o odvolání předsedů a místopředsedů soudů. Tento krok byl podroben významné kritice ze strany NSR, která učiněné kroky shledává v rozporu se zásadou nestrannosti soudců, jakožto esenciální prvek nezávislosti justice.¹⁰⁹

15. září 2017 oznámil ministr spravedlnosti na tiskové konferenci zhodnocení stavu v justici za poslední dva „dobré“ roky a informoval o zamýšlených krocích v pokračující reformě. Cílem veškerých reforem je dle jeho slov: „*Bezpečnost Poláků, spravedlivý soudní systém a jasný a účinný zákon chránící poctivé, ale ne bezohledné zločince*“.¹¹⁰ Jedná se tedy o politickou podporu provedených či plánovaných změn, které mají uklidnit napětí ve společnosti, resp. měli poskytnout argumenty pro konfrontaci v rozdělené společnosti. Je zajímavé pozorovat, v postkomunistických státech, jakým má vliv na společnost státní propaganda a oproti ní odborná obec, případně nezávislá média. Jelikož názorová roztržičnost, kdy na jedné straně stojí právní hodnoty (vycházející převážně z lidských činností) a na druhé všeobecné pojetí, že soudci jsou zkorumpováni. Vše samozřejmě podloženo tím, že konkrétní důkazy nemá, ale „ví to“, přesně jako rétorika PiS.

26. září 2017 předložil prezident republiky avizované, vlastní návrhy zákonů o NSR a NS, jejichž zákonnou úpravu dříve vetoval. Cílem návrhu zákona o NSR a o NS je obnovit důvěru mezi občany a justicí. Právní úprava má rozvíjet zásadu sociální spravedlnosti, obsaženou v článku 2. Ústavy PR, a zvýšit transparentnost výběru a činnosti soudců. Posílení sociální spravedlnosti je realizováno zapojením sociálního faktoru do činnosti justice prostřednictvím přisedících.

Provedené změny v zákoně o NS jsou rozděleny do 4 částí:

- 1) Navrhovaná úprava mimořádných opravných prostředků, proti pravomocným rozhodnutím soudů byla doplněna o ustanovení, ve kterých je takovýto prostředek možné využít. Nově pokud rozsudek porušuje zásady nebo svobody a práva člověka a občana uvedené v Ústavě; nebo svým nesprávným výkladem nebo aplikací zjevně porušuje zákon; případně pokud je mezi příslušnými zjištěními soudu a důkazy

¹⁰⁹ Evropská Komise, ODŮVODNĚNÝ NÁVRH PODLE ČL. 7 Odst. 1 SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII TÝKAJÍCÍ SE OTÁZKY PRÁVNÍHO STÁTU V POLSKU [online] V Bruselu dne 20.12.2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0835&from=ET>

¹¹⁰ Ministerstvo spravedlnosti, Dwa lata dobrych zmian w Ministerstwie Sprawiedliwości [online] Varšava 2017-11-15 [cit. 17-03-2022] Dostupné z <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/informacje/news,10023,dwa-lata-dobrych-zmian-w-ministerstwie.html>

shromážděnými ve věci zjevný rozpor.¹¹¹ Absurdní je z pohledu zásady právní jistoty skutečnost, že takováto úprava v předchozím návrhu nebyla.

- 2) Úprava výkonu sociální spravedlivosti prostřednictvím přisedících, v některých řízeních před NS předpokládá koncept, ve kterém je sociální kontrola nejlepším garantem řádného fungování soudů.¹¹² Jejich zapojení se do rozhodování v kárném řízení u NS je zjevným narušením neovlivnitelnosti soudce. Za což bude také velmi kritizována Polská vláda ze strany Komise a Soudního dvora.
- 3) Účelem změny ve struktuře NS a v postavení jejich soudců je zřízení dvou nových senátů NS. Jedná se o Mimořádný kontrolní senát pro veřejné záležitosti a Kárný senát. Problematický je především druhý zmíněný, jelikož jeho úlohou je naplňování důvěry občanů v soudnictví.¹¹³ A to opět prostřednictvím přisedících, vzešlých z různých lokálních uskupení, která se však snadno stanou terčem vlivu PiS a je tak na vhodné pochybovat o nezávislosti těchto osob. Postavení soudců Nejvyššího soudu bylo upraveno ve dvou rovinách, a to posílením pravomocí prezidenta republiky při výběru kandidátů na soudce NS a úpravou jejich důchodového věku. Nově byl nastaven odchod soudců do důchodu na 65 let, jehož prodloužení podléhá schválení prezidentem.
- 4) Poslední změnou je posílení právní úpravy zvyšující efektivitu kárných řízení proti soudcům a zástupcům jiných právnických profesí a dále zapojování osob, které z těchto odborných kruhů nepocházejí, do kárného řízení. Což se nezdá být logické řešení, jelikož vyvstává otázka, s jakou odborností může daný případ kárného řízení posoudit osoba bez právnické praxe. Již zmíněná efektivita spočívá ve změně rozsahu kárného řízení soudců obecných a vojenských soudů, přičemž ustanovení reagují na změny provedené zřízením Kárné komory.

Návrh zákona o NSR představuje významnou změnu pravidel pro výběr soudců do složení rady tohoto orgánu, který je zodpovědný za obsazování soudů. Jedná se tedy o významný orgán z hlediska celkového ovládnutí soudní moci, a to především mocí zákonodárnou a dále výkonnou. Na složení se podílejí obě moci významným způsobem, přestože má být nejvýznamnějším prvek občan a jeho zapojení. Důvodem k provedeným

¹¹¹ Kancelář prezidenta republiky, Projekt ustawy o Sądzie Najwyższym Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [online] Varšava 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: <https://www.prezydent.pl/prawo/wniesione-do-sejmu/projekt-ustawy-o-sadzie-najwyzszym,25626>

¹¹² Tamtéž. Bod 2)

¹¹³ Tamtéž Bod 3)

změnám je nedůvěra společnosti vůči soudním orgánům a přílišná separace soudců od občanů. Nově tak dochází k zapojení prvku sociální spravedlivosti i do tohoto nesoudního orgánu, a to za pomoci občanů, kteří rovněž mohou podávat návrhy na kandidáty do NSR, aby byla zajištěna možnost podílet se na jejím složení. Nutno podotknout, že tyto návrhy podléhají schvalování Sejmem, a to 3/5 většinou hlasů, za účelem zajištění politického konsensu.¹¹⁴ K úpravě přechodných ustanovení lze poznamenat, že mandát dosavadních členů NSR zaniká zvolením do funkce členů nových. Jako důvod pro zánik funkce v NSR zde zákonodárce předpokládá individuální povahu mandátu člena NSR, s ohledem na rozhodnutí Ústavního soudu K 5/17, který tuto úvahu dříve legalizoval.¹¹⁵ Novela tedy představuje možnost faktického ovládnutí NSR, resp. zásadním vlivem se podílet na jejím složení, a tudíž i zprostředkovaně ovlivňovat, kteří soudci budou jmenováni.

3. října 2017 byly zahájeny konzultace ohledně prezidentských návrhů zákonů s NS a NSR byli vyzváni, aby předložili svá stanoviska. NS tak učinil o tři dny později, kdy podrobil zamýšlený návrh právní analýze a poté dospěl k názoru, že by zásadním způsobem omezil jeho nezávislost. Návrh, týkající se systému výběru soudců, disciplinárního řízení a odchodu do důchodu, podle NS odporuje principu demokratického právního státu vyjádřeném v čl. 2 Ústavy PR.¹¹⁶ NSR se vyjádřila na konci stejného měsíce, a to obdobným způsobem, jako NS, přestože jde o diametrálně odlišný orgán. Důvodem pro shodné stanovisko je naplňování zásady nezávislosti soudců, a to buďto přímo či nepřímo. NSR proto návrh zákona shledala v rozporu s Ústavou PR, a to nejen z důvodu porušení článku 2 Ústavy PR, ale rovněž z důvodu systémového převedení pravomocí při obsazování tohoto kolegia.

11. října 2017 bylo vydáno usnesení o nových hrozbách pro právní stát v členských státech Rady Evropy. Kromě obecného apelu na prosazování principu právního státu, obsahuje usnesení dále také přímé spojení mezi využíváním vnitrostátního soudnictví a odpůrci přijatých reforem, v negativním slova smyslu. Konkrétně tedy dochází k represivním zásahům ze strany soudů vůči těmto kritikům justičních

¹¹⁴Kancelář prezidenta republiky, Projekt nowelizacji ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, [online] Varšava 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: <https://www.prezydent.pl/prawo/wniesione-do-sejmu/projekt-nowelizacji-ustawy-o-krajowej-radzie-sadownictwa,25627>

¹¹⁵Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 20 czerwca 2017 r. Sygn. akt K 5/17 16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 2017 [cit. 17-03-2022] Dostupné z: <http://otkzu.trybunal.gov.pl/2017/A/48>

¹¹⁶Evropská Komise, ODŮVODNĚNÝ NÁVRH PODLE ČL. 7 Odst. 1 SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII TÝKAJÍCÍ SE OTÁZKY PRÁVNÍHO STÁTU V POLSKU [online] V Bruselu dne 20.12.2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0835&from=ET>

reforem.¹¹⁷ Tímto dochází k přímému narušení zásady účinného soudního přezkumu, zahrnující respekt k základním právům a zásady rovnosti před zákonem. Jedná se tedy o narušení dalších atributů principu demokratického právního státu, se kterými se setkáváme v rámci reformy justice. Rovněž se jedná o další případ, kdy reforma soudního systému dopadá na jednotlivé občany a nejedná se tedy „pouze“ o právní problematiku, ale rozsáhlé porušování základních lidských práv, spočívající v narušení zásady spravedlivého procesu.

13. října 2017 vydala European Networks of Councils for the Judiciary (dále jen „ENCJ“) své stanovisko k novému návrhu zákona o NSR, ve kterém upozornila na jeho nesoulad s evropskými normami, souvisejícími s orgány, které jsou odpovědné za výběr soudců. Jako kritické shledává, že se na tvorbě právních norem nepodíleli zástupci z řad soudců a neprobíhali konzultace s NSR, jelikož zaslání návrhu zákona k vyjádření se a poté na výtky nebrat zřetel, nepůsobí jako toliko konsensuální proces. V případě jmenování soudců do NSR zdůrazňuje, že mechanismus pro jmenování soudních členů NSR musí být systém, který vylučuje jakékoli exekutivní nebo legislativní zásahy a soudce by měli volit výhradně jejich kolegové. Systém schvalování členů NSR Sejmem, a to jakoukoliv většinou, je v přímém rozporu s normami ENCJ a nemělo by dojít k jeho přijetí. Poslední výtka prezidentského návrhu je namířena proti nucenému odchodu stávajících členů NSR ke dni zvolení členů nových, což je považováno za systémové ohrožení nezávislosti tohoto orgánu. Zároveň by nemělo docházet k vydání zákona v této podobě, jelikož nereflektuje změny, odehrávající se v rámci komplexní reformy justice ve všech instancích.¹¹⁸

24. října 2017 vydal Ústavní soud rozhodnutí K (1/17),¹¹⁹ ve kterém prohlásil některá ustanovení Zákona o ÚS z 2016 za ústavní, a to v rozporu s předešlým rozhodnutím K (39/16).¹²⁰ Kritický je především druhý výrok soudu, kterým se

¹¹⁷ Evropský parlament, Viz bod 4. Parliamentary Assembly Resolution 2188 (2017). New threats to the rule of law in Council of Europe member States: selected examples [online]. V Bruselu, 2017 [cit. 17.03.2022] Dostupné z : <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24214&lang=en>

¹¹⁸ Evropská síť soudcovských rad, ENCJ Executive Board - Opinion of the ENCJ Executive Board on the request of the Krajowa Rada Sądownictwa of Poland[online]. 2017 [cit. 17.03.2022] Dostupné z : https://www.encj.eu/images/stories/pdf/Members/rfc_krs_pl_opinion_enc_j_eb_13_10_2017_final.pdf

¹¹⁹ Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 24 października 2017 r. Sygn. akt K 1/17 17 [online] Varašava 2017 [cit. 17-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170002001/T/D20172001TK.pdf>

¹²⁰ Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 11 sierpnia 2016 r. Sygn. akt K 39/16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varašava 2016 [cit. 13-03-2022] Dostupné z: <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?sprawa=17799&dokument=16941&cid=1>

prohlašuje, že čl. 18 a 24, na jejichž základě byli Sejmem zvoleni a prezidentem jmenováni 3 soudci, bez platného právního základu, jsou v souladu s čl. 194 Ústavy PR. Tímto krokem opět dochází k legalizaci kroků vlády, které předtím stály mimo právní rámec. Z právního hlediska se lze pozastavit nad problematikou právní kontinuity, jelikož ústavní soud se v obecné rovině může odchýlit od svého původního názoru. V tom případě je ale nezbytná právní argumentace důvodů odchýlení se. Zde však spatřujeme pouze důraz na formalitu procesu jmenování soudce, nikoliv však na právní základ jejich jmenování. Dle výroku soud totiž spatřuje složení slibu a jmenování soudců nikoliv jako pouhý ceremoniální akt, ale jakožto projev výkonu pravomoci prezidenta republiky podílet se na složení Ústavního soudu. Dále uvádí význam složení slibu a jmenování do funkce z hlediska započetí mandátu, kterým má být rozvinuta nejednoznačná ústavní úprava. Ke vzniku mandátu soudce dochází, dle názoru soudu, až po jmenování, a nikoliv po faktickém zvolení Sejmem, jak se dosud soud domníval. Je třeba však zastávat názor blíže specifikovaný v kapitole 2.1, podle kterého je třeba se na problematiku dívat z pohledu soudce, který byl sice zvolen, ale nebyl jmenován. V tomto případě je nutno objasnit důvody nesložení slibu. Jestliže zákonodárny sbor vyjádří vůli, aby se dotyčný stal soudcem Ústavního soudu a není zde faktická překážka, která by bránila výkonu mandátu soudce, je proces složení slibu a jmenování opravdu spíše ceremoniální. Nebylo by tomu tak, pokud by zvolený kandidát představoval zásadním způsobem riziko pro nezávislost soudnictví. V tom případě by bylo možné o krocích prezidenta republiky nejmenovat soudce, hovořit jako o krocích směřujících k ochraně ústavnosti. Zde však došlo k užití svévole a neplnění ústavních povinností prezidentem. Následná legalizace těchto kroků tedy nemůže být brána jako závazná a je nutno opírat se o rozhodnutí K (39/16).

11. listopadu 2017 vyjádřila další instituce svůj nesoulad s prezidentskými návrhy zákonů, a to Kancelář Veřejného ochránce práv. V dopise adresovaném prezidentu republiky shledává jako problematické především posílení pravomocí výkonné moci v oblasti faktického fungování justice.¹²¹ Vymezila se tak proti pravomocím prezidenta, které mu umožňují zasahovat do nezávislosti soudů a soudců. Vzhledem k faktu, že se

¹²¹ Evropská Komise, ODŮVODNĚNÝ NÁVRH PODLE ČL. 7 Odst. 1 SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII TÝKAJÍCÍ SE OTÁZKY PRÁVNÍHO STÁTU V POLSKU [online] V Bruselu dne 20.12.2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0835&from=ET>

jedná o prezidentský návrh, není toliko neobvyklé, že navrhuující složka moci si nově uzurpuje větší část pravomocí. Obdobně tomu bylo při předkládání zákonů Sejmem.

11. prosince 2017 vydala Benátská komise další stanovisko, a to konkrétně k návrhu zákona o NS a o NSR a o organizaci obecných soudů. Tento poradní orgán rady Evropy dospěl k závěru, že prezidentské návrhy zákonů by Sejmu a vládě umožnili zasahovat do personálního obsazení soudů zásadním způsobem a představují tak ohrožení principu demokratického právního státu.¹²² Komise dále poukázala na fakt, kdy soudy rozhodují o sporech mezi jednotlivcem a státem, přičemž považuje tento vztah za ohrožený, pokud stát převezme kontrolu nad složením soudů.

K návrhu zákona o NSR komise poznamenala, že volba členů NSR Sejmem, ve spojení se zrušením mandátů dosavadních členů, přímo povede k rozsáhlé politizaci tohoto orgánu. Namísto toho navrhuje zanechat dosavadní stav, kdy byli soudní členové NSR voleni svými kolegy.¹²³

Ze zákona o NS komise kritizuje zřízení dvou nových senátů NS, které se budou podílet na kárném řízení soudců nebo např. budou rozhodovat ve volebních záležitostech. Dále by se neměli účastnit rozhodování před NS členové z lidu, jakožto prvek sociální spravedlnosti. Rovněž mimořádné opravné prostředky, kterými dochází k přezkumu pravomocných rozsudků před NS, je problematický, a sice z důvodu možné retroaktivity tohoto rozšířeného institutu, a proti představuje ohrožení stability právního řádu. Snížením věku odchodu do důchodu a téměř okamžitou možností stát se NS představuje porušení individuálních práv soudců a narušuje tak nezávislost justice jako celku. Přičemž prodloužení mandátu soudce prezidentem republiky spatřuje komise jako přisvojování si pravomocí za účelem možného ovlivňování složení soudu.¹²⁴

V Zákoně o obecných soudech kritizuje komise předně nové pravomoci ministra spravedlnosti odvolávat předsedy soudů, přičemž toto právo přiznává pouze plénu daného soudu. Stejně tomu je tomu s pravomocí zahajovat disciplinární řízení se soudci obecných

¹²² Benátská komise, EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) POLAND OPINION ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE NATIONAL COUNCIL OF THE JUDICIARY, ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE SUPREME COURT, PROPOSED BY THE PRESIDENT OF POLAND, AND ON THE ACT ON THE ORGANISATION OF ORDINARY COURTS Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session [online] 8-9. 12. 2017 [cit. 18-03-2022] Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD\(2017\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD(2017)031-e)

¹²³ Srov. Tamtéž. Bod A

¹²⁴ Srov. Tamtéž. Bod B

soudů. Dále shledává jako problematický případ, že předsedové soudů nižších instancí nejsou hierarchicky podřízeni.¹²⁵

15. prosince 2017 byly přes veškeré snahy ze strany NS, NSR, Veřejného ochránce práv, Komise, Rady Evropy, Benátské komise, ENCJ a dalších představitelů odborné obce, oba prezidentské návrhy zákona o NS a zákona o NSR schváleny Senátem. Podpisem prezidenta republiky, o pět dní později, nabyly oba zákony platnosti.¹²⁶

20. prosince 2017 přijala Rada EU, s ohledem na čl. 7 odst. 1 SEU, na návrh Komise rozhodnutí, kterým konstatuje, že existuje zřejmé nebezpečí, že Polská Republika závažně poruší zásadu právního státu.¹²⁷ Současně s přijetím tohoto návrhu rozhodnutí doporučila Rada EU Polsku kroky, které povedou k nápravě soudního systému. Jedná se o identická doporučení jako v minulosti, doplněná zákonem o organizaci obecných soudů, zákonem o NS a zákonem o NSR. Je třeba poznamenat, že rozhodnutí bylo přijato za účelem nápravy vadného stavu, přičemž v samotném závěru stanovuje tříměsíční lhůtu pro vypořádání se s námitkami. Tento krok však Polsko neučinilo a pokračovalo v přípravách na zavedení účinnosti zákona.

29. března 2018 prezident republiky navýšil počet soudců NS z 93 na 120, čímž zvýšil počet soudců, kteří budou moci být jmenováni ve stejném roce. Pro kontext lze uvést, že ke konci června 2018 bylo 44 míst soudců NS neobsazeno. Pokud tedy budou dosazeni soudci, kteří projeví loajalitu vůči exekutivě, jsou obavy Komise namístě a je nutno zahájit postup pro narovnání právního státu v Polsku.

1. dubna 2018 nabyly zákon o NS a zákon o NSR účinnosti, což znamená nucený odchod soudců NS z důvodu již zmíněné změny důchodového věku, čímž vznikl prostor pro dosazení soudců, za který je odpovědná NSR. Zvolením nových členů této rady dochází k završení ovládnutí těchto dvou významných institucí mocí výkonnou. V širším měřítku lze tvrdit, že došlo k posílení vlivu vlády na všech úrovních soudního přezkumu, vzhledem k možnostem odvolávání a jmenování předsedů soudů.

V uvedeném případě se tedy prvotně nejednalo o pokusy destabilizovat tyto instituce, ale přijaté zákony bezprostředně zasahují do personálního obsazování nejvýznamnějších

¹²⁵ Srov. Tamtéž. Bod C

¹²⁶ Kancelář prezidenta republiky Viz. Bod. 20 a 21. Ustawy podpisane w grudniu 2017 r. Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [online] 2017 Varšava [cit. 18-03-2022] Dostupné z: <https://www.prezydent.pl/prawo/ustawy-podpisane/grudzien-2017-r,25567>

¹²⁷ Evropská Komise, ODŮVODNĚNÝ NÁVRH PODLE ČL. 7 ODS. 1 SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII TÝKAJÍCÍ SE OTÁZKY PRÁVNÍHO STÁTU V POLSKU [online] V Bruselu dne 20.12.2017 [cit. 18-03-2022] Dostupné z : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0835&from=ET>

orgánů z hlediska soudního přezkumu.¹²⁸ Nejedná se tedy jen o narušení nezávislosti soudního aparátu, ale rovněž o systémové ovládnutí rozhodných orgánů v zemi, přičemž obávané následky, z hlediska porušování základních lidských práv, jsou patrné již z těchto událostí. Důsledky, které z této ústavní krize plynou, jsou rozsáhlé, a to se v současnosti nachází teprve v jejím počátku. Pokud tedy nedojde k politické změně v polské společnosti, přičemž nutno poznamenat, že vládní strana PiS je po provedených změnách, stále nejsilnější politickou stranou v zemi.¹²⁹ Pro kontext lze doplnit, že uskupení tří opozičních stran by mohlo získat o tři procentní body více. S ohledem na přesnost volebních průzkumů je možné s jistotou říci pouze to, že po provedených změnách se největší vládní strana stále drží v čele politického směru země a je třeba zkoumat další vývoj událostí, jelikož se zdá být nemožné donutit Polsko k nápravě destabilizovaného justičního systému, bez politické změny. Posledním orgánem ochrany však zůstává Soudní dvůr EU, který se pokusí vzniklý stav napravit v souladu se zásadami uvedenými v čl. 2 SEU.

¹²⁸Srov. Benátská komise, EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) POLAND OPINION ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE NATIONAL COUNCIL OF THE JUDICIARY, ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE SUPREME COURT, PROPOSED BY THE PRESIDENT OF POLAND, AND ON THE ACT ON THE ORGANISATION OF ORDINARY COURTS Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session [online] 8-9. 12. 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD\(2017\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD(2017)031-e)

¹²⁹ Průzkum Kantar Public, SONDAŻ WYBORCZY 10 kwietnia 2018 r. PiS na czele, ale Zjednoczona opozycja silniejsza [online] 10.5.2018 [cit. 19-03-2022] <https://www.wnp.pl/parlamentarny/sondaze/pis-na-czele-ale-zjednoczona-opozycja-silniejsza,293.html>

3. DŮSLEDKY ÚSTAVNÍ KRIZE, S OHLEDEM NA KRITIKU ZE STRANY EVROPSKÉ UNIE

Jak bylo zmíněno výše, důsledky ústavní krize se projevují v různých rovinách. V kontextu pojetí pozitivního práva, lze za významné označit takové dopady, které zapříčinily spor s Komisí, jehož následky představují rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie (dále jen „SDEU“). Od počátku reformy soudnictví, se SDEU zabýval celkem čtyřmi žalobami, podanými Komisí vůči Polsku, v závislosti na souladu vnitrostátních předpisů s právem EU. Z toho, by logicky vyplývala možnost, rozdělit následující kapitolu do čtyř částí, z nichž by se každá věnovala jedné žalobě. Tento systém se však jeví jako nevhodný, jelikož rozhodnutí Ústavního soudu, NS a další události, odehrávající se v rámci reformy, jsou natolik významné, že je třeba jejich reflektování vůči těmto žalobám. Pro celistvost, tedy bude ponechána struktura časového vývoje událostí a jejich vzájemná souvztažnost, doplněná o právní analýzu.

15. března 2018 podala EK u SDEU žalobu (C-192/18)¹³⁰. Pro celkový kontext nutno podotknout, že se nejedná o první kroky, za účelem nápravy právního státu v Polsku.¹³¹ Jedná se však o první žalobu, kterou má být poskytnuta ochrana práv občanům EU. V žalobě, se Komise domáhá, aby soud prohlásil, že dle ustanovení zákona o obecných soudech, který zavádí odlišný věk pro odchod soudců a soudkyň do důchodu, že Polsko nesplnilo povinnosti, vyplývající z čl. 157 SFEU. Ustanovení zmíněného zákona, stanovuje tuto rozdílnou hranici důchodového věku napříč soudní soustavou, včetně NS, což přináší masivní důsledek v oblasti porušování nejen SFEU, ale rovněž čl. 33. Ústavy PR. Dále, se v kontextu odchodu soudců do důchodu, Komise v žalobě domáhá, aby byla nová pravomoc ministra spravedlnosti, prodlužující tento odchod, označena jako porušení povinnosti vyplývající z čl.19 SEU, tedy nezajištění nezbytných prostředků nutných k právní ochraně v oblastech, pokrytých právem EU.¹³²

¹³⁰ Evropská Komise, Žaloba podaná dne 15. března 2018 – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-192/18) [online] 2017 InfoCuria Judikatura [cit. 18-03-2022] Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2018.182.01.0014.01.CES

¹³¹ Viz. Evropská Komise, DOPORUČENÍ KOMISE (EU) 2017/1520, v otázce právního státu v Polsku komplementární k doporučením (EU) 2016/1374 a (EU) 2017/146 [online] ze dne 26. července 2017, Brusel [cit.19-03-2022] str. 50–64 Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32018H0103>

¹³² Evropská Komise, Žaloba podaná dne 15. března 2018 – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-192/18) [online] 2017 InfoCuria Judikatura [cit. 18-03-2022] Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2018.182.01.0014.01.CES

V první žalobě, o které je vedeno řádné řízení a nikoliv zrychlené, se přímo potýkáme hned se dvěma důsledky ústavní krize. Prvním, je nedodržování předpisů EU, a to buďto přímým porušením norem vyplývajících z primárního práva EU nebo nesplněním povinností, plynoucích z takovýchto smluv. Jako druhý, přímý důsledek provedených reforem, lze označit porušování základních lidských práv, především práv soudců, jelikož lze využít argumentační oporu ve zmíněné žalobě, kde lze konstatovat jasnou souvislost s provedenými změnami a dopady na život daného soudce. Na druhou stranu, nesmí být opomenuta práva jedince, který se u soudu domáhá ochrany, jejíž vývoj, je v důsledku provedených změn nejistý. S porušováním základních lidských práv, zde tedy konkrétně spočívajícím v nerespektování požadavku rovnosti muže a ženy při podmínkách přístupu k zaměstnávání, souvisí i porušení zásady právní jistoty, jejíž absence činí soudní systém komplexně nestabilní a v celku závislí na výkonné složce moci.

2. července 2018 zahajuje Komise řízení o nesplnění povinnosti, vyplývající se smluv o EU, týkající se zákona o NS a zákona o NSR, zasláním formálního dopisu Polské vládě. Činí tak na základě dlouhotrvajícího přesvědčení, že stávající právní úpravou Polsko porušuje čl. 19 SEU. Kromě již zmíněných obav o destabilizaci demokratického právního státu, prostřednictvím narušení systému dělby moci, v rámci neefektivního soudního systému, Komise zmiňuje rovněž fakt, že hrozí výměna téměř jedné třetiny soudců NS. To by vedlo k přímě politizaci tohoto úřadu, a je proto nutné činit kroky k neplatnosti takovýchto ustanovení.¹³³ Zasláním tohoto stanoviska, zároveň Komise vyzvala Polsko k nápravě, to však ani po druhém zasláném stanovisku ke změnám nepřistoupilo.

2. srpna 2018 pozastavil NS uplatňování ustanovení o odchodu soudců do důchodu a požádal SDEU o rozhodnutí, ve kterém poskytne odpověď na předběžnou otázku, dle čl. 267 SFEU. Věc byla přiřazena pod označení (C-522/18) a má poskytnout právní názor Soudního dvora, na rozpor ustanovení zákona o NS s čl.19 SDEU. Konkrétně, jsou pokládány otázky, zda je možná vnitrostátní úprava, která mění důchodový věk stávajících soudců, přičemž tito soudci se nemohou sami rozhodnout, zda využijí nových ustanovení nebo jestli zůstanou v úřadu. V této souvislosti, je rovněž

¹³³ Evropská Komise, Viz Rule of Law: Commission launches infringement procedure to protect the independence of the Polish Supreme Court Brussels, [online] ze dne 27. července 2016 European Commission - Press release [cit. 19-03-2022] Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4341

pokládána otázka, zda případné prodloužení, o kterém rozhoduje prezident republiky, je v souladu se zásadou dělby moci a zda může soud upustit od aplikace ustanovení, která považuje za porušením zásad nezávislosti soudů a přímé ohrožení právního státu.¹³⁴

Přestože jsou položeny otázky, z pohledu zkoumaného právního stavu, zajímavé, k jejich zodpovězení se SDEU nedostal, jelikož došlo k rozhodnutí ve věci (C-619/18), ve kterém soud rozhoduje o kritizovaných ustanoveních zákona o NS. Toto rozhodnutí, ve spojení se změnou právní úpravy, ruší možnost vyjádření se k předběžné otázce, jelikož pominuly faktické okolnosti sporu.

24. září 2018 se Komise rozhodla, po celkem třech letech dialogů o porušování principu právního státu, kritice justiční reformy a přijetí kontroverzních zákonů o NS a o NSR a po dvou formálních dopisech, týkající se řízení o nesplnění povinnosti, vyplývajících ze smluv o EU, podat žalobu k SDEU. A to konkrétně, z důvodu porušení zásady nezávislosti soudů, kterou podkopává především nově přijatý zákon o NS. Dle přijatého usnesení rovněž Komise požádá soud o vydání předběžného opatření, dokud nebude vydáno meritorní rozhodnutí.¹³⁵

2. října 2018 podala Komise již zmíněnou žalobu vůči Polsku. V návrhu se domáhá, aby soud určil, že došlo k nesplnění povinnosti, vyplývajících z čl. 19 SEU, a to především z důvodu uplatnění kritických ustanovení na soudce, vykonávající aktuální mandát a udělením diskreční pravomoci prezidentu republiky, kterou lze mandát prodloužit, nad stanovenou horní hranici odchodu do důchodu.¹³⁶ Porušení spatřuje především v absenci zásady neodvolatelnosti soudců, jakožto esenciálním prvku nezávislosti soudnictví.

15. listopadu 2018 se SDEU usnesl, že: „*věc C-619/18 bude projednána ve zrychleném řízení podle článku 23a statutu Soudního dvora Evropské unie a článku 133 jednacího řádu Soudního dvora.*“¹³⁷ Tímto došlo k potvrzení pojetí, že vzniklá situace je

¹³⁴SDEU, USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžné otázce – Nevydání rozhodnutí ve věci samé Ve věci C-522/18“ [online] 29. ledna 2020 InfoCuria Judikatura [cit. 19-03-2022] , Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=223101&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=3253383>

¹³⁵ Evropská komise, Rule of Law: Commission launches infringement procedure to protect the independence of the Polish Supreme Court Brussels, [online] ze dne 2.9.2018 European Commission - Press release [cit. 19-03-2022] Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_5830

¹³⁶ Evropská komise Viz. Žaloba podaná – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-619/18) [online] dne 2. října 2018 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=208060&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=3297333>

¹³⁷ SDEU Viz. USNESENÍ PŘEDSEDY SOUDNÍHO DVORA „Zrychlené řízení“ [online] dne 15. listopadu 2018 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z:

velmi vážná, z důvodu ohrožení principu demokratického právního státu a jeho dílčích částí, jako je např. nezávislá soudní moc, poskytující právní ochranu a je třeba prozatímně upravit první poměry, do doby vydání meritorního rozhodnutí.

21. listopadu 2018 schvaluje Sejm, za účelem zapracování výtek ze strany Soudního dvora, zákon, kterým dochází ke změně zákona o NS. , Dochází tak ke změně článku 37, který nově stanovuje jednotnou věkovou hranici odchodu do důchodu. Konkrétně se jedná o hranici 65 let, pro výkon mandátu Soudce. V platnosti však zůstala část, kdy sami soudci nemohou rozhodnout o svém dalším působení, ale podléhá toto rozhodnutí následnému schvalování, čímž není vyřešena problematika zásahů exekutivy vůči justici.¹³⁸ Zároveň je příhodné upozornit, že provedenou změnou se Polsko vypořádalo s porušování norem EU, týkajících se rovného přístupu mužů a žen, k výkonu povolání soudce a s tím spojených záležitostí. Soud tedy shledal, že není namístě, aby se vyjadřoval k předběžné otázce ve věci (C-522/18), a to jelikož v souvislosti s původním řízením, daná otázka již nevystává.¹³⁹

17. prosince 2018 vydal Soudní dvůr předběžné opatření ve věci (C-619/18), kterým uložil Polsku povinnost, aby přestalo užívat ustanovení, podkopávající nezávislost justice, do doby vynesení rozsudku ve věci samé. Konkrétně, vyzval aby:

a) čl. 37 a čl. 111 Zákona o NS, stejně jako opatření přijatá v této souvislosti, přestala být s okamžitou platností užívána. A postavení soudců bylo upraveno tak, jak tomu bylo při jejich nástupu do funkce.

b) bylo umožněno soudcům, kteří byli nuceni odejít z úřadu, umožněno opět vykonávat svoji funkci a měli rovná práva, jako před nabytím účinnosti tohoto zákona.

c) se Polsko zdrželo veškerých kroků, které by směřovaly ke jmenování soudců NS, bez právního základu.

d) pravidelně informovat Komisi, a to pravidelně, každý měsíc, o plnění povinností z usnesení plynoucích, resp. o přijatých opatřeních za účelem nápravy.¹⁴⁰

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=207961&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=3297333>

¹³⁸ Polská republika, Ustawa z dnia 21 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym Dz.U. 2018 poz. 2507 [online] 2018 Varšava [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002507>

¹³⁹ SDEU, USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžné otázce – Nevydání rozhodnutí ve věci samé“ [online] 29. ledna 2020 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=223101&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=3253383>

¹⁴⁰ USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA 17. prosince 2018 „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžné opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Listina základních

Z předběžného opatření, které prozatímně upravuje právní vztah, z důvodu vážného ohrožení právního státu, je patrné, že Komise vychází ze zkušeností, které s Polskem od dob reformy má. Právě proto, že Polsko veškeré výtky i návrhy řešení ignorovalo, nyní ústavní krize dospěla do fáze, kdy jsou jejími přímými důsledky opatření, které mají za cíl ochranu demokracie samotného státu. Jelikož v Polsku fakticky neexistuje státní instituce, poskytující ochranu ústavnosti, tedy aby nedocházelo k narušování základních prvků, který formuluje samotný systém. Jako je především princip právního státu, jehož opakované porušování není toliko důsledkem krize, ale spíše příčinou destabilizace vlastního soudního systému. Základní zásady, které jsou v kontinentálním typu právní kultury pojímány jako nezměnitelné, svévolně rozšiřuje či jinak vykládá zákon, a to opakovaně, bez poskytnuté ochrany Ústavním soudem. Pokud samozřejmě zohledňujeme fakt, že poslední rozhodnutí tohoto soudu, která měla za cíl ochranu ústavnosti, nebyla vládou nikdy respektována. Přestože byla k provedení rozsudků několikrát vyzvána, jejich nezveřejnění, stejně jako kritická ustanovení zákona o NS, zapříčinilo obecnou nedůvěru v právní systém, která přímo či nepřímo může zasahovat do ekonomické prosperity země.¹⁴¹ Finanční dopady, jsou totiž neoddelitelnou součástí veškerých dopadů, které s sebou krize přináší, a to nejpřísnější sankce teprve přijdou v roce 2021.

21. listopadu 2018 byl přijat zákon o změně zákona o NS, který je schválen v návaznosti na předběžné opatření SDEU. Ve svých 6 článcích novela upravuje především postavení soudce NS, a to jak v průběhu mandátu, tak po jeho skončení. Konkrétně dochází ke změně ustanovení čl.37, kdy soudce nově odchází do důchodu ve věku 65. Dále novela upravuje návrat soudců, kteří již do penze odešli, včetně úpravy vrácení finančních prostředků. Úprava odchodu soudců stávajících tak byla postavena na rovinu zákona o NS z roku 2001. Novela stanovuje, že odchod soudců NS, kteří byli zvoleni před nabytím účinnosti tohoto zákona, nastane při dovršení věku 70 let. Nestanovuje však rovné postavení, jako které pro ně vyplývalo z předešlé právní úpravy.

právní Evropské unie – Článek 47 – Účinná soudní ochrana – Nezávislost soudců“ Ve věci C-619/18 R InfoCuria Judikatura Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=209302&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4322924>

¹⁴¹ Given Ronald B.,European Union: The Continuing Case For Investment In Poland Despite Current Political Climate [online] 19. 9. 2018 by Wolf Theiss [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://www.mondaq.com/constitutional-administrative-law/737766/the-continuing-case-for-investment-in-poland-despite-current-political-climate>

Poslední článek novely hovoří o účinnosti zákona, která nastává den po dni vyhlášení, které nastalo 4. ledna 2019.¹⁴²

Vzhledem k tomu, že tímto zákonem mělo dojít k vypořádání se s výtkami EU, a zároveň jde o plnění povinnosti, plynoucí z předběžného opatření SDEU, došlo k nápravě téměř v celém rozsahu. Drobný rozdíl byl v úpravě postavení soudců, které podléhalo úpravě nové, nikoliv předešlé. Po návratu soudců do úřadu by se dal očekávat plynulý obrat od destabilizujících reforem k celkové nápravě. Došlo však pouze k nápravě jedné části z rozsáhlého systémového ohrožení nezávislosti justice, přímo spojeného s porušováním principu demokratického právního státu. Přestože bylo umožněno soudcům NS se navrátit do jejich funkcí, prezident stále disponuje možností prodloužení mandátu, pokud požádají o setrvání ve funkci, čímž stále dochází k narušování zásady dělby moci a není možné pohlížet na stav jako na zhojený. Navíc v tomto případě lze hovořit „pouze“ o třetině pléna NS, přičemž ohrožení ze strany státu, prostřednictvím disciplinární komory je významnější z hlediska svých dopadů.

Na počátku roku 2019 se Polsko potýká s dezinformační kampaní, zaměřenou vůči soudcům, kteří se dříve vyjadřovali kriticky k přijatým změnám. Užívání těchto sdělení a jejich šíření, skrze emailové schránky, má za cíl podkopat důvěryhodnost obyvatelstva v nezávislý systém soudního přezkumu, který reprezentuje osoba soudce, vynášející rozsudky. Závažné ohrožení však nastává v případě, kdy vyvstávají informace, že se do dezinformační kampaně zapojilo samo ministerstvo spravedlnosti.¹⁴³ Obava, že dochází k těmto krokům ze strany vlády, aby prosadila svoji ideologii v oblasti reforem justice je více než reálné, a to vzhledem k obsahu těchto sdělení. Jednotně totiž podporují změny v justici, a zároveň útočí na jednotlivé soudce, čímž podkopávají jejich nezávislosti. Nutno podotknout, že k těmto krokům dochází již od roku 2015. Postupné rozšiřování vlivu výkonné moci však může znamenat faktické ovládnutí moci soudní, jakožto důsledek provedených změn. V současné situaci totiž dochází k nepřímému ovlivňování skrze hrozbu kárného řízení, případně odvolání z funkce. Soudce tedy ztratil veškerou jistotu, že za jeho rozhodnutí, kterým naplňuje smysl zákona a poskytuje ochranu adresátům norem, nemůže být potrestán a zároveň je část z nich vystavena dezinformační kampani, která má rovněž reálně přimět soudce k dobrovolnému odchodu.

¹⁴² Polská republika, viz. Ustawa z dnia 21 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym Dz.U. 2018 poz. 2507 [online] 2018 Varšava [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002507>

¹⁴³ Helsinská nadace pro lidská práva, Raport Amicus [online] 2020 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/08/Raport-Amicus-2020_PL_8.pdf

11. dubna 2019 vydal Generální advokát E. Tančev stanovisko ve věci C-619/18, ve kterém doporučil, aby SDEU:

a) *určil, že snížením věkové hranice pro odchod do důchodu u soudců Nejvyššího soudu jmenovaných k soudu před 3. dubnem 2018 a přiznáním prezidentu republiky diskreční pravomoci prodloužit období aktivního výkonu funkce soudců Nejvyššího soudu, Polská republika nesplnila povinnosti vyplývající z čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU;*

b) *žalobu ve zbývajících částech zamítl;*¹⁴⁴

24. června 2019 vynesl velký senát SDEU rozsudek, ve zmíněné věci C-619/18. Soud se zabýval okolnostmi přijetí zákona, jeho faktickým znění, komparací, zda je v souladu ustanovení o snížení věkové hranice pro odchod do důchodu s právem EU, resp. zda došlo k přijetí nezbytných prostředků nutných k právní ochraně v oblastech, pokrytých právem EU, či nikoliv. Po provedené právní analýze soud potvrdil stanovisko Generálního advokáta v plném rozsahu a závazným rozsudkem určil, že došlo k nesplnění povinnosti zajištění právní ochrany.¹⁴⁵

10. října 2019 dospěla Komise k názoru, že je třeba žalovat Polsko u SDEU, z důvodu právní úpravy kárného režimu soudců. Tento režim umožňuje trestat soudce i za obsah jejich rozhodnutí, včetně rozhodnutí položit SDEU předběžnou otázku. Což je absolutně neslučitelné se zásadami demokratického právního státu, který se stal součástí EU a zavázal se k dodržování jejích norem. Samotná nemožnost předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku je snahou o zachování moci na straně exekutivy, jelikož následným rozsudkem je vázána. Pro dosažení vlastních cílů se tedy jeví jako vhodnější předcházet těmto zavazujícím rozhodnutím a znemožnit nebo alespoň zastrašit soudce od konání takovýchto povinností. Tímto se zároveň ohrožuje nezávislost justice, a zároveň se porušují základní lidská práva. V této souvislosti je třeba poznamenat, že dochází

¹⁴⁴ Tančev E. Viz. STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA EVGENIJE TANČEVA přednesené dne Věc C-619/18 Amicus [online] 11. dubna 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=212921&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=497934>

¹⁴⁵ SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu) „Nesplnění povinnosti státem – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Právní stát – Účinná právní ochrana v oblastech pokrytých právem Unie – Zásady neodvolatelnosti a nezávislosti soudců – Snížení věkové hranice pro odchod do důchodu soudců Nejvyššího soudu – Použití na soudce ve funkci – Možnost pokračovat ve výkonu funkce soudce po překročení této věkové hranice, jež se váže na získání povolení závisujícího na diskrečním rozhodnutí prezidenta republiky“ Ve věci C-619/18, [online] 24. června 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215341&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=497934>

rovněž k potlačování práv skupin, jako je např. LGBTQ komunita, která je v současné, křesťanské, společnosti vnímána jako nežádoucí prvek a existují reálné pokusy o její násilné vytlačení ze společnosti (jako např. zóny, ve kterých se členové této komunity nesmí vyskytovat)¹⁴⁶

25. října 2019 podala Komise k SDEU, již avizovanou, žalobu ve věci (Věc C-791/19). V návrhu rozporuje především kárný režim, jeho systematiku a návaznost na přijatá rozhodnutí. Konkrétně požaduje, aby soud určil, že Polsko nesplnilo povinnost, vyjádřenou v čl. 19 SEU tím, že:

- a) vnitrostátní právní prameny, týkající se kárného režimu soudců obecných soudů a NS, která umožňují jimi přijatá rozhodnutí, použít jako podklad, pro zahájení takového řízení.
- b) kárný senát NS, který přezkoumává přijatá rozhodnutí v řízení, nesplňuje záruky nezávislosti a nemůže poskytovat ochranu před svévolí.
- c) v kárné řízení nezaručuje projednání věc soudem zřízeným zákonem, jelikož předsedovi NS uděluje právo určení příslušného kárného soudu první instance.
- d) lze vést řízení proti obviněnému soudci i za podmínek jeho odůvodněné nepřítomnosti a rovněž převzetím obhajoby soudce právním zástupce, nedochází k zastavení lhůty pro podání úkonů v řízení.¹⁴⁷

A dále povinnost vyjádřenou v čl. 257 SFEU, tím že:

- a) rozhodnutí o předložení předběžné otázky SDEU, za účelem výkladu norem EU, může být podkladem pro zahájení kárného řízení se soudcem, které zároveň neguje podání samotné otázky

Jako hlavní argumentaci Komise poukazuje na skutečnost, že dle uvedených ustanovení,¹⁴⁸ Polsko nezaručuje nezávislost a nestrannost kárného senátu Nejvyššího soudu, dále přímo porušuje právo na spravedlivý proces soudců v takovém řízení a právo na obhajobu. Jedná se tedy o stěžejní prvky ochrany poskytované soudy, v rámci dodržování základních lidských práv. Jejich nedodržování má za důsledek přímé porušování principu právního státu, především pak jeho materiální stránky věci.

¹⁴⁶ EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE Zpráva o právním státu 2020 Kapitola o stavu právního státu v Polsku [online] V Bruselu dne 30.9.2020 [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0320&from=EN>

¹⁴⁷ Evropská Komise, Viz. Žaloba – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-791/19) [online] dne 25. října 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221358&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=509075>

¹⁴⁸ Viz. Tamtéž. Bod 1

5. listopad 2019 dochází k vynesení rozsudku ve věci (C-192/18), ve které bylo Komisi namítáno nesplnění povinností, vyplývajících z předpisů EU, kterým měl být zajištěn rovný přístup k mužům i ženám, v oblasti zaměstnávání soudců a soudkyň. Soud konstatoval porušení povinnosti, stanovené čl. 157 SFEU a příslušnými navazujícími předpisy. Tyto závěry dovodil soud s ohledem na přijatá opatření, a nikoliv pouze na rozdílnou věkovou hranici odchodu do důchodu, ale rovněž na pravomoci ministra spravedlnosti, prodloužit tento mandát. Polsko argumentovalo tím, že rozdílný odchod soudců a soudkyň je důsledkem pozitivní diskriminace a je tedy v souladu s právem EU. Doslova prohlásil: *„Tyto rozdíly totiž nemohou kompenzovat znevýhodnění, na která naráží kariéra státních zaměstnankyň, tím, že těmto ženám pomohou v profesním životě a napraví problémy, se kterými se mohou setkávat během své profesní kariéry.“*¹⁴⁹

Dále soud zkoumal pravomoc ministra spravedlnosti, prodloužit mandát soudce, nad rámec stanovený pro odchod do důchodu. Čímž, dle SDEU, není přímo zasažena samostatnost a nestrannost soudců, kteří předkládají žádost o předběžnou otázku. Pokud však zkoumáme formální náležitosti provedení úkonů a jejich právních důvodů. Soud dospěl k závěru, že nekonkrétnost při uplatňování těchto předpisů, mohou vyvolávat legitimní pochybnosti stran o nezávislosti daných soudců. Obdobný problém pramení rovněž z nestanovení zákonné lhůty pro vydání rozhodnutí ministrem spravedlnosti. Lze tedy obstruovat, resp. nekonat své zákonné povinnosti, dokud je to v zájmu moci výkonné.

Z těchto závěrů je patrné, že primárním důsledkem celé ústavní krize je masivní posílení pravomocí exekutivy, na úkor justice. Nejedná se o převzetí jejich pravomocí, ale o jakýsi pokus nadřadit moc výkonnou nad soudnictví, které by na ní, v důsledku provedených změn, bylo závislé. O porušení systému dělby moci, již v tuto chvíli není pochyb, jelikož rozsudek SDEU nelze nevyhlásit a neuznávat jeho závaznost, aby mohla být uznávána alespoň nelegitimní formální kontinuita, jako tomu bylo s rozhodnutími Ústavního

¹⁴⁹ SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA „Nesplnění povinnosti státem – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Právní stát – Účinná právní ochrana v oblastech pokrytých právem Unie – Zásady neodvolatelnosti a nezávislosti soudců – Snížení věkové hranice pro odchod do důchodu soudců polských obecných soudů – Možnost pokračovat ve výkonu funkce soudce po dosažení nově stanovené věkové hranice na základě povolení ministra spravedlnosti – Článek 157 SFEU – Směrnice 2006/54/ES – Článek 5 písm. a) a čl. 9 odst. 1 písm. f) – Zákaz diskriminace na základě pohlaví v oblasti odměňování, zaměstnání a povolání – Zavedení rozdílných věkových hranic pro odchod do důchodu pro ženy a muže zastávající funkci soudce polských obecných soudů a Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) a funkci státního zástupce“ Ve věci C-192/18 [online] 5. listopadu 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 21-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=219725&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5297732>

19. listopadu 2019 rozhodoval SDEU, ve spojených věcech (C-585/18), (C-624/18) a (C-625/18), ve kterých řešil opět rovné postavení mužů a žen, ve spojitosti s povoláním soudce. Kromě toho se zabýval otázkou procesu jmenování soudců NSR, při které dospěl k závěru, že: „*Zásah takového orgánu v rámci procesu jmenování soudců v zásadě může jistě přispívat k zobjektivnění tohoto procesu; to však platí pouze za podmínky, že uvedený orgán je zejména sám dostatečně nezávislý na zákonodárné a výkonné moci a na orgánu, jemuž má takový návrh na jmenování předložit.*“¹⁵⁰

Lze si tedy povšimnout zřejmého názorového pohledu na proces jmenování soudců NSR, který shledává jako vadný, a to nikoliv a priori, ale ve spojení s postavením rady samotné, vůči moci výkonné.

20. prosince 2019 přijal Sejm Zákon o změně zákona o obecných soudech, zákona o NS a dalších zákonů, kterým dále prohloubil ústavní krizi, která započala jako destabilizace soudnictví a dospěla do fáze perzekuce soudců. Dochází totiž k porušování základních principů jako je zásada zákonného soudce, nemožnost postihovat soudce za provedená rozhodnutí, nemožnost přezkumu jejich jmenování či dokonce k nerespektování práva na soukromí.

Zákon upravuje změny, z nichž ustanovení shrnuta v pěti hlavních částech, zmíněných zákonů, svou povahou narušují nezávislost justice závažným způsobem a nastavují standardy, které by spíše připomínaly dobu totalitní než. Jedná se o:

- a) udělení pravomoci senátu NS pro kontrolu veřejných záležitostí, která provádí přezkum rozhodnutí o vyloučení z důvodu podjatosti soudce
- b) změnu procesu výběru nového předsedy, ve prospěch prezidenta republiky, který nejen že může kdykoliv výběrové řízení zastavit, ale rovněž jmenuje dočasného předsedu, který řízení vede.

¹⁵⁰SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA 19. listopadu 2019 „Řízení o předběžné otázce – Směrnice 2000/78/ES – Rovné zacházení v zaměstnání a povolání – Zákaz diskriminace na základě věku – Snížení věkové hranice pro odchod do důchodu soudců Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) – Článek 9 odst. 1 – Právo na podání žaloby – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Účinná právní ochrana – Zásada nezávislosti soudnictví – Vytvoření nového kolegia v rámci Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud), příslušného mimo jiné ve věcech týkajících se povinného odchodu soudců tohoto soudu do důchodu – Kolegium tvořené soudci nově jmenovanými prezidentem Polské republiky na návrh Národní rady soudnictví – Nezávislost uvedené rady – Pravomoc neuplatnit vnitrostátní právní předpisy, které nejsou v souladu s unijním právem – Přednost unijního práva“ Ve spojených věcech C-585/18, C-624/18 a C-625/18, [online] 19. listopadu 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=220770&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4466538>

- c) povinnost, která stanoví zveřejnění osobních údajů soudců, jako jsou členství v občanských sdruženích, neziskových organizacích či politických stranách, a to i před rokem 1989.
- d) nemožnost přezkumu jmenování soudce, ale i jeho pravomocích vydávat rozhodnutí
- e) udělení práva Nejvyššímu státnímu zástupci, který je zároveň ministrem spravedlnosti, udávat pokyny v jednotlivých případech, pod záminkou souladu se zákonem.¹⁵¹

Vzhledem k uvedeným bodům, lze poznamenat, že důsledky kroků vůči justici, měli za cíl vytvoření ovládaného systému, který je navenek legální, jelikož jeho procesy jsou zákonné, ale trpí vážnými materiálními vadami, které v celkovém kontextu absolutně odporují demokratickému právnímu státu, založeném na dělbě moci, právní jistotě, ochraně lidských práv a právní kontinuitě. Každý jednotlivý bod, porušuje Ústavu PR a její hodnotový rámec a vytváří tak systém policejního státu, který je však opakem toho právního.

23. ledna 2020 vydal NS usnesení, jímž zároveň provádí rozhodnutí SDEU ze dne 19. listopadu 2019 ve věci (C 585/18), kterým zrušil složení spojených senátů občanského, trestního a pracovního a sociálního zabezpečení. Odůvodnění tohoto usnesení se opírá o již zmíněný rozsudek SDEU, a dále konstatuje, že z důvodu problematiky nezávislosti NSR, jsou noví soudci, jmenování touto radou po účinnosti nového zákona, vyloučeni z projednávání věci a nesmí se účastnit rozhodování.¹⁵²

V návaznosti na toto rozhodnutí, přijal Ústavní soud o 5 dní později „Řešení“ (Kpt. 1/20), kterým došlo k zamezení přezkumu souladu ustanovení, s vnitrostátním či mezinárodním právem a judikaturou mezinárodních soudů, pokud jde o postavení NSR, výběr kandidátů na jmenování NSR, dále rozhodování o pravomocech prezidenta, s ohledem na jmenování a konečně zamezit vyloučení z projednávání věci, na základě

¹⁵¹ Polská republika, Ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw Dz.U. 2020 poz. 190 [online] 20.12.2019 [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000190>

¹⁵² Nejvyšší soud, Viz. RESOLUTION of the formation of the combined Civil Chamber, Criminal Chamber, and Labour Law and Social Security Chamber Case BSA I-4110-1/20 [online] 23 January 2020 Varšava [cit. 22-03-2022] Dostupné z: http://www.sn.pl/aktualnosc/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/BSA%20I-4110-1_20_English.pdf

vadného jmenování NSR.¹⁵³ V návaznosti na toto rozhodnutí, se obdobně vyjádřil Ústavní soud v rozhodnutí (U 2/20), kterým rušil zmíněná složení senátů.¹⁵⁴

8. dubna 2020 rozhodl SDEU o vydání předběžného opatření, jímž pozastavil platnost ustanovení, týkající se kárného senátu NS, a to z důvodu porušení povinnosti, vyplývající z čl. 19 SEU. Konkrétně soud rozhodl, že Polsko musí:

- a) pozastavit uplatňování ustanovení čl. 3 bodu 5, článku 27 a čl. 73 odst. 1 zákona o NS, které umožňují kárnému senátu rozhodovat v prvním i druhém stupni o kárných věcech, týkajících se soudců
- b) zdržet se předávání věcí projednávaných kárným senátem soudnímu kolegiu, které nesplňuje požadavky nezávislosti, jež byly vymezeny zejména v rozsudku ze dne 19. listopadu 2019, A. K. a další
- c) sdělit Evropské komisi nejpozději jeden měsíc po doručení usnesení Soudního dvora veškerá opatření, která byla přijata k úplnému splnění povinností plynoucích z tohoto usnesení.¹⁵⁵

S ohledem na toto rozhodnutí, se kárný senát NS obrátil na Ústavní soud Polska, za účelem vydání „řešení“. Ve svém návrhu namítal, že vykonatelné předběžné opatření, přijaté SDEU v oblasti justice, je v rozporu s právem EU a Ústavou PR a není proto závazné.¹⁵⁶

1. května 2020 jmenoval prezident dočasného předsedu NS, a to z řad soudců, kteří byli jmenováni NSR a dle usnesení NS, nemají pravomoc podílet se na projednávání a rozhodování.¹⁵⁷ Zároveň tento soudce bude provádět výběrové řízení na předsedu

¹⁵³ Ústavní soud Polska, Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego, sygn. akt Kpt 1/20. [online] Varšava 2020 [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/postanowienie-trybunalu-konstytucyjnego-sygn-akt-kpt-1-20-18950494>

¹⁵⁴ Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 20 kwietnia 2020 r. Sygn. akt U 2/20 D Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 2020 [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <http://otkzu.trybunal.gov.pl/2020/A/61>

¹⁵⁵ SDEU, SNESENÍ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžná opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Nezávislost Izby Dysciplinarne (kárné kolegium) Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko)“ [online] 8. dubna 2020 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=225141&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1416312>

¹⁵⁶ Ústavní soud Polska, POSTANOWIENIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO z dnia 15 czerwca 2021 r. sygn. akt P 7/20 Wolters Kluwer - powrót do strony głównej [online] 15.6.2021 [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/postanowienie-trybunalu-konstytucyjnego-sygn-akt-p-7-20-19121487>

¹⁵⁷ EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE Zpráva o právním státu 2020 Kapitola o stavu právního státu v Polsku [online] V Bruselu dne 30.9.2020 [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0320&from=EN>

řádného, přičemž proces samotný je zatížen právem prezidenta zrušit probíhající výběr, což značně omezuje svobodný přístup, do takovéto funkce, vzhledem k výše uvedenému.

26. května 2020 prezident jmenuje řádného předsedu NS, který byl vybrán na základě provedeného výběrového řízení dosavadním dočasným předsedou, dle zákona o NS. Problematické však je, že se opět jedná o jedno ze soudců, který dle usnesení NS 4110-1/20¹⁵⁸, nemá pravomoc k výkonu povolání soudce, jelikož k jeho jmenování přispěl orgán, který není nezávislý.

Vzhledem k této změně, bychom mohli, jako vedlejší důsledek ústavní krize, označit rovněž zamezení svobodného přístupu k povolání soudce, a to nejen v tomto uvedeném případě, ale napříč soudní soustavou. Dochází tedy k upírání základních lidských práv, na úkor moci výkonné.

2. března 2021 vydal SDEU rozsudek ve věci (C-824/18)¹⁵⁹, kterým jednak objasnil požadavky na jmenování soudců NS,¹⁶⁰ ale také se vyjádřil k výkladu patřičných článků 19 SEU a článku 267 SFEU, jejichž ustanovení byla mnohokrát Polskem porušována. Vzhledem ke skutečnosti, že Ústavní soud Polska umožnil neaplikování předběžného opatření v oblasti justice, je toto rozhodnutí zásadním, jelikož jasně stanovuje přednost primárního práva EU, před vnitrostátní právní úpravou. SDEU v rozsudku dovozuje, že: „*V případě prokázání porušení uvedených článků musí být zásada přednosti unijního práva vykládána v tom smyslu, že předkládající soud musí upustit od použití dotčených změn bez ohledu na to, zda mají legislativní či ústavní původ,*

¹⁵⁸ Nejvyšší soud, Viz. RESOLUTION of the formation of the combined Civil Chamber, Criminal Chamber, and Labour Law and Social Security Chamber Case BSA I-4110-1/20 [online] 23 January 2020 Varšava [cit. 22-03-2022] Dostupné z: http://www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/BSA%20I-4110-1_20_English.pdf

¹⁵⁹SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžné otázce – Článek 2 a čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Právní stát – Účinná právní ochrana – Zásada nezávislosti soudů – Postup jmenování do funkce soudce Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) – Jmenování do funkce prezidentem Polské republiky na základě usnesení Národní rady soudnictví – Nedostatečná nezávislost této Rady – Neúčinnost prostředku nápravy k soudu, který lze podat proti takovému usnesení – Nález Trybunału Konstytucyjnego (Ústavní soud, Polsko), kterým se zrušuje ustanovení, na němž je založena pravomoc předkládajícího soudu – Přijetí právní úpravy, která stanoví zastavení řízení ze zákona o již projednávaných věcech a vylučuje v těchto věcech budoucí podání jakéhokoli prostředku soudní nápravy – Článek 267 SFEU – Možnost a/nebo povinnost vnitrostátních soudů podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a trvat na ní – Článek 4 odst. 3 SEU – Zásada loajální spolupráce – Přednost unijního práva – Pravomoc nepoužít vnitrostátní ustanovení, která jsou v rozporu s unijním právem“ Ve věci C-824/18, [online] 2. března 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=238382&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=1464522>

¹⁶⁰ EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE Zpráva o právním státu 2020 Kapitola o stavu právního státu v Polsku [online] V Bruselu dne 30.9.2020 [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0320&from=EN>

a v důsledku toho nadále vykonávat pravomoc, kterou měl k rozhodování sporů, jež mu byly předloženy před zavedením těchto změn.“

Jedná se tedy o další upřesnění, že provedené reformy justice nejsou v souladu s právem EU a je nutná jejich změna, jelikož je zásadním způsobem ohrožena zásada demokratického právního státu, která je v kontextu EU neodmyslitelnou podmínkou existence. Samotný důsledek provedených změn, tedy nerespektování předběžného opatření SDEU představuje ohrožení nejen ústavního systému Polska, ale je rovněž potenciálně nebezpečné pro všechny státy EU, v jejichž čele stojí populistická vláda, která má za cíl přisvojení si moci „legální“ cestou. K tomu je příhodné doplnit, že zmíněný rozsudek provedl Nejvyšší správní soud dne 6. května a dospěl k názoru, že NSR neposkytuje dostatečné záruky nezávislosti na výkonné a zákonodárné moci. Organ zodpovědný za jmenování soudců v zemi je tedy přímo ovlivnitelný dvěma složkami principu dělby moci, a to těmi které jsou ovládány stranou PiS.

1. dubna 2021 podává Komise žalobu k SDEU ve věci (C-204/21), kterou napadá disciplinární režim soudců i po provedených legislativních změnách, který narušuje nezávislost soudů a soudců. Komise v žalobě namítá, že kárný senát není nezávislým orgánem soudu ve smyslu čl. 19 SEU, ve spojení s čl. 45 Listiny základních práv Evropské unie. Dále systém nemožnosti přezkoumat nezávislost orgánu, podávající předběžnou otázku k zodpovězení SDEU, je porušením mechanismu, definovaném čl. 267 SFEU.¹⁶¹ Pokud totiž dojde k narušení systému ochrany občanů EU, která jim má být poskytována vnitrostátními soudy, jedná se ohrožení Unie jako celku, a nikoliv pouze ústavní krizi jejího členského státu. Posledně Komise namítá v žalobě porušení základních lidských práv soudce, nerespektováním jeho soukromí, a to prostřednictvím povinnosti zveřejňovat informace týkající se členství ve spolku nebo sdružení, funkcí, které zastával v neziskových nadacích, jakož i o členství v politických stranách před jmenováním do funkce soudce.¹⁶²

Tímto by SDEU potvrdil, že důsledky ústavní krize jsou komplexní a dotýkají se otázek spojených s životy, potenciálně každého, jedince žijícího v Polsku. Přičemž určité skupiny mohou být perzekuovány ještě více než pouhou nemožností domoci se právní ochrany, kterou má poskytovat stát.

¹⁶¹ Evropská Komise, Žaloba – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-204/21) [online] dne 1. dubna 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=243505&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1481246>

¹⁶² Viz Tamtéž.

Nutno podotknout, že Polsko se v návaznosti na tuto žalobu snažilo vyhovět Komisi a provést legislativní změny. Výsledkem však bylo nezpracování předních výtek, týkající se podstaty nezávislosti kárného senátu NS, a tedy faktické nezamezení výkonu kárného režimu soudců, tak jak bylo uvedeno v návrhu.¹⁶³

14. července 2021 vydává SDEU předběžná opatření ve věci C-204/21, kterým nařizuje Polsku:

- a) *„pozastavit uplatňování ustanovení čl. 27 odst. 1 bodu 1a zákona o NS, včetně jeho novelizací z roku 2019, na jejichž základě má kárný senát NS příslušnost k rozhodování jak v prvním, tak v posledním stupni, o žádostech o souhlas k zahájení trestního stíhání soudců nebo justičních čekatelů, k jejich vzetí do vazby, k jejich zadržení nebo k jejich předvolání. A dále pozastavit účinky rozhodnutí, která již kárné senát na základě tohoto článku přijalo a zdržet se postupování věcí zmíněných v uvedeném článku soudu, který nesplňuje požadavky nezávislosti, jak jsou vymezeny zejména v rozsudku ze dne 19. listopadu 2019, A. K. a další (Nezávislost kárného kolegia Nejvyššího soudu) (C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982);*
- b) *pozastavit uplatňování ustanovení čl. 27 odst. 1 bodů 2 a 3 zákona o NS, ve znění pozdějších předpisů, na jejichž základě má Kárný senát NS příslušnost k rozhodování ve věcech týkajících se postavení a výkonu funkce soudce NS a zdržet se postupování těchto věcí soudu, který nesplňuje požadavky nezávislosti, jak jsou vymezeny zejména v rozsudku (C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982);*
- c) *pozastavit uplatňování ustanovení čl. 107 odst. 1 bodů 2 a 3 zákona o obecných soudech, ve pozdějším znění zákona, jakož i čl. 72 odst. 1 bodů 1 až 3 zákona o NS, ve znění pozdějších předpisů, která mohou vést ke vzniku kárné odpovědnosti soudců za přezkum dodržení požadavků nezávislosti a nestrannosti soudu, předem zřízeného zákonem, ve smyslu ustanovení čl. 19 odst. 1 SEU ve spojení s článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie;*
- d) *pozastavit uplatňování ustanovení čl. 42a odst. 1 a 2 a čl. 55 odst. 4 zákona o obecných soudech, ve znění pozdějších předpisů, čl. 26 odst. 3 a čl. 29 odst. 2 a 3 zákona o NS, ve znění pozdějších předpisů, a to v rozsahu, ve kterém zakazují vnitrostátním soudům zkoumat dodržení požadavků Evropské unie týkajících se nezávislého a nestranného soudu, předem zřízeného zákonem, ve smyslu ustanovení čl. 19 odst. 1 SEU ve spojení s článkem 47 Listiny základních práv;*

¹⁶³ Srov. Tamtéž.

e) *pozastavit uplatňování ustanovení čl. 26 odst. 2 a 4 až 6 a čl. 82 odst. 2 až 5 zákona o NS, ve znění pozdějších předpisů, která stanoví výlučnou příslušnost Mimořádného kontrolního senátu NS pro veřejné záležitosti, k posuzování námitek vycházejících z nedostatku nezávislosti soudce nebo soudu,*

f) *„sdělit Evropské komisi, nejpozději do jednoho měsíce od oznámení usnesení Soudního dvora, kterým se nařizují navrhovaná předběžná opatření, veškerá opatření přijatá za účelem splnění všech povinností vyplývajících z tohoto usnesení.“¹⁶⁴*

Vzhledem k vydanému předběžnému opatření, bychom mohli konstatovat provedenou nápravu vadného právního stavu v Polsku. Přestože z pohledu EU se jedná o závazný akt, Polsko stejný názor nesdílí a předběžné opatření napadá u Ústavního soudu, za účelem vydání rozhodnutí o neslučitelnosti s Ústavou PR. Tento krok exekutivy pouze potvrzuje, že si je vědoma systémové podjatosti v případě jmenování soudců, ale zároveň nechce přijít o svoji novou moc. Zde se totiž nepohybujeme pouze v rovině porušování „jedné z mnoha“ ústavních zásad, s nad sázkou řečeno, ale střetáváme se zde se základní podstatou demokratického zřízení, které svoji státní moc odvozuje od lidu, který ale postupně začíná utlačovat. Nejedná se pouze o soudce, ale skrze jejich rozhodnutí, resp. nerozhodnutí o předložení předběžné otázky, lze narušovat práva jedinců, kteří se tímto nemohou domoci efektivní soudní ochrany vlastních práv. Rozpor s čl. 19 SEU tedy neznamená pouze úpravu formálního rámce ochrany, ale jeho materiální, resp. skutečnou ochranu, poskytovanou občanům EU, která je tímto zásadně narušena. Důsledky se zdají být tedy nejen v destabilizaci, resp. ovládnutí soudního aparátu v zemi, ale zároveň v zamezení kontaktu mezi Unii a jejími občany, co se ochrany práv týče. Co se týče justice, lze poznamenat, že možnost přezkumu orgánu, ze strany jeho nezávislosti, nemožnost trestání za provedené rozhodnutí či přidělování zákonnému soudu, a nikoliv účelově přidělenému, který není nezávislý, jsou základními pilíři, bez kterých nemůže soudnictví v demokratickém právním státě fungovat. Přesto Polsko stále drží svůj postoj, kterým odmítá kritiku provedených reforem a raději se pouští do soudních sporů s Komisí před

¹⁶⁴SDEU, USNESENÍ MÍSTOPŘEDSEDKYNĚ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžná opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Nezávislost Izby Dyscyplinarne (kárné kolegium) Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) – Listina základních práv Evropské unie – Článek 47 – Účinná soudní ochrana – Nezávislost soudců – Kárný režim soudců – Přezkum právních otázek týkajících se nedostatku nezávislosti soudců – Výlučná příslušnost Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné) Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud)“ Ve věci C-204/21 R, [online] 14. července 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=244199&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1481246> Dostupné z:

SDEU, které pro ni mají dalekosáhlé důsledky. A to díky skutečnosti, že SDEU nelze paralyzovat či jinak ovládnout. Takto přijatá rozhodnutí totiž vykazují přímou závaznost a v případě nesplnění povinnosti jsou podniknuty další kroky.

14. července 2021 vydal Ústavní soud Polska rozhodnutí ve věci (P 7/20), kde na pouhé jedné straně konstatoval, že: „*vydaná předběžná opatření, týkající se systému a jurisdikce polských soudů a řízení před polskými soudy, je v rozporu s čl. 2, čl. 7, čl. 8 odst. 1 a čl. 90 odst. 1 ve spojení s Čl. 4 odst. 1 Ústavy PR a v tomto ohledu se na něj nevztahují zásady přednosti a přímé aplikace specifikované v čl. 91 odstavec. 1-3 Ústavy PR.*“¹⁶⁵

Je až absurdní, že Polsko namítá rozpor předběžného opatření s principem demokratického právního státu, založeném na sociální spravedlnosti (čl. 2 Ústavy PR) a dále se zásadou zákonnosti, na jejímž základě a v jejích mezích se smí veřejná moc pohybovat (čl.7 Ústavy PR). Jelikož právě nerespektování těchto základních ústavních zásad, v průběhu posledních šesti let, je příčinou vydání takovýchto předběžných opatření. Ústavní soud dále poukazuje na ustanovení o přednosti užití mezinárodních předpisů, kterými je Polsko vázáno, před těmi vnitrostátními (čl. 91 Ústavy PR). Oblast justice by se tedy měla přímo podrobit tomuto rozhodnutí a Polsko by mělo přijmout patřičné úpravy, aby došlo k nápravě právního státu a k zachování hodnot EU, definovaných v čl. 2 SEU. Zároveň tímto dochází k vymezení se vůči SDEU a pokusit se nerespektovat jeho rozhodnutí. Jak již bylo zmíněno výše, tyto snahy jsou možné pouze v případě, že již došlo k ovládnutí moci výkonné a zákonodárné a následně se tyto složky zaměří na moc soudní. Tento případ však nelze aplikovat na institucionální rámec EU. Zároveň je vhodné doplnit, že tímto došlo ke zpochybnění závaznosti předběžného opatření v oblasti justice, nedošlo však ke zpochybnění přednosti primárního práva EU, jako tomu bude v následujícím rozhodnutí v říjnu 2021.

15. červenec 2021 došlo k rozhodnutí SDEU ve věci C791/19, přičemž byl Kárný senát NS shledán jako neslučitelný s právem EU, resp. s nedodržením povinnosti plynoucí z čl. 19 SEU, tím že Polsko:

- a) „*nezaručuje nezávislost a Kárného senátu NS, jemuž přísluší přezkum rozhodnutí vydaných v kárných řízeních se soudci*

¹⁶⁵Ústavní soud Polska, Viz. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 lipca 2021 r. sygn. akt P 7/20 [online] Varšava 2021 [cit. 26-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001309>

- b) umožňuje, aby obsah soudních rozhodnutí mohl být kvalifikován jako kárné provinění soudců obecných soudů
- c) „uděluje předsedovi Kárného senátu NS diskreční pravomoc určit příslušný prvostupňový kárný soud, ve věcech týkajících se soudců obecných soudů a tudíž nezaručuje, aby byly kárné věci projednávány soudem „zřízeným zákonem“, a
- d) nezaručuje, aby byly kárné věci týkající se soudců obecných soudů projednávány v přiměřené lhůtě, a stanoví, že úkony související s ustanovením právního zástupce a s převzetím obhajoby tímto právním zástupcem nestaví běh kárného řízení a že kárný soud vede řízení i v případě odůvodněné nepřítomnosti kárně obviněného soudce, který byl uvědomen, nebo jeho právního zástupce, a tudíž nezajišťuje dodržování práva na obhajobu kárně obviněných soudců obecných soudů“¹⁶⁶

Dále SDEU ve svém výroku konstatuje nesplnění povinnosti, plynoucí z čl. 267 SFEU, tím že Polsko:

- e) „umožňuje, aby právo soudů předkládat SDEU žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, bylo omezeno možností zahájit kárné řízení“¹⁶⁷

Rozhodnutí, přijaté Soudním dvorem v této věci, je bezesporu jedním z nejkontroverznějších rozsudků, přijatých tímto soudem. A to především z důvodu jeho obsahu. Není totiž zvykem, aby členský stát porušoval předpisy EU do takové míry, že paralyzuje systém ochrany, poskytovaný soudní soustavou. Přímým důsledkem reformy justice je v tomto případě zásah, ze strany EU, do vnitrostátního práva, prostřednictvím polské vlády, kterým jsou pozastavena ustanovení, která takovému právu odporují. Lze tedy zvažovat, že rozhodnutí kladně přispěje k narovnání právního státu v Polsku, přičemž základem musí být ochota změnit kritizovaná ustanovení vládou a Sejmem.

7. srpna 2021 vystoupil s vyjádřením Jarosław Kaczyński, který veřejnosti oznámil, že dojde ke zrušení Kárného senátu v podobě, v jaké je znám dnes. Dle jeho slov se jedná se o reakci na reformu justice, která vyžaduje změnu i tohoto orgánu, a nikoliv o

¹⁶⁶ SDEU, Viz. ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA „Nesplnění povinnosti státem – Kárný režim platný pro soudce – Právní stát – Nezávislost soudců – Účinná právní ochrana v oblastech pokrytých unijním právem – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Kárná provinění vyplývající z obsahu soudních rozhodnutí – Nezávislé kárné soudy zřízené zákonem – Dodržování přiměřené lhůty a práva na obhajobu v kárných řízeních – Článek 267 SFEU – Omezení práva a povinnosti vnitrostátních soudů předkládat Soudnímu dvoru žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce“ Ve věci C-791/19, [online] 15. července 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 26-03-2022] Dostupné z <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=244185&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1790220>

¹⁶⁷ Viz. Tamtéž.

přímou reakci na rozsudky SDEU. Zároveň však poznamenal, že Polsko chce vyjít EU vstříc a změnou právní úpravy Kárného senátu by „zanikl spor“.

Z výše uvedeného plyne, že jedním z důsledků reformy soudnictví, je kritika ze strany EU, projevující se v žalobách u SDEU, které mají ale zpětně vliv na reformy justice a lze je považovat za důsledky nesplnění povinností, vyplývajících z předpisů EU. A to nikoliv pouze častokráte zmiňovaným čl. 19 SEU, který stanovuje povinnost zajištění právní ochrany nezávislými soudy, ale rovněž s tím spojenou zásadou demokratického právního státu, vyjádřené v čl. 2 SEU. Právě požadavek na nezávislost soudního orgánu, stejně jakožto jeho soudců, je nepostradatelným atributem tohoto principu, a proto pokud dochází k porušování těchto článků SEU a SFEU, je třeba šířeji v tomto kontextu vnímat spojení právě se zásadou demokratického právního státu. Situaci dále stěžuje skutečnost, že sice došlo k oznámení zrušení Kárného senátu, nedošlo však k negaci patřičných ustanovení, a naopak se ve společnosti začali projevovat názory, které by naznačovali odchod Polska z EU, což ostatně později premiér dementoval.¹⁶⁸

7. září 2021 byl podán návrh na předběžné opatření, na základě čl. 279 SFEU, ve kterém Komise žádá SDEU, aby: „Polsku vyměřil pokutu, jelikož se nepodřídilo rozhodnutí, které nařizuje zastavení disciplinární komory.“¹⁶⁹ Touto cestou je vymáhání povinnosti celkem přímé, přesto k podřízení se ze strany Polska nedochází. Přičemž nepodřízením se rozsudkům EU má za důsledek rozsáhlé ekonomické důsledky, a to nejen z pohledů sníženého objemu investic, ale přímým snížením datací, které do rozpočtu přiděluje EU. Tímto krokem by se mohlo Polsko dostat do vážné ekonomické krize, ze které ale rovněž neunikne sama a bude třeba na ostatních státech EU, aby mu pomohli.

7. října 2021 vydal Ústavní soud Polska rozhodnutí ve věci (K 3/21), ve které na pouhých dvou stranách konstatoval, že některé články smluv o EU odporují ústavě PR, čímž dosti napadl nadřazenost unijního práva, přestože výslovně uznává přednost

¹⁶⁸ Kancelář předsedy vlády, Letter from Prime Minister Mateusz Morawiecki to the Heads of Governments and the Presidents of the European Council, the European Commission and the European Parliament on relations between national law and European law [online] Varšava 18.10.2021 [cit. 27-03-2022] Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/primeminister/letter-from-prime-minister-mateusz-morawiecki-to-the-heads-of-governments-and-the-presidents-of-the-european-council-the-european-commission-and-the-european-parliament-on-relations-between-national-law-and-european-law>

¹⁶⁹ SDEU, USNESENÍ MÍSTOPŘEDSEDY SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžná opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Účinná soudní ochrana – Nezávislost soudců – Kárný režim soudců – Posuzování právních otázek týkajících se nedostatečné nezávislosti soudců – Penále“ Ve věci C-204/2 [online] 27. října 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 27-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=248261&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6005356>

primárního práva. Ústavní soud zde poukazuje na extensivní snahy SDEU o rozšíření pravomocí, které jsou však neslučitelné s postavení Ústavy PR. Soud stanovil, že: „*Výklad práva EU, vyplývající z nedávné judikatury SDEU a zpochybnovaný Ústavním soudem, by vedl k situaci, kdy by polští soudci byli nuceni (právem EU, tedy právní normou nižšího řádu) nerespektovat ustanovení polské ústavy (tj. právní normou vyššího řádu) při rozhodování. Navíc by takový výklad zavedl nižší standard soudní ochrany pro polské občany, než na jaký mají podle ústavy nárok. Soudci jmenovaní prezidentem Polské republiky jsou podle ústavy neodvolatelní a při výkonu své funkce podléhají pouze Ústavě PR a zákonům. Výklad práva EU napadený Ústavním soudem, měl tuto zásadu podkopat, umožnit zpochybnění jejich rozsudků a ve skutečnosti je zbavit soudní moci.*“¹⁷⁰

Rozhodnutí přijaté Ústavním soudem, navíc s ohledem na argumentaci je naprosto neslučitelné s dosavadní praxí. Přestože se v rozhodnutí poukazuje na nálezy jiných národních ústavních soudů, jedná se o pojetí principu „ultra vires“, tedy rozšiřování pravomocí, a nikoliv však jeho spojení s předmětnými články EU, čímž lze těžko odvozovat jejich souvislost s tímto případem, jelikož předběžná opatření v oblasti justice jsou konkrétním zásahem. Navíc argumentace je přesným opakem chování EU a ukázkovým příkladem chování exekutivy za posledních šest let.

8. října 2021 zaslal premiér Polska M. Morawiecki dopis, adresovaný předsedům vlád a předsedům Evropské rady, Evropské komise a Evropského parlamentu, pojednávající o vztazích mezi vnitrostátním právem a evropským právem. Na jednu stranu v dopise namítá rozpor některých předpisů EU s Ústavou PR. Poznámává však, že se nejedná o rozpor s celým právem EU, stejně jako se nejedná o neuznávání přednosti primárního práva. Vydané předběžné opatření však shledává jako příliš velký zásah do vnitrostátního právního řádu. Na druhou stranu však zastává pozici, že Polsko je platným členem EU a nehodlá usilovat o vystoupení a nadále hodlá setrvat v jednotném uskupení. v komisy o setrvání v EU.¹⁷¹ Nutno dodat, že tzn. „PolEXIT“, po vzoru Británie, by v Polsku znamenal poslední krok k převzetí absolutní moci ve státě vládou. Náznaky

¹⁷⁰ Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego RP z 7 października potwierdził obowiązującą w Polsce i w Unii Europejskiej hierarchię źródeł prawa. , [online] Varšava 09.10.2021 [cit. 28-03-2022] Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/niemcy/wyrok-trybunalu-konstytucyjnego-rp-z-7-pazdziernika-2021-r>

¹⁷¹ Kancelář předsedy vlády, Letter from Prime Minister Mateusz Morawiecki to the Heads of Governments and the Presidents of the European Council, the European Commission and the European Parliament on relations between national law and European law [online] Varšava 18.10.2021 [cit. 27-03-2022] Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/primeminister/letter-from-prime-minister-mateusz-morawiecki-to-the-heads-of-governments-and-the-presidents-of-the-european-council-the-european-commission-and-the-european-parliament-on-relations-between-national-law-and-european-law>

takového jednání však sklidily společenskou kritiku, a proto se tímto směrem Polsko, alespoň zatím nevydalo. S ohledem na právní diskontinuitu, která nastala v důsledku provedených změn v oblasti soudnictví, tento krok do budoucna nelze vyloučit.

Projev premiéra, učiněném ve zmíněném dopise, odpovídá rétorice, užívané v Polsku od počátku reformy justice, jelikož na jednu stranu tvrdí respektování práva EU, zároveň ale tvrdí, že předběžná opatření z oblasti justice odporují Ústavě PR. Obdobně je reforma vedena za účelem zvýšení nezávislosti soudců, přičemž se na jejich jmenování podílí orgán, který není nezávislý a je možné je postihovat za rozhodnutí, přičemž přezkum takového jednání podléhá pravomoci Kárného senátu, který rovněž trpí vadami nezávislosti.

27. října 2021 bylo SDEU uděleno, na základě podání učiněného Komisí 7. září, Polsku penále 1 000 000 eur za každý den, ode dne oznámení tohoto usnesení, až do splnění povinnosti, vyplývající z usnesení SDEU ze dne 14. července 2021.¹⁷² Tento krok, ze strany EU, by měl přímo vést buďto ideálně k nápravě vadného stavu právního státu v Polsku a ochraně občanů EU, případně k ekonomické destabilizaci, jelikož neposkytnutím financí z fondu obnovy by se Polsko mohlo dostat do stagnace oproti ostatním členským státům, ale v konečném důsledku i k odchodu Polska z EU, což by byl zdaleka nejzásadnější důsledek ústavní krize, vyvolané reformou justice.

¹⁷²SDEU, USNESENÍ MÍSTOPŘESEDY SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžná opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Účinná soudní ochrana – Nezávislost soudců – Kárný režim soudců – Posuzování právních otázek týkajících se nedostatečné nezávislosti soudců – Penále“ Ve věci C-204/21 R [online] 27. října 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 28-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=248261&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1481246>

4. ZÁVĚR

Z výše uvedeného vyplývá, že reformy justice, provedené vládou v Polsku, mají za následek rozsáhlou paralýzu soudního systému. Prvotně lze namítat právní diskontinuitu, která vznikla nezveřejnění a celkovým nerespektováním patřičných rozhodnutí Ústavního soudu z let 2015 a 2016. Následnými kroky, které měly za cíl ovládnutí institucionálního rámce soudní soustavy, počínaje Ústavním soudem. Počáteční destabilizace a následné ovládnutí, měly za následek ztrátu důvěry v tuto instituci. Vzhledem ke skutečnosti, že v kolegiu této významné instituce zasedají soudci, jmenování bez právního základu, lze zpochybňovat veškerá rozhodnutí, přijatá těmito soudci.¹⁷³

Následnou komplexní reformou justice, s cílem dekomunizace soudního aparátu, bylo dosaženo pouze systémového ohrožení nezávislosti justice, které vyústilo v kritiku ze strany EU, z důvodu porušování povinností, plynoucí ze SEU a SFEU a s tím spojenou zásadou právního státu, definovanou v čl. 2 SEU. Přijaté zákony o NS a obecných soudech, které stanovovaly odlišný věk soudců do důchodu od předešlé úpravy, byly snahou fakticky ovládat jednotlivé soudy, přičemž nejvíce zasaženým soudem byl NS. Obměna celkově jedné třetiny jeho soudců, z důvodu nerespektování zákazu retroaktivity, přinesla faktický prostor, pro obsazení těmi soudci, kteří souhlasí s reformou justice. Naopak kritici, těchto provedených změn, jsou v současné době perzekuováni a nemohou se domoci ani ochrany u SDEU, jelikož neexistuje efektivní zajištění soudní ochrany.

Změnou zákona o NSR a jeho obsazování, se zapojením prvku sociální spravedlnosti je pouhým ospravedlněním těchto kroků. Účast laické veřejnosti je monarchistický přežitkem. Který ve vyspělém demokratickém právním státě vytváří pouze možnost, že dojde ke zneužití této pravomoci. Jelikož zapojování neinformované veřejnosti, hraničí s jejich objektivitou. Zároveň posílení pravomocí prezidenta v této oblasti, se jeví jako značně rizikové, z hlediska možné svévole a účelového jmenování, resp. nejmenování.

Zřízení disciplinárního režimu soudců, vedeného Kárným senátem NS, představuje vážné ohrožení nezávislosti soudců, jelikož podnětem zahájení takového řízení, může být i rozhodnutí, přijaté soudcem. Tento mechanismus rovněž porušuje

¹⁷³ Helsinská nadace pro lidská práva, Raport Amicus [online] 2020 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/08/Raport-Amicus-2020_PL_8.pdf

základní lidská práva jednotlivců, jako vedlejší projev nedodržování zásady právního státu. Mimo to musí soudci zveřejňovat osobní informace, aby mohli vykonávat svoje povolání. Nelze opět konstatovat nic jiného, než porušení práva na soukromí.

Proces přijetí zákon byl rovněž zatížen vadou legisvakační lhůty, kterou měl být poskytnut prostor, pro posouzení ústavnosti takového zákona. Nerespektováním těchto procesních postupů, dochází k narušení zásady právní jistoty, a s tím spojené důvěry občanů v legalitu.

Práce poskytuje komplexní mapování ústavní krize od jejích počátků, až do vydání rozhodnutí o povinnosti zrušit Kárný senát NS. Zároveň přispívá právní analýzou k objasnění patřičných kroků, které byly v průběhu let učiněny.

Z výše uvedeného plyne, že ústavní krize v Polsku, má do budoucna celkem několik možností. Jedná se o ustoupení EU, spojeného se stažením žaloby vůči Polsku a nečinění dalších kroků v dosažení cílů EU. Dále podrobení se rozhodnutím a akceptovat finanční a ekonomické důsledky. Ale dokonce i odchod z EU není nereálný, přestože vyjádření, ze strany vlády, hovoří o opaku. Právní diskontinuita, která byla v důsledku změn nastolena, rozporuje každé jednotlivé rozhodnutí, přijaté soudcem jmenovaným bez právního základu nebo soudem, o němž lze konstatovat, že není nezávislý.

Důsledky ústavní krize jsou toliko systémovým ohrožením právního státu, a proto by kroky Komise měly být mnohem intenzivnější, jelikož vytvořený nátlak není dostatečný, vzhledem k nečinnosti Polska. Zároveň tato problematika má přímý důsledek na životy jednotlivých občanů, což je z lidského hlediska mnohem podstatnější než systémové ohrožení právního státu. Náprava takového právního stavu bude velmi obtížná a jen stěží bude Polsko schopno zajišťovat efektivní ochranu práv, prostřednictvím nezávislých soudů.

RESUMÉ

The constitutional crisis in Poland is currently a very inflected term. Not only with regard to the issued decisions of the CJEU and the Constitutional Court of Poland, but also with regard to the uncertainty in which direction the country will go in the future. Respect for the rule of law is an integral part of a democratic state, as is an EU Member State, and it is therefore essential to insist on it, and the current situation suggests that respect for it is not a given and that its consequences can be far-reaching. At the same time, the judicial reforms that caused this crisis were implemented as early as 2015, and since then a considerable number of questions have arisen which, from a legal point of view, seem appropriate to answer in this thesis.

The author describes the "rule of law" and its implementation in the context of constitutional developments in the world and in Poland. It also discusses the current concept of this principle by Poland and the EU and then deals with the constitutional system, its main bodies and especially the Constitutional Court, the Supreme Court and the National Judicial Council.

For reasons of clarity, the Constitutional Crisis itself can be divided into 3 parts, the first of which focuses on the Constitutional Court's control, the second on similar actions against the Supreme Court and the National Judicial Council, and finally the third part on criticism by the European Union.

The chapter dealing with the consequences of the crisis and the criticism by the EU should help to consolidate the view on the systematic strengthening of executive and legislative power, at the expense of the judiciary, while pointing out the far-reaching consequences that could affect individual citizens.

The thesis provides a comprehensive mapping of the constitutional crisis from its inception to the issuance of the decision on the obligation to abolish the Disciplinary Senate of the NS. At the same time, it contributes to the legal analysis to clarify the appropriate steps that have been taken over the years.

It follows from the above that the constitutional crisis in Poland has several options in the future. This involves the leaving of the EU, coupled with the withdrawal of the lawsuit against Poland and the failure to take further steps to achieve the EU's objectives. Further submit to the decision and accept the financial and economic consequences. But even leaving the EU is not unrealistic, although the government's statement says otherwise. The legal discontinuity created as a result of the changes

contradicts each individual decision taken by a judge appointed without a legal basis or by a court which can be found not to be independent.

The consequences of the constitutional crisis are not only a systemic threat to the rule of law, and therefore the Commission's action should be much more intense, as the pressure created is insufficient, given Poland's inaction. At the same time, this issue has a direct impact on the lives of individual citizens, which is much more important from a human point of view than a systemic threat to the rule of law. Remedying such a legal situation will be very difficult and Poland will hardly be able to ensure effective protection of rights, through independent courts.

SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

Právní posudky

Benátská Komise, EUROPEJSKA KOMISJA NA RZECZ DEMOKRACJI PRZEZ PRAWO (KOMISJA WENECKA) OPINIA W SPRAWIE NOWELIZACJI USTAWY Z 25 CZERWCA 2015 R. O TRYBUNALE KONSTITUCYJNYM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ [Online] Wenecja, 11. 3. 2016, [cit. 03-03-2022]. Dostupné z https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/03/HFPC_opinia_komisja_wenecka_tlumaczenie_PL.pdf

Polská republika, Report of the Team of Experts on the Issues Related to the Constitutional Tribunal [online] 15.6. 2016 [cit. 09-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/ASEA-ADRKC8/%24File/Report%20of%20the%20Team%20of%20Experts%20on%20the%20Issues%20Related%20to%20the%20Constitutional%20Tribunal.pdf>

BANASZAK, Bogusław. Opinia prawna stanowiąca odpowiedź na dwa pytania: 1. Czy przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 2015, poz. 1064) dotyczące wyboru sędzi w Trybunału w 2015 r. są zgodne z Konstytucją? 2. Czy nie zakończona ślubowaniem przed Prezydentem procedura obsadzania stanowiska sędziego TK, ma – w świetle wzorca konstytucyjnego i ustawowego – charakter zamknięty, a w szczególności czy podlega zasadzie dyskontynuacji?, [online] 30. ledna 2015 Sejm polské republiky [cit. 10-03-2022] Dostupné z https://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/WBOI-A4LGYH/%24File/69-15A_Banaszak.pdf

Sejm polské republiky, Stanowisko_K_29_15 r. Sygn. akt K 29/15 [online] Warszawa, 10 listopada 2015 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: [https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stanowisko_K_29_15/\\$file/Stanowisko_K_29_15.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stanowisko_K_29_15/$file/Stanowisko_K_29_15.pdf)

Helsinská nadace pro lidská práva, Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w sprawie połączonych wniosków i pytań prawnych dotyczących zgodności szeregu przepisów ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. [online] Varšava 23.02.2016 [cit. 12-03-2022] str. 6 Dostupné z: https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/dok?dok=F-1852911511%2FK_47_15_HFPR_ac_2016_02_23_ADO.pdf

Evropský parlament, Resolution on the situation in Poland, [online] 13/04/2016 Štrasburg Dostupné z: <https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/popups/printsummary.pdf?id=1432415&l=en&t=D>

Sejm polské republiky, Poselski projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Druk nr 558. [online] 2016 Varšava [cit. 13-03-2022] Dostupné z <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/7C2F14E46093E87AC1257FC70027E5C8/%24File/558.pdf>

Benátská komise, UROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION) POLAND OPINION ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE NATIONAL COUNCIL OF THE JUDICIARY, ON THE DRAFT ACT AMENDING THE ACT ON THE SUPREME COURT, PROPOSED BY THE PRESIDENT OF POLAND, AND ON THE ACT ON THE ORGANISATION OF ORDINARY COURTS Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session [online] 8-9. 12. 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD\(2017\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD(2017)031-e)

Evropský parlament, Viz bod 4. Parliamentary Assembly Resolution 2188 (2017). New threats to the rule of law in Council of Europe member States: selected examples [online]. V Bruselu, 2017 [cit. 17.03.2022] Dostupné z : <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24214&lang=en>

Evropská síť soudcovských rad, ENCJ Executive Board - Opinion of the ENCJ Executive Board on the request of the Krajowa Rada Sądownictwa of Poland[online]. 2017 [cit.

17.03.2022] Dostupné z :
https://www.ency.eu/images/stories/pdf/Members/rfc_krs_pl_opinion_encj_eb_13_10_2017_final.pdf

Given Ronald B.,European Union: The Continuing Case For Investment In Poland Despite Current Political Climate [online] 19. 9. 2018 by Wolf Theiss [cit. 20-03-2022]
Dostupné z: <https://www.mondaq.com/constitutional-administrative-law/737766/the-continuing-case-for-investment-in-poland-despite-current-political-climate>

Helsinská nadace pro lidská práva, Raport Amicus [online] 2020 [cit. 10-03-2022]
Dostupné z: https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/08/Raport-Amicus-2020_PL_8.pdf

Monografie

GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 310 s .str. 197. ISBN 978-80-7380-454-1

Tomoszek, M.: Podstatné náležitosti demokratického právního státu. Praha: Leges, 2015, 192 s. ISBN 978-80-7502-116-8

KLÍMA, Karel et al. Státověda. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 431s ISBN 978-80-296-7.

FILIP, Jan, Zdeněk KOUDELKA, Jiří KROUPA, Jan SVATOŇ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Renata VLČKOVÁ. Soudobé ústavní systémy. 2. dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 241 s. Edice učebnice PrF MU v Brně ; č. 259. ISBN 80-210-2520-4.

Wiesław Skrzydło (red.) ; E. Gudlewicz, *Polskie prawo konstytucyjne* - [Wyd. 4], stan prawny na dzień 1 września 2006 r. - Lublin : Verba, 2005. - 463; ISBN 978-83-89468-56-7

B. Banaszak: Prawo konstytucyjne. C.H. Beck, Warszawa 1999, 631 s;

S. Sagan: Prawo konstytucyjne PR. Wydawnictwo Naukowe „Scholar“, Warszawa 1999, 274 s ;

P. Sarnecki (red.) a kol.: Prawo konstytucyjne PR. 3. wyd., C.H. Beck, Warszawa 1999, 415 s.

FOREJTOVÁ, M., FORMÁNKOVÁ, V., ODEHNALOVÁ, J., PEZL, T., TOMEŠ, M., VOSTRÁ, Z. Ústavní soudnictví. 1. vyd. Brno : Václav Klemm - Vydavatelství a nakladatelství, 2014, 232 s. ISBN: 978-80-87713-09-9

Zákony

Zák. č. 1/1993 Ústava České republiky

Polská republika, KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ z dnia 2 kwietnia 1997 r. In: Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, Polsko 1997 [online]. [cit. 01-03-2022] Dostupné z: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

Polská lidová republika. Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. In: Dz. U. 1982 nr 11 poz. 83, Polská lidová republika. 1982, [online]. [cit. 03-03-2022]. Dostupné z: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19820110083>.

Muzeum Łazienki Królewskie Archiwum Główne Akt Dawnych, KONSTYTUCJA 3 MA JA 1791 na podstawie tekstu ustawy rządowej z archiwum sejmu czteroletniego. [online] Polsko 2015 [cit. 03-03-2022] Dostupné z: http://agad.gov.pl/wp-content/uploads/2018/12/Konstytucja-3-maja_PL-v5.pdf

Polská republika, Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r. Dz.U., NR 26 poz. 146 [online]. Polsko 1935 [cit. 04-03-2022]. Dostępne z http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU193503_00227/O/D19350227.pdf

Polská republika, Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 kwietnia 1998 r. o ciągłości prawnej między II a III Rzeczpospolitą Polską. [online]. Polsko, M.P. 1998 nr 12 poz. 200 [cit. 03-03-2022]. Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP19980120200>

Polská republika, Ustawa z dnia 10 lutego 1976 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. 1976 nr 5 poz. 29 [online]. Polsko 1976 [cit. 04-03-2022] Dostępne z : <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19760050029>

Polská republika, Ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dz.U. 1982 nr 11 poz. 83 [online]. Polsko 1982. [cit. 04-03-2022] Dostępne z : <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19820110083>

Polská republika, Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 1064 [online] 30. 6. 2015 [cit. 08-03-2022] Dostępne z: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001064>

Polská republika, Ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 1928 [online]. Polsko 2015 [cit. 10-03-2022] Dostępne z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001928>

Polská republika, Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2015 poz. 2217 [online]. Polsko 2015 [cit. 11-03-2022] Dostępne z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150002217>

Polská republika, Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym Dz.U. 2016 poz. 1157 [online]. Polsko 2016 [cit. 13-03-2022] Dostępne z <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160001157>

Polská republika, Ustawa z dnia 11 maja 2017 r.o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw Dz.U. 2017 poz. 1139 [online] 11.5.2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: https://orka.sejm.gov.pl/proc8.nsf/ustawy/1406_u.htm

Polská republika, Čl. 1 Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw Dz.U. 2017 poz. 1452 [online] 12.6.2017 Varšava [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001452/T/D20171452L.pdf>

Polská republika, Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym Dz.U. 2018 poz. 5 [online] 8.12.2017 Varšava [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000005/T/D20180005L.pdf>

Polská republika, Ustawa z dnia 21 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym Dz.U. 2018 poz. 2507 [online] dne 2018 Varšava [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180002507>

Polská republika, Ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw Dz.U. 2020 poz. 190 [online] 20.12.2019 [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200000190>

Judikatura

Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego K 34/15 z 3 grudnia 2015 [online] Varšava 2015 [cit. 10-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150002129/T/D20152129TK.pdf>

Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 9 grudnia 2015 r. Sygn. akt K 35/15 [online] Varšava 2015 [cit. 11-03-2022] Dostupné z:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150002147/T/D20152147TK.pdf>

Ústavní soud České republiky, Nález Pl.ÚS 59/2000 ze dne 20. 6. 2001, 278/2001 Sb. N 90/22 Sb NU 249 [online] Nezávislost České národní banky při její péči o stabilitu měny, [cit. 12-03-2022] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-59-2000>

Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 47/15 wraz z uzasadnieniem [online] Varašava 2015 [cit. 12-03-2022] Dostupné z: <https://trybunal.gov.pl/newsletter-artykuly/art/8872-wyrok-tk-w-sprawie-k-4715-wraz-z-uzasadnieniem>

Nejvyšší soud, Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sędziów SN z dnia 26 kwietnia 2016 r. [online] 26.5.2016 Varšava [cit. 13-03-2022] Dostupné z https://ww.w.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/EditForm/Uchwała_Zgr_Og_SSN_26_04_2016.pdf

Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 11 sierpnia 2016 r. Sygn. akt K 39/16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 2016 [cit. 13-03-2022] Dostupné z: <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?sprawa=17799&dokument=16941&cid=1>

Ústavní soud Polska, Usnesení Sygn. akt P 10/16 BAS-WPTK-958/16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 23.2.2017 [cit. 15-03-2022] Dostupné z: [https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stanowisko_P_10_16/\\$file/Stanowisko_P_10_16.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/stanowiskaTK.nsf/nazwa/Stanowisko_P_10_16/$file/Stanowisko_P_10_16.pdf)

Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2017 r. sygn. akt K 10/17 [online] Varašava 2017 [cit. 10-03-2022] Dostupné z : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001727/T/D20171727TK.pdf>

Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 20 czerwca 2017 r. Sygn. akt K 5/17 16 Trybunał Konstytucyjny [online] Varašava 2017 [cit. 17-03-2022] Dostupné z: <http://otkzu.trybunal.gov.pl/2017/A/48>

Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 24 października 2017 r. Sygn. akt K 1/17 17 [online] Varašava 2017 [cit. 17-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170002001/T/D20172001TK.pdf>

Evropská Komise, Žaloba podaná dne 15. března 2018 – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-192/18) [online] 2017 InfoCuria Judikatura [cit. 18-03-2022] Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/PDF/?uri=uriserv%3A0J.C_.2018.182.01.0014.01.CES

SDEU, USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžné otázce – Nevydání rozhodnutí ve věci samé Ve věci C-522/18“ [online] 29. ledna 2020 InfoCuria Judikatura [cit. 19-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=223101&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=3253383>

Evropská komise Viz. Žaloba podaná – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-619/18) [online] dne 2. října 2018 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=208060&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=3297333>

SDEU, USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžné otázce – Nevydání rozhodnutí ve věci samé“ [online] 29. ledna 2020 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=223101&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=3253383>

Tančev E. Viz. STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA EVGENIJE TANČEVA přednesené dne Věc C-619/18 Amicus [online] 11. dubna 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=212921&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=497934>

SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu) „Nesplnění povinnosti státem – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Právní stát – Účinná právní ochrana

v oblastech pokrytých právem Unie – Zásady neodvolatelnosti a nezávislosti soudců – Snížení věkové hranice pro odchod do důchodu soudců Nejvyššího soudu – Použití na soudce ve funkci – Možnost pokračovat ve výkonu funkce soudce po překročení této věkové hranice, jež se váže na získání povolení závislého na diskrečním rozhodnutí prezidenta republiky“ Ve věci C-619/18, [online] 24. června 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=215341&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=497934>

Evropská Komise, Viz. Žaloba – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-791/19) [online] dne 25. října 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=221358&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=509075>

SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA „Nesplnění povinnosti státem – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Právní stát – Účinná právní ochrana v oblastech pokrytých právem Unie – Zásady neodvolatelnosti a nezávislosti soudců – Snížení věkové hranice pro odchod do důchodu soudců polských obecných soudů – Možnost pokračovat ve výkonu funkce soudce po dosažení nově stanovené věkové hranice na základě povolení ministra spravedlnosti – Článek 157 SFEU – Směrnice 2006/54/ES – Článek 5 písm. a) a čl. 9 odst. 1 písm. f) – Zákaz diskriminace na základě pohlaví v oblasti odměňování, zaměstnání a povolání – Zavedení rozdílných věkových hranic pro odchod do důchodu pro ženy a muže zastávající funkci soudce polských obecných soudů a Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) a funkci státního zástupce“ Ve věci C-192/18 [online] 5. listopadu 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 21-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=219725&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5297732>

SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA 19. listopadu 2019 „Řízení o předběžné otázce – Směrnice 2000/78/ES – Rovné zacházení v zaměstnání a povolání – Zákaz diskriminace na základě věku – Snížení věkové hranice pro odchod do důchodu soudců Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) – Článek 9 odst. 1 – Právo na podání žaloby – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Účinná právní ochrana – Zásada nezávislosti soudnictví – Vytvoření nového kolegia v rámci Sądu Najwyższego (Nejvyšší

soud), příslušného mimo jiné ve věcech týkajících se povinného odchodu soudců tohoto soudu do důchodu – Kolegium tvořené soudci nově jmenovanými prezidentem Polské republiky na návrh Národní rady soudnictví – Nezávislost uvedené rady – Pravomoc neuplatnit vnitrostátní právní předpisy, které nejsou v souladu s unijním právem – Přednost unijního práva“ Ve spojených věcech C-585/18, C-624/18 a C-625/18, [online] 19. listopadu 2019 InfoCuria Judikatura [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=220770&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4466538>

Nejvyšší soud, Viz. RESOLUTION of the formation of the combined Civil Chamber, Criminal Chamber, and Labour Law and Social Security Chamber Case BSA I-4110-1/20 [online] 23 January 2020 Varšava [cit. 22-03-2022] Dostupné z: http://www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/BSA%20I-4110-1_20_English.pdf

Ústavní soud Polska, Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego, sygn. akt Kpt 1/20. [online] Varšava 2020 [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/postanowienie-trybunalu-konstytucyjnego-sygn-akt-kpt-1-20-18950494>

Ústavní soud Polska, WYROK z dnia 20 kwietnia 2020 r. Sygn. akt U 2/20 D Trybunał Konstytucyjny [online] Varšava 2020 [cit. 22-03-2022] Dostupné z: <http://otkzu.trybunal.gov.pl/2020/A/61>

Ústavní soud Polska, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego RP z 7 października potwierdził obowiązující w Polsce i w Unii Europejskiej hierarchię źródeł práva. , [online] Varšava 09.10.2021 [cit. 28-03-2022] Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/niemcy/wyrok-trybunalu-konstytucyjnego-rp-z-7-pazdziernika-2021-r>

SDEU, SNESENÍ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžná opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Nezávislost Izby Dyscyplinarne (kárné kolegium) Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko)“ [online] 8. dubna 2020 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=225141&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1416312>

Ústavní soud Polska, POSTANOWIENIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO z dnia 15 czerwca 2021 r. sygn. akt P 7/20 Wolters Kluwer - powrót do strony głównej [online] 15.6.2021 [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/postanowienie-trybunalu-konstytucyjnego-sygn-akt-p-7-20-19121487>

SDEU, ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžné otázce – Článek 2 a čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Právní stát – Účinná právní ochrana – Zásada nezávislosti soudů – Postup jmenování do funkce soudce Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) – Jmenování do funkce prezidentem Polské republiky na základě usnesení Národní rady soudnictví – Nedostatečná nezávislost této Rady – Neúčinnost prostředku nápravy k soudu, který lze podat proti takovému usnesení – Nález Trybunału Konstytucyjnego (Ústavní soud, Polsko), kterým se zrušuje ustanovení, na němž je založena pravomoc předkládajícího soudu – Přijetí právní úpravy, která stanoví zastavení řízení ze zákona o již projednávaných věcech a vylučuje v těchto věcech budoucí podání jakéhokoli prostředku soudní nápravy – Článek 267 SFEU – Možnost a/nebo povinnost vnitrostátních soudů podat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a trvat na ní – Článek 4 odst. 3 SEU – Zásada loajální spolupráce – Přednost unijního práva – Pravomoc nepoužít vnitrostátní ustanovení, která jsou v rozporu s unijním právem“ Ve věci C-824/18, [online] 2. března 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=382&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=1464522> =238

Evropská Komise, Žaloba – Evropská komise v. Polská republika (Věc C-204/21) [online] dne 1. dubna 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=243505&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1481246>

SDEU, USNESENÍ MÍSTOPŘEDSEDKYNĚ SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžná opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Nezávislost Izby Dyscyplinarne (kárné kolegium) Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud, Polsko) – Listina základních práv Evropské unie – Článek 47 – Účinná soudní ochrana – Nezávislost soudců – Kárný režim soudců – Přezkum právních otázek týkajících se nedostatku nezávislosti soudců – Výlučná příslušnost Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci

veřejné) Sądu Najwyższego (Nejvyšší soud)“ Ve věci C-204/21 R, [online] 14. července 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 24-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=244199&pageIndex=0&d oclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1481246>

Ústavní soud Polska, Viz. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 lipca 2021 r. sygn. akt P 7/20 [online] Varšava 2021 [cit. 26-03-2022] Dostupné z: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001309>

SDEU, Viz. ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA „Nesplnění povinnosti státem – Kárný režim platný pro soudce – Právní stát – Nezávislost soudců – Účinná právní ochrana v oblastech pokrytých unijním právem – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Kárná provinění vyplývající z obsahu soudních rozhodnutí – Nezávislé kárné soudy zřízené zákonem – Dodržování přiměřené lhůty a práva na obhajobu v kárných řízeních – Článek 267 SFEU – Omezení práva a povinnosti vnitrostátních soudů předkládat Soudnímu dvoru žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce“ Ve věci C-791/19, [online] 15. července 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 26-03-2022] Dostupné z <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=244185&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1790220>

SDEU, USNESENÍ MÍSTOPŘEDSEDY SOUDNÍHO DVORA „Řízení o předběžných opatřeních – Článek 279 SFEU – Návrh na předběžná opatření – Článek 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Účinná soudní ochrana – Nezávislost soudců – Kárný režim soudců – Posuzování právních otázek týkajících se nedostatečné nezávislosti soudců – Penále“ Ve věci C-204/2 [online] 27. října 2021 InfoCuria Judikatura [cit. 27-03-2022] Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=248261&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6005356>

Evropské předpisy

Evropská Komise, SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ, Nový postup EU pro posílení právního státu [online]. /* COM/2014/0158 final */ Brusel 2014 EUR-Lex [cit. 05-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0158&from=EN>

EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE Zpráva o právním státu 2020 Kapitola o stavu právního státu v Polsku [online] V Bruselu dne 30.9.2020 [cit. 20-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0320&from=EN>

EVROPSKÁ KOMISE, PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE, Zpráva o právním státu 2021, Kapitola o stavu právního státu v Polsku, [online]. V Bruselu, dne 20.7.2021 [cit. 15.03.2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021SC0722&from=EN>

Evropská Komise, Doporučení Komise (EU) C/2016/5703 v otázce právního státu v Polsku [online] ze dne 27. července 2016 [cit. 13-03-2022] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1374&from=CS>

Evropská Komise, DOPORUČENÍ KOMISE (EU) 2017/1520, v otázce právního státu v Polsku komplementární k doporučením (EU) 2016/1374 a (EU) 2017/146 [online] ze dne 26. července 2017, Brusel [cit.13-03-2022] str. 50—64 Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32017H0103>

Evropská Komise, ODŮVODNĚNÝ NÁVRH PODLE ČL. 7 Odst. 1 SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII TÝKAJÍCÍ SE OTÁZKY PRÁVNÍHO STÁTU V POLSKU [online] V Bruselu dne 20.12.2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017PC0835&from=ET>

Odborné články

Matczak Marcin, Poland's Constitutional Crisis: Facts and interpretations. [online] The foundation for Law, Justice and Society in association with the centre for Socio-Legal Studies and Wolfson College, University of Oxford. 2017 [cit. 06-03-2022]. Dostupné z https://monitorkonstytucyjny.eu/wp-content/uploads/2018/07/Matczak_Polands-Constitutional-Crisis-Facts-and-interpretations_0.pdf

Ostatní zdroje

Rieger Lukáš, Výsledky voleb [online]. © CEVRO – Liberálně-konzervativní akademie: 27. 10. 2015 [cit. 08-03-2022]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctnaci-deniky/2015/14denik_18_2015_polske%20volby.pdf

Benátská komise, Oficiální text, [online] [cit. 12-03-2022] Dostupné z: https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Presentation&lang=EN

Kancelář prezidenta republiky, Prezydent powołał Julię Przyłębską na Prezesa Trybunału Konstytucyjnego Strona główna Aktualności Nominacje [online] 21.12.2016 Varšava [cit. 14-03-2022] Dostupné z: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/nominacje/prezydent-powolal-julie-przylebska-na-prezesa-trybunalu-konstytucyjnego,7504>

Ministerstwo sprawiedlnosci, Dwa lata dobrych zmian w Ministerstwie Sprawiedliwości [online] Varšava 2017-11-15 [cit. 17-03-2022] Dostupné z <https://www.arch.ms.gov.pl/pl/informacje/news,10023,dwa-lata-dobrych-zmian-w-ministerstwie.html>

Kancelář prezidenta republiky, Projekt ustawy o Sądzie Najwyższym Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [online] Varšava 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné

z: <https://www.prezydent.pl/prawo/wniesione-do-sejmu/projekt-ustawy-o-sadzie-najwyzszym,25626>

Kancelář prezidenta republiky, Projekt nowelizacji ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, [online] Varšava 2017 [cit. 16-03-2022] Dostupné z: <https://www.prezydent.pl/prawo/wniesione-do-sejmu/projekt-nowelizacji-ustawy-o-krajowej-radzie-sadownictwa,25627>

Kancelář prezidenta republiky Viz. Bod. 20 a 21. Ustawy podpisane w grudniu 2017 r. Oficjalna strona Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [online] 2017 Varšava [cit. 18-03-2022] Dostupné z: <https://www.prezydent.pl/prawo/ustawy-podpisane/grudzien-2017-r,25567>

Průzkum Kantar Public, SONDAŽ WYBORCZY 10 kwietnia 2018 r. PiS na czele, ale Zjednoczona opozycja silniejsza [online] 10.5.2018 [cit. 19-03-2022] <https://www.wnp.pl/parlamentarny/sondaze/pis-na-czele-ale-zjednoczona-opozycja-silniejsza,293.html>

Evropská Komise, Viz Rule of Law: Commission launches infringement procedure to protect the independence of the Polish Supreme Court Brussels, [online] ze dne 27. července 2016 European Commission - Press release [cit. 19-03-2022] Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4341

Evropská komise, Rule of Law: Commission launches infringement procedure to protect the independence of the Polish Supreme Court Brussels, [online] ze dne 2.9.2018 European Commission - Press release [cit. 19-03-2022] Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_5830

Kancelář předsedy vlády, Letter from Prime Minister Mateusz Morawiecki to the Heads of Governments and the Presidents of the European Council, the European Commission and the European Parliament on relations between national law and European law [online] Varšava 18.10.202 Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/primeminister/letter-from-prime-minister-mateusz-morawiecki-to-the-heads-of-governments-and-the-presidents-of-the-european-council-the-european-commission-and-the-european-parliament-on-relations-between-national-law-and-european-law>

Seznam použitých zkratk:

ČR	Česká republika
ENCJ	European Network of Councils for the Judiciary (<i>Evropská síť soudních rad</i>)
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
FO	Fyzická osoba
NS	Nejvyšší soud
NSR	Národní soudcovská rada
OP	Platforma Obywatelska (<i>Občanská platforma</i>)
PiS	Prawo i Sprawiedliwość (<i>Právo a spravedlnost</i>)
PLR	Polská lidová republika
PO	Právnícká osoba
PR	Polská republika
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské Unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské Unie
ÚS	Ústavní soud